

Законик о судском кривичном поступку за Краљевину Југославију, 1936.

Садржај

Глава прва

Уводне одредбе

Глава друга

Судови, њихова стварна и месна надлежност

Глава трећа

Искључење и изузеће

Глава четврта

Странке

Глава пета

Записници и судске одлуке

Глава шеста

Саопштавање судских одлука. Разматрање и преписивање списка

Глава седма

Рокови

Глава осма

Извиђаји

Глава девета

Истрага

Глава десета

Позив, довођење, притвор и истражни затвор
окривљеника

Глава једанаеста

Претресање стана и лица. Узапћење

Глава дванаеста

Испит окривљеника

Глава тринаеста

Испит сведока

Глава четрнаеста

Судски увиђај и вештаци

Глава петнаеста

Стављање под оптужбу

Глава шеснаеста

Припреме за главни претрес пред окружним судом

Глава седамнаеста

Главни претрес и пресуда окружног суда

Глава осамнаеста

Приватно-правна потраживања и одлуке суда о њима

Глава деветнаеста

Трошкови кривичног поступка и одлука суда о њима

Глава двадесета

Правни лекови против судских одлука

Глава двадесет прва

Поступак пред судијом појединцем

Глава двадесет друга

Извршење пресуда кривичног суда

Глава двадесет трећа

Ванредно ублажавање казне и помиловање

Глава двадесет четврта

Нарочите врсте поступка

Глава двадесет пета

О накнади штете неоправдано осуђеним лицима и о повраћању права, изгубљених по кривичној пресуди

Глава двадесет шеста

Правна помоћ између домаћих и страних судских власти. Поступак ради издавања злочинаца

Глава двадесет седма

Завршно наређење

343.1

(497.1)(094.5)

Д. Пахорунгов

ЗАКОНИК

О

Судском Кривичном Поступку

ОД 16 ФЕБРУАРА 1929 ГОД.

3. Св.

ЗБИРКА ЗАКОНА
ПРОТУМАЧЕНИХ И ОБЈАШЊЕНИХ СУД-
СКОМ И АДМИНИСТРАТИВНОМ ПРАКСОМ
УРЕЂУЈЕ:
НИКОЛАЈ Д. ПАХОРУКОВ
инспектор Мин. Правде

Св. 3. 3365

Београд.

ЗАКОНИК

О СУДСКОМ КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

за

КРАЉЕВИНУ ЈУГОСЛАВИЈУ

ОД 16 ФЕБРУАРА 1929 ГОД.

Текст Закона према закону о изменама и допунама у Кривичном Законику, Законику о судском кривичном поступку, Закону о штампи и Закону о извршивању казни лишења слободе од 9 октобра 1931 год., изменама и допунама у Финанс. Законима за 1933-34 и 1934-35 г. и Уредби о простијем и бржем поступку од 20-III-1935 г.

СА ОБРАЗЛОЖЕЊЕМ ЗАКОНА ОД 9-X-1931 ГОД. И РЕГИСТРОМ

ПРИРЕДИО:

НИКОЛАЈ Д. ПАХОРУКОВ

инспектор Мин. правде

БЕОГРАД

ИЗДАВАЧКО И КЊИЖАРСКО ПРЕДУЗЕЋЕ ГЕЦА КОН А. Д.

12 Кнез Михаилова 12

1936

Уш. бр.
38674

БЕОГРАД

Штампарија „Привредник“, Живојина Д. Благојевића
Кнез Михаилова улица број 3. — Телефон 21-450.

1936

227—935

САДРЖАЈ:

Законика о судском кривичном поступку

Страна

ГЛАВА ПРВА

Уводне одредбе 1

ГЛАВА ДРУГА

Судови, њихова стварна и месна над-
лежност 5

ГЛАВА ТРЕЋА

Искључење и изузеће 16

ГЛАВА ЧЕТВРТА

Странке:

1. Државно тужиоштво 21
2. Приватни тужилац и приватни уче-
сник 26
3. Одбрана 30

ГЛАВА ПЕТА

Записници и судске одлуке 36

ГЛАВА ШЕСТА

Саопштавање судских одлука. Разматрање и
преписивање списка 43

ГЛАВА СЕДМА

Рокови 46

ГЛАВА ОСМА

Извиђаји 47

ГЛАВА ДЕВЕТА

Истрага	54
-------------------	----

ГЛАВА ДЕСЕТА

Позив, довођење, притвор и истражни затвор окривљеника:

1. Позив и довођење	63
2. Притвор и истражни затвор	64
3. Поступање са истражним затвореницима	71
4. Престанак притвора и истражног затвора. Јемство	73

ГЛАВА ЈЕДНАЕСТА

Претресање стана и лица. Узашћење	77
---	----

ГЛАВА ДВАНАЕСТА

Испит окривљеника	86
-----------------------------	----

ГЛАВА ТРИНАЕСТА

Испит сведока	90
-------------------------	----

ГЛАВА ЧЕТРНАЕСТА

Судски увиђај и вештаци	100
-----------------------------------	-----

ГЛАВА ПЕТНАЕСТА

Стављање под оптужбу	112
--------------------------------	-----

ГЛАВА ШЕСНАЕСТА

Припреме за главни претрес пред окружним судом	119
--	-----

ГЛАВА СЕДАМНАЕСТА

Главни претрес и пресуда окружног суда:

1. Јавност главног претреса	126
2. Задаци претседника и суда, одржавање реда и достојанства суда и по-	

ступак о кривичним делима, учињеним у заседању	129
--	-----

3. Претпоставке за држање главног претреса; одлагање и прекид претреса	136
4. Записник о главном претресу	143
5. Почетак главног претреса и испит оптуженика	146
6. Доказни поступак	151
7. Говори странака	159
8. Пресуда	163
9. Објављивање пресуде	171
10. Писмена израда пресуде и исправљање погрешака	173

ГЛАВА ОСАМНАЕСТА

Приватно-правна потраживања и одлуке суда о њима:

1. Приватно-правна потраживања	176
2. Поступак са сумњивим стварима	181

ГЛАВА ДЕВЕТНАЕСТА

Трошкови кривичног поступка и одлука суда о њима	183
--	-----

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА

Правни лекови против судских одлука:

1. Општа наређења	197
2. Жалба	202
3. Призив	204
4. Ревизија	207
5. Захтев за понављање кривичног поступка	228

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ПРВА

Поступак пред судијом појединцем:

1. Код окружног суда	240
2. Код среског суда	242
3. Правни лекови против пресуде судије појединца	255

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ДРУГА

Извршење пресуда кривичног суда . . . 271

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ТРЕЋА

Вапредно ублажавање казне и помиловање 281

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ЧЕТВРТА

Нарочите врсте поступка:

- I Поступак против млађих малолетника
 - 1. Судија за млађе малолетнике и његов поступак 286
 - 2. Извршивање мера, наређених против млађих малолетника 299
- II Поступак против непознатих, отсутних и одбеглих учинилаца кривичног дела 304

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ПЕТА

О накнади штете неоправдано осуђеним лицима и о повраћају права, изгубљених по кривичној пресуди:

- 1. Накнада штете неоправдано осуђеним лицима 310
- 2. Повраћај права, изгубљених по кривичној пресуди 316

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ШЕСТА

Правна помоћ између домаћих и страних судских власти. Поступак ради издавања злочинаца 321

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ СЕДМА

Завршно наређење 331

ЗАКОНИК

О СУДСКОМ КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

ва Краљевину Југославију

Законик о судском кривичном поступку ступио је на снагу:

I. На подручјима Апелационих судова у Новом Саду, Сарајеву, Загребу, Сплиту, Љубљани — 1 јануара 1930 године (чл. 1 Закона којим се стављају на снагу и уводе у живот Кривични законик, Законик о судском кривичном поступку и Закон о извршивању казни лишења слободе од 16 фебруара 1929 године — Службене новине Бр. 47-XXI од 26 фебруара 1929 године).

II. На подручју Апелационог суда у Београду — 1 априла 1931 године (Закон о измени Закона, којим се стављају на снагу и уводе у живот Кривични законик, Законик о судском кривичном поступку и Закон о извршивању казни лишења слободе, од 17 децембра 1930 године — Службене новине Бр. 295—CIII од 24 децембра 1930 године).

III. На подручју Апелационог суда у Скопљу за подручја окружних судова у Врању, Лесковцу, Нишу и Пироту — 1 априла 1931 године (Закон о стављању на снагу Законика о судском кривичном поступку на једном делу подручја Апелационог суда у Скопљу од 28 марта 1931 године — Службене новине Бр. 72—XXI од 31 марта 1931 године).

IV. На подручјима Апелационог суда у Скопљу (сем подручја окружних судова у Врању, Лесковцу, Нишу и Пироту) и Великог суда у Подгорици — 1 новембра 1934 године (§ 21 од 3 Финансијског закона за 1934/35 и чл. 3 Уредбе о установљењу среских и окружних судова на једном делу подручја Апелационог суда у Скопљу и Великог суда у Подгорици од 4 октобра 1934 године — Службене новине Бр. 230—LVIII од 5 октобра 1934 године).

ГЛАВА ПРВА

Уводне одредбе.

§ 1. — За кривична дела по општем кривичном закону као и по нарочитим законима може казну и мере безбедности изрећи само надлежни суд на основу судског поступка, покренутог иведеног по овом закону.

Судски поступак у кривичним делима може се покренути и провести само по захтеву овлашћеног тужиоца, у колико овај закон друкчије не наређује (§§ 95. и 375.).

Овлашћени је тужилац:

1. Државни тужилац за сва кривична дела, за која се гони по службеној дужности;

2. Приватни тужилац за сва кривична дела, за која се по кривичном закону гони само по приватној тужби.

Ако државни тужилац неће да покрене или да продужи кривични поступак или ако у току поступка, но пре но што је главни претрес завршен, одустане од захтева за гоњење или од оптужнице, може на његово место да ступи оштећеник, који се као при-

ватни учесник придружио кривичном поступку (§ 53.).

§ 2. — Где је гоњење за које кривично дело зависно од предлога оштећениковог или овлашћениковог не може се кривични поступак ни започети, док оштећеник (овлашћеник) тај предлог не стави.

Тражи ли пак закон одобрење као претпоставку за гоњење, државни тужилац је дужан по правилу (§ 267.) при захтеву да се истрага отвори односно при подношењу непосредне оптужнице доказати, да је то одобрење дато.

§ 3. — Све власти, које раде или суде, лују у кривичном поступку, дужне су да подједнаком брижљивошћу узимају у обзир како околности које окривљеника терете, тако и околности које му служе за одбрану, и да га поучавају о његовим правима и онде где то у закону и није нарочито речено.

§ 4. — Ако постојање кривичног дела или већа или мања кажњивост зависи од претходног решења каквог јавноправног или приватноправног питања, кривични суд ће истовремено расправити та питања и то по прописима који вреде за доказивање у кривичном поступку.

О таквом претходном питању већ изречена пресуда грађанског суда или које друге

власти не веже кривични суд при оцени питања о кажњивости окривљениковој.

Ако се претходно питање односи на то, да ли вреди брак или не вреди, кривични суд ће увек сачекати одлуку надлежног суда.

§ 5. — Приватно-правна потраживања, која проистичу из кривичног дела, узимаће се у претрес и пресуђивање у кривичном поступку, ако се оштећеник са својим захтевом као приватни учесник придружи кривичном поступку (§ 295.), у колико се извиђањем и утврђивањем тога потраживања не би одвише одуговлачило довршење кривичног поступка.

§ 6. — Под странком се разуме: тужилац, као и онај, противу кога тече кривични поступак.

Осумњиченик је оно лице, против кога још није предложено отварање истраге или још није предана непосредна оптужница.

Окривљеник је оно лице, против кога је предложено отварање истраге или је предана непосредна оптужница. Но назив окривљеник употребљава се у овом закону на више места и као општа ознака за осумњиченика, окривљеника и оптуженика.

Оптуженик је оно лице, против кога је стављање под оптужбу стало на снагу.

Под тужиоцем се разуме како државни тужилац, тако и приватни тужилац и приватни учесник (§ 54.).

Оштећеник је онај, чије је ма какво право учињеним кривичним делом оштећено, повређено или угрожено. Под оштећеником разуме се и његов законски заступник као и овлашћеник, ако није нарочито споменут.

Приватни учесник (§ 52.) је онај оштећеник, који се придружио кривичном поступку ради остварења свога приватно-правног потраживања.

Овлашћеник је оно лице, од чијег предлога или одобрења по кривичном закону зависи започињање или продужење кривичног поступка.

Под жалиоцем се разуме како лице које изјави жалбу, тако и лице које изјави призив или ревизију.

§ 7. — Све новчане казне, изречене на основу овога закона, уносе се у Фонд за подизање казних завода и завода за васпитање и поправљање.

Ако се новчана казна, изречена по овоме закону, не може никако или бар делимиче наплатити, замениће се затвором по наређењима кривичног закона, али највише до четрнаест дана.

ГЛАВА ДРУГА

Судови, њихова стварна и месна надлежност.

§ 8. — Судску власт за кривична дела врше срески судови, окружни судови, апелациони судови и Касациони Суд.

Срески судови су инокосни судови првог степена; судску власт врши један судија (извиђајни судија, судија за млађе малолетнике, судија појединац).

Окружни судови су инокосни или зборни судови првог степена или зборни судови другог степена; судску власт врши један судија (истражни судија, судија за млађе малолетнике, судија појединац) или судијско веће.

Апелациони судови и Касациони Суд су зборни судови вишег степена и врше судску власт у већима.

Сваки од ових судова врши судску власт за цело своје подручје, обухватајући сва лица, која се у њему налазе, у колико законом нису нарочито изузета.

§ 9. — Срески судови су надлежни:

1. за цео првостепени поступак о свим преступима млађих малолетника према нарочитим наређењима овог закона (§§ 433.—454.);
2. за цео првостепени поступак о преступима старијих малолетника и пунолетних лица,

за које закон предвиђа казну затвора (строг затвора) највећом мером до једне године или новчану казну или обадве или само новчану казну; надлежност се не мења у случају примене § 62 од 2 и § 76 од. 2 Кривичног законика;¹⁾

3. за суделовање у припремном поступку према наређењима овог закона због свих кривичних дела, за која је надлежан окружни суд (§ 10. бр. 3. и § 11. бр. 2.), у колико се не тиче млађих малолетника;

4. за вршење других судских задатака у кривичним стварима, које закон њима нарочито упућује.

Ако у истом граду има два или више среских судова, вршиће судску власт у кривичним предметима искључиво онај или они од њих, који нарочитом Уредбом²⁾ буду за то одређени.

§ 10. — Окружни судови као инокосни судови надлежни су:

1. за вршење припремног поступка о кривичним делима, за чије суђење је надлежан судија појединац окружног суда (бр. 3. овог §-а) или окружни суд као зборни (§ 11.). За тај циљ постоји један или више истражних судија, које одређује председник окружног

¹⁾ Последња реченица „надлежност се не мења“ и т. д. додата је Законом од 9-X-1931 г.

²⁾ Уредба није донета.

суда између чланова овог суда за сваку годину пре почетка те године, а који врше процесне радње по наређењима [овог закона или лично или преко среских судова (§ 9. бр. 3.) или уз помоћ других власти;

2. за цео првостепени поступак о свим злочинствима млађих малолетника према нарочитим наређењима овог закона (§§ 433.—454.);

3. за суђење у првом степену о свим преступима старијих малолетника и пунолетних лица за које нису надлежни судије појединци среских судова (§ 9. број 2.).

§ 11. — Окружни судови као зборни судови надлежни су:

1. за решавање несугласица, које настану између истражних судија и странака или других правно заинтересованих лица, за решавање жалби против одуговлачења, наредаба и решења истражних судија као и за доношење одлука у току целог поступка ван главног претреса, предвиђених по овом закону;

2. за суђење у првом степену о свим кривичним делима, за која кривични закон предвиђа смртну казну или казну робије или заточења, или оставља суду избор између робије и строгог затвора или између заточења и затвора, у колико за њих нису надлежни судије окружног суда за млађе малолетнике (§ 10. бр. 2.);

3. за решавање у другом степену о призиву против пресуда и жалби против наредаба и решења среских судова (§ 9.);

4. за вршење других судских задатака у кривичним стварима, које закон њима нарочито упућује.

§ 12. — Апелациони судови надлежни су да решавају:

1. о жалбама против наредаба и решења окружних судова као судова за млађе малолетнике (§ 10. бр. 2.), и као већа за поступак ван главног претреса (§ 11. бр. 1.), ако закон изречно не наређује што друкчије;

2. о приговору против оптужнице;

3. о призиву против пресуда окружних судова као судова за млађе малолетнике (§ 10 бр. 2.), судија појединаца код окружних судова (§ 10. бр. 3.), као и против пресуда окружних судова као зборних судова (§ 11. бр. 2.), у колико по овом закону нема о њему да одлучује Касациони Суд;

4. у стварима надзора над радом првостепених кривичних судова као и у другим кривичним стварима, које закон њима нарочито упућује.

§ 13. — Касациони Суд надлежан је да решава:

1. о ревизијама против пресуда окружних судова као зборних судова, о призивима, ако су у вези с ревизијама, о жалбама против решења окружних и апелационих судова, где то закон нарочито наређује;

2. о захтевима врховног државног тужиоца за заштиту закона (§ 41. од. 2., § 357., и § 410, од. 2.);

3. у другим кривичним стварима које овај или који други закон њему нарочито упућује.

§ 14. — За поступак надлежан је по правилу суд оног подручја, у коме је кривично дело учињено. Кривично је дело учињено како у месту, где је учинилац радио, тако и у месту, где је последица наступила.

Кад је кривично дело учињено у разним судским подручјима или кад је учињено на међи разних судских подручја или кад је неизвесно, у коме је судском подручју учињено, право за поступак припада ономе од тих судова, који први започне поступање.

§ 15. — Код покушаја надлежан је суд оног подручја, у коме је предузета последња радња, која је управљена на извршење кривичног дела, а кад је последња радња предузета ван Краљевине Југославије, суд оног

подручја у коме би последица требала да наступи.¹⁾

Код продуженог или трајног кривичног дела надлежан је суд оног подручја, у коме је продужење или трајање престало.

§ 16. — Ако је кривично дело учињено штампом, надлежан је суд онога подручја, у коме је спис штампан. Ако ово подручје није познато или је у иностранству, надлежан је суд онога подручја, где се штампани спис растура.

Ако је кривично дело учињено на домаћем броду у иностранству или на отвореном мору, надлежан је суд онога подручја, у коме се налази завичајна лука тога брода или у коме се налази она домаћа лука, у којој се брод прво заустави по учињеном кривичном делу.

Ако је кривично дело учињено на домаћем ваздухоплову у иностранству, надлежан је суд оног подручја у коме се налази завичајно пристаниште тог ваздухоплова или у коме се налази оно домаће пристаниште, у коме се ваздухоплов прво заустави по учињеном кривичном делу.

¹⁾ Текст 1 од. § 15 у Законику од 16-II-1929 год. гласио је:

„Код покушаја надлежан је суд оног подручја, у коме је предузета последња радња, која је управљена на извршење кривичног дела“.

Овај је текст измењен Законом од 9-X-1931 год.

§ 17. — За поступак надлежан је суд оног подручја, у коме окривљеник стално живи или се привремено бави или у коме се окривљеник ухвати или онај суд, коме се ухваћени окривљеник доведе.

Но ово наређење примениће се само онда, ако суд, у чијем је подручју кривично дело учињено (§§ 14.—16.) није већ започео поступак. У овом случају, ствар ће се предати томе суду ради продужења поступка, ако, пре но што стављање под оптужбу стане на снагу, то захтева државни тужилац једног или другог подручја односно приватни тужилац или окривљеник, а ако је више окривљеника ма само један од њих.

§ 18. Ако је кривично дело, за које се мора казнити по домаћем закону, учињено у иностранству, надлежан је суд онога подручја, у коме окривљеник стално живи или се привремено бави или у коме се ухвати или у коме се домаћим властима преда.

Кад је ко учинио кривична дела и у домовини и ван домовине, онда је за дела, учињена ван домовине, надлежан онај суд, који је надлежан за дела, учињена у домовини.

§ 19. — Ако се по прописима §§ 14.—18. не може да нађе надлежност, надлежан је онај суд, који одреди Касациони Суд.

§ 20. — Ако је исто лице осумњичено због више кривичних дела, за која би били надлежни различити судови, за сва та кривична дела надлежан је онај суд, који је надлежан за најтеже од тих кривичних дела. Ово вреди и онда, ако кривичним делом оштећено лице (§ 6. од. 6.) истовремено кривичним делом оштети, повреди или угрози какво правно добро лица, које је према њему учинило кривично дело.

Ако су за та кривична дела надлежни судови исте врсте, поступаће даље онај од тих судова који је први започео поступак. Суд, пред којим се по овом §-у упућује поступаће, по правилу ће о свим тим делима провести јединствен поступак и изрећи једну пресуду по прописима, који вреде за тај суд.

§ 21. — Суд, који је надлежан за учиниоца, надлежан је по правилу и за подстрекача и помагача као и за прикриваче и јатаке у истом кривичном делу, било да се против њих поступа истовремено или одвојено.

§ 22. — Суд, који је по §§ 20. и 21. позван за поступак због кривичних дела која стоје у међусобној вези, или против окривљеника који су у вези, може до главног претреса по предлогу странака или по службеној дужности из важних узрока или из об-

зира целисходности, саслушавши државног тужиоца, наредити, да се поступање о појединим од тих кривичних дела, или против појединог од окривљеника одвоји и засебно доврши или преда надлежном суду, а може наредити и раздвајање свих кривичних дела, тако да се о сваком за себе поступа пред судом, који је за поједино од тих дела надлежан. Саслушање државног тужиоца није потребно, ако се ради само о кривичним делима, која се гоне по приватној тужби.¹⁾

У сваком таквом случају раздвајања тужилац је дужан да се одмах изјасни, да ли захтева продужење поступка и због осталих дела, због којих се исти окривљеник терети. Ако он захтева то продужење, поступак ће се због тих дела без одлагања продужити и довршити; не захтева ли то продужење, моћи ће он окривљеника због тих дела гонити само под условима, под којима је допуштено понављање кривичног поступка, обустављеног пре главног претреса (§ 361.).

Ако та изјава не обухвата које од кривичних дела које је било предмет судских извиђаја или истраге, може окривљеник захтевати, да се тужилац изјасни и о том кривичном делу, иначе се сматра, да је одустао од гоњења због тог дела.

¹⁾ Последња реченица од. 1 § 22 „Саслушање државног тужиоца“ итд. додата је Уредбом од 20-III-1935 г.

Против решења суда, које се тиче раздвајања поступка, нема места жалби.

§ 23. — Ако је надлежан суд из правних или стварних разлога спречен да поступа или ако јавна безбедност, лакоћа поступка или друге нарочите потребе поступка захтевају, да се за кривично поступање одреди други суд исте врсте, дужан је надлежни суд о том извести апелациони суд, који ће по саслушању вишег државног тужиоца одредити други суд исте врсте свога подручја.

Исто право припада Касационом Суду за целу државу.

Против решења апелационог суда, којим одређује други суд, могу се окривљеник и тужилац жалити Касационом Суду у року од три дана.

§ 24. — О постојању и опсегу ванобласности у случају сумње одлучује Министар Правде на основу међународних уговора и праксе.

Док не стигне решење Министра Правде против окривљеника може се предузимати само оно, што је потребно да не побегне.

§ 25. — Суд је дужан по службеној дужности да пази на своју стварну и месну надлежност, уколико закон друкчије не наређује.

Поједине процесне радње ненадлежног судије, које се тичу припремног поступка, нису без вредности само због тога, што их је предузео ненадлежни суд.

Кад прети опасност због одлагања, и ненадлежан суд је дужан да предузме све оне радње, које се у његовом подручју имају предузимати. Надлежни суд послужиће се тим радњама, а ако буде потребно, он ће наредити да се те радње поправе, допуне или понове.

§ 26. — Сукоб о надлежности између среских судова решава онај окружни суд, у чијем се подручју они налазе. Сукоб о надлежности између среских судова у подручју разних окружних судова решава апелациони суд за своје подручје.

Сукобе између среског суда и судије појединца при окружном суду као и међусобне сукобе окружних судова о својој надлежности или о надлежности двају среских судова, који су њима подређени, решава апелациони суд за своје подручје.

Сукобе окружних судова и сукобе среских судова у подручју разних апелационих судова као и сукобе апелационих судова решава Касациони Суд.

Решења о сукобу поменути судови доносе по саслушању државног односно вишег државног или врховног државног тужиоца. Про-

тив њих није допуштен нарочити правни лек, којим би се задржавало продужење поступка.

Док се спор о сукобу између судова не реши, дужан је сваки од њих предузимати све што је за поступак потребно, а нарочито је дужан предузимати радње, које се не могу одлагати без опасности,

§ 27. — Касациони Суд решава сукоб о надлежности између редовних с једне и војних или управних судова с друге стране.

ГЛАВА ТРЕЋА

Искључење и изузеће

§ 28. — Не може као судија радити лице:

1. које је кривичним делом оштећено;
2. које је с окривљеником или оштећеником или са браниоцем или тужиоцем у брачној свези, или је род по крви у усходној или нишходној правој линији до ког било степена, а у побочној линији до четвртог степена, а по тазбини до трећег степена закључно, или је с окривљеником или оштећеником у кућној задрози;

3. које је окривљенику или оштећенику било крштени кум или од њега крштено било, или које од њих другоме децу крштава;

4. које с окривљеником или оштећеником или са браниоцем или тужиоцем стоји у односу татора, штићеника, старатеља, стараника, по-

очима, помајке, посинка, поћерке, хранитеља и храненика;

5. које је био сведок истог дела ван службеног посла или је у истом кривичном предмету било испитано као сведок или је дало вештачко мишљење; и

6. које је у истом предмету радило као тужилац или као полицијски чиновник или као бранилац окривљеника или као заступник приватног учесника или приватног тужиоца.

§ 29. — Не може судити ни онај, који је у истом предмету вршио извиђајне или истражне радње у поступку пре главног претреса, или је суделовао при изрицању раније пресуде, која је поводом правног лека поништена.

Као судија код виших судова искључен је и онај, који је у истом предмету код нижих судова радио као судија или тужилац или бранилац.

§ 30. — Чим судија сазна за који од основа за искључење, предвиђених у §§ 28. и 29. дужан је одмах извести свога старешину, а прекинути сваки даљи рад у том предмету. Старешина наређује замену. Ако се ово деси старешини среског суда и ако је он једини судија у том суду, о томе он одмах извештава надлежни окружни суд, који наређује замену.

§ 31. — Странке могу тражити, да се судија изузме у случајевима, предвиђеним у §§ 28. и 29. као и онда кад су у стању показати такве чињенице, које доводе у сумњу беспристрасност судије.

§ 32. — Захтев странке, да се судија изузме подноси се ономе суду, чији је он члан. Захтев мора бити поткрепљен разлозима који доводе до вероватноће основ, са кога се изузеће тражи. Због сумње у беспристрасност судије изузеће се може тражити до започињања главног претреса у првом степену, а код вишег суда најдоцније на двадесет четири сата пре претреса.

Ако се тражи изузеће целог суда, захтев се мора поднети најдоцније три дана по примљеном позиву за претрес у првом степену а код вишег суда најдоцније двадесет четири сата пре претреса.

§ 33. — Захтев за изузеће одбациће се као недопуштен, ако је поднет касно, ако није наведен ни један основ, са кога се изузеће тражи, или ако тај основ ничим није поткрепљен.

Овако се поступа и у случају, кад се изузеће тражи очигледно у намери, да се кривични поступак одуговлачи.

Овакав захтев одбацује суд. Судија, чије се изузеће тражи, може суделовати у овоме решавању. Ако се тражи изузеће истражног судије, нарочито одређеног судије или средског судије, одбациће такав захтев сам тај судија.

§ 34. — О захтеву за изузеће судије осим случајева из § 33. решава исти суд, чији је члан тај судија. При решавању он не може суделовати. Ако због траженог изузећа или иначе у суду нема довољног броја судија за решавање, о томе решава први виши надлежни суд.

Ако се тражи изузеће истражног судије, нарочито одређеног судије или старешине средског суда, о томе решава надлежни окружни суд или виши суд, који је одредио нарочитог судију.

Ако се тражи изузеће целог окружног суда или његовог председника, о томе решава надлежни апелациони суд. Тражи ли се изузеће целог апелационог суда или његовог председника о томе решава Касациони Суд.

У решењу којим се уважајује захтев за изузеће, назначиће се уједно судија или суд коме се ствар ради даљег поступања поверава.

Пре решења саслушаће се судија, чије се изузеће тражи. Ако он изјави, да је захтев

за изузеће основан, није потребно доносити никакво решење.

§ 35. — Чим судија сазна за захтев да се он изузме може он до решења захтева да се изузме предузимати само оне радње, које не трпе одлагања.

§ 36. — Решење је правноснажно, ако се њиме одобрава изузеће. Против решења, којим се изузеће не одобрава, било што је неосновано, било што је недопуштено, може се изјавити жалба у року од три дана. Ако се овакво решење односи на судију на главном претресу, може се оно побијати само правним леком против пресуде (§§ 336. бр. 5 и § 393. бр. 2). Виши суд казниће жалиоца или његова заступника новчано до две хиљаде динара¹⁾, ако је захтев за изузеће поднет очигледно из обести или у намери да се поступак одуговлачи.

§ 37. — И ако странке не траже изузеће, надлежни суд је дужан да решава о томе и онда, кад сам судија извести суд о каквом основу, који може да оправда његово изузеће или кад се јави сумња о томе, да ли тај судија треба по самоме закону да буде искључен.

¹⁾ У тексту Законика од 16/II 1929 г. било је „до хиљаду динара.“ Текст је измењен Уредбом од 20/III-1935.

§ 38. — За искључење записничара вреде наређења §§ 28. и 29. а за изузеће § 31.

О његовом искључењу или изузећу решава онај суд или судија, код кога он као записничар ради. Ово је решење правноснажно.

ГЛАВА ЧЕТВРТА

Странке.

1. Државно тужиштво

§ 39. — У надлежност рада државног тужиоца код окружног суда долази:

1. покретање извиђаја и истраге код свих кривичних дела, за која се гони по службеној дужности, кад за њих сазна;

2. подизање оптужнице и њено заступање на главном претресу;

3. разматрање списка, које срески суд шаље окружном суду поводом поднетог правног лека (§ 397. од 2.);

4. да сам лично или преко свога заменика или заступника суделује у поступку код срећних судова;

5. употреба правних лекова у случајевима, које закон допушта, противу судских одлука, за које нађе да нису донете у смислу закона; и

6. да се стара у опште за све време поступка, да се свака неправилност отклони и да се одуговлачење поступка спречи.

§ 40. — Виши државни тужилац код апелационог суда позван је да суделује у по-

ступку, који се врши пред овим судом онако, како је то ближе овим законом предвиђено. Он може сам лично или преко свога заменика да узме учешћа у свакој ствари у поступку код окружног суда или да из важних разлога поједине радње поверава другоме члану државног тужиоштва у место онога, који је иначе по закону надлежан.

§ 41. — Врховни државни тужилац код Касационог Суда позван је да суделује у поступку који се врши пред овим судом онако како је то ближе овим законом предвиђено.

Врховни државни тужилац може по службеној дужности или по налогу Министра Правде поднети захтев за заштиту закона против правноснажних одлука и поступка кривичних судова којима је закон повређен (§§ 357. и 410. од. 2.).

У том циљу ће државни тужиоци доставити вишем државном тужиоцу све оне случајеве, за које мисле да је употреба тог правног средства погодна, а овај ће одлучити, да ли их треба послати врховном државном тужиоцу.

§ 42. — Државни тужиоци при окружним судовима су непосредно подређени вишим државним тужиоцима, а ови као и врховни државни тужилац Министру Правде. Чланови

државног тужиоштва су независни од суда при ком су постављени,

Заменици врховног државног тужиоца, виших државних тужилаца и државних тужилаца, кад ове замењују, овлашћени су за све службене радње, за које су ови овлашћени.

§ 43. — Државни тужиоци чине своје предлоге усмено или писмено. О сваком предлогу има се донети судска одлука. На исти начин дају они изјаве о предлозима окривљениковим или о питањима, које поставља суд.

Државни тужилац не може присуствовати већању суда, изузевши кад се тиче одлуке за помиловање.

§ 44. — Државни тужилац мора у сваком случају, кад је кривично дело учињено, да покрене кривично поступање, осим у колико по његовом уверењу дело које је предмет кривичног поступка, није кривично дело или кад нема доказа, потребних за успешно вођење кривичног поступка.

Ако је државни тужилац одбацио пријаву без даљих извијаја или по извршењу ових, дужан је о томе известити оштећеника.

§ 45. — Месна надлежност државног тужиоца одређује се према законским наређењима која вреде за надлежност онога суда, код кога се он налази.

У хитним случајевима дужан је и ненадлежни државни тужилац да изврши све радње у свом округу које спадају уопште у делокруг рада државног тужиоца.

О овоме известиће се што пре надлежни државни тужилац.

§ 46. — Сукоб надлежности између државних тужилаца решава виши државни тужилац.

Ако сукоб постоји између више државних тужилаца, који се налазе у подручјима разних апелационих судова о том сукобу решава врховни државни тужилац.

§ 47. — Општинске, полицијске и све друге државне власти дужне су одмах и тачно извршити наредбе и молбе, које им буде упутио државни тужилац и које улазе у круг његовог службеног рада.

У случајевима преке потребе може државни тужилац позвати у помоћ оружану силу без посредовања икоје друге власти.

§ 48. — Не може као члан државног тужиоштва у кривичном поступку радити онај, код кога се нађе који од основа, поменутих у § 28 бр. 1.—5. закључно.

Искључен је затим члан државног тужиоштва и онда, ако је у истом делу раније

радио као судија, бранилац или као заступник приватног учесника или приватног тужиоца.

§ 49. — Оштећеник и окривљеник могу и ван случајева, предвиђених у § 48. тражити изузеће кога члана државног тужиоштва, ако изнесу такве чињенице, које доводе у сумњу његову непристрасност.

Захтев за изузеће кога члана државног тужиоштва подноси се његовом надлежном старешини, који о томе решава, а у случају потребе по саслушању дотичног члана државног тужиоштва.

§ 50. — Чим који члан државног тужиоштва сазна за који од основа за искључење, предвиђених у § 48., дужан је прекинути сваки даљи рад у томе предмету, поверити даљи поступак своме заменику и о томе известити свог старешину. Виши државни тужилац у сличним случајевима такође одређује своју замену и о томе извештава Министра Правде.

Жалбе странака против рада државног тужиоца који би по закону имао бити искључен, подnose се вишем државном тужиоцу; његово је решење правноснажно. Жалбе против рада вишег државног тужиоца подnose се Министру Правде. До решења нити се обуставља поступак нити је без вредности рад,

који је извршио државни тужилац или виши државни тужилац.

II. Приватни тужилац и приватни учесник

§ 51. — Код кривичних дела, за која се гони по приватној тужби, приватни тужилац може се обратити усмено или писмено суду са захтевом да се поступак започне.

Приватни тужилац у остављеном му року подиже оптужницу и заступа је на главном претресу, а од ње у свако доба може одустати. Ако у остаљеном року не подигне оптужницу или не дође на главни претрес или на овом не стави коначни предлог, сматра се да је одустао од гоњења (§ 361. од. 2.).

Државни тужилац може увек, кад нађе да то тражи јавни интерес, на захтевање приватног тужиоца заступати га на главном претресу и чинити предлоге.

Ако приватни тужилац умре, пошто је суду предао оптужницу, његов брачни друг, његова деца или родитељи имају право, да за три месеца по његовој смрти продуже поступак, давши о том изјаву усмено или писмено суду. Не предаду ли они у остављеном им року те изјаве, поступак се обуставља. О смрти приватног тужиоца и о изјави поменутих лица, датој ради продужења поступка, обавестиће се окривљеник.

У случају приватне тужбе, коју је поднео увређеник, може окривљеник до завр-

шетка претреса пред судом првог степена противутужбом тражити, да суд суди тужиоца који му је увреду повратио. О оба два тужбама изрећи ће се пресуда истовремено.

§ 52. — Приватни учесник има ова права:

1. да државном тужиоцу и судији у току извиђаја и истраге пружи сва средства у циљу проналажења кривца или у циљу поткрепљења тражења накнаде штете;

2. да разгледа списе, но у току извиђаја и истраге само онда, ако то није штетно по интересе поступка;

3. да ставља питања оптуженику, сведоцима и вештацима или да добије и реч за време главног претреса ради других својих опазака и да на крају главног претреса, после завршне речи државног тужиоца, добије реч ради поткрепљења својих захтева као и ради подношења предлога, о којима хоће да се одлучи у пресуди. На главни претрес позива се и приватни учесник уз напомену, да ће се главни претрес одржати, ако он и не дође, и да ће се његов захтев прочитати.

§ 53. — Код кривичних дела, за која се гони по службеној дужности, ако државни тужилац неће да предузме гоњење, приватни учесник може у року од осам дана, рачунајући од дана пријема решења државног ту-

жиоца о одбијању да предузме гоњење, сам покренути кривично поступање.

Ако државни тужилац одустане од гоњења или од оптужнице у току поступка, приватни учесник може гоњење сам продужити и подићи оптужницу или остати при подигнутој оптужници. Ако је приватни учесник присутан лично, дужан је одмах да се изјасни усмено или писмено хоће ли да продужи гоњење и да подигне оптужницу или ако је ова подигнута, да при њој остане, у противном ће суд обуставити даље поступање. Ако приватни учесник није присутан, дужан је своју изјаву о овоме дати у року од осам дана, рачунајући од дана, када је примио писмени извештај суда о одустанку државног тужиоца, ако закон друкчије не наређује (§ 219. од 4).

Ако приватни учесник у овом остављеном року не предузме гоњење или по свршеним извиђајима или истрази не подигне оптужницу или ако од ове одустане, суд обуставља кривично поступање.

Приватни учесник, који није обавештен о томе да је државни тужилац одустао било од гоњења било од оптужнице, може своју изјаву дати у року од три месеца, пошто је поступак обустављен.

Но ако се за кривично дело може гонити само по предлогу оштећениковом, може овај као приватни учесник у место државног ту-

жиоца дићи и заступати тужбу само онда, ако је ставио тај предлог у року прописаном по кривичном закону.

§ 54. — У случајевима, у којима приватни учесник долази на место државног тужиоца има сн иста права која има и државни тужилац, изузевши она права, која проистичу из карактера државног тужиоштва као јавне власти. Нарочито има он право, све докле кривично поступање траје, подносити суду доказе као и сва друга средства, којима се његова тужба поткрепљава. Исто тако може тражити да расматра списе извиђаја и истраге. На главном претресу, да би образложио своју тужбу, може се приватни учесник послужити свим правима, која иначе има и државни тужилац.

Ако приватни учесник као тужилац не дође на главни претрес или ако на њему не поднесе коначне предлоге, сматраће се да је одустао од оптужбе (§ 361. од. 2.).

§ 55. — Малолетници који су по кривичном закону овлашћени да самостално поднесу приватну тужбу, овлашћени су и да се као приватни учесници придруже кривичном поступку. Малолетне приватне тужиоце, који по кривичном закону нису способни да самостално подносе приватну тужбу, малолетне при-

ватне учеснике, који нису способни да се придруже кривичном поступку, и лица, која нису способна за правне послове, као и корпорације и друштва заступају при подношењу и заступању тужбе у току кривичног поступка њихови законски заступници односно лица, која их заступају и у грађанским парницама.

Приватни тужилац и приватни учесник, као и њихови законски заступници, могу своју ствар водити преко опуномоћеника, у колико нису дужни да лично присуствују при предузимању појединих радњи.

Кад суд нађе за потребно, може наложити приватном тужиоцу или приватном учеснику, који је одсутан од места суда, да именује опуномоћеника, који у том месту станује, а може од обојице тражити да узму правног заступника.

§ 56. — У свими случајевима, у којима приватни учесник предузима гоњење и долази на место државног тужиоца, у јавном интересу може се државни тужилац увек уверити како тече поступак, може списе читати, а може у свако доба и сам преузети гоњење и заступање оптужнице.

III. Одбрана.

§ 57. — У поступку за кривична дела окривљеник може имати браниоца у свако доба.

За окривљеника могу браниоца узети његови законски заступници, брачни друг или ма ко од крвних сродника у усходној или нисходној правој линији.

§ 58. — Браниоци могу бити адвокати, јавни бележници, професори права на универзитету као и лица, оспособљена за адвокате, јавне бележнике и судије, ако нису у активној државној служби (§ 62) и ако нема разлога због којих би се имала искључити од звања адвоката, јавног бележника или судије¹⁾

Браниоштво не може се вршити као самостално занимање²⁾.

Чим је окривљеник узео себи браниоца, дужан је о томе да извести суд Исто то вреди и за његовог законског заступника, брачног друга и крвне сроднике из § 57.

Бранилац може заступати окривљеника у случајевима које је закон предвидео, или на основу изреченог пуномоћија.

¹⁾ Текст одељка првог § 58 у Законику од 16-II-1929 г. гласио је:

„Браниоци могу бити адвокати, јавни бележници, професори права на универзитету као и лица, оспособљена за адвокате, јавне бележнике и судије, ако нису у активној државној служби“.

Текст је измењен § 22 бр. 3, под 4) Финанс. Закона за 1934-35 годину.

²⁾ Одељак други „Браниоштво не може се вршити као самостално занимање“ додат је § 22 бр. 3, под 4) Финанс. Закона за 1934-35 год.

§ 59. — При првом испиту окривљеника као и при саопштењу наредбе о притвору дужан је истражни судија да обавести окривљеника, да он има право ако хоће, себи да узме браниоца.

§ 60. — Код свих злочинастава, за која је у кривичном закону као највећа мера предвиђена робија или заточење преко пет година, окривљеник мора имати браниоца, чим је отворена истрага или предана непосредна оптужница. Ово вреди и онда, кад је по закону суду остављен избор између поменутих казни и које друге казне. Ако окривљеник нема браниоца, овај ће му се поставити по службеној дужности.

Исто ће се тако по службеној дужности поставити бранилац и онеме, који је окривљен за ма које злочинство ако је малолетан или је нем или глув или је тако болестан да наје у стању сам себе бранити.

Ако окривљеник према својим имовинским приликама не може да подмири трошкове одбране, одредиће му на захтев суд браниоца као заступника сиромашних ради оправдања изјављених правних лекова, и ради образложења изјављеног приговора против оптужнице као и ради одбране на главном претресу. Ово не важи за поступак пред среским судом. Ако се бранилац сиромашних одређује из реда

адвоката, он ће се узети из списка, који ће суд утврдити у споразуму са одбором адвокатске коморе.

§ 61. — И пре отварања истраге може се окривљенику поставити бранилац било за све време, било само за известан део поступка, ако се нађе да то нарочита потреба изискује.

§ 62. — За браниоца се поставља један од адвоката, који живи у месту суда начином који ће се прописати Уредбом.¹⁾ Исто тако могу за бранице бити постављена и друга лица, поменута у § 58. од 1. и активне судије, ако у месту суда нема довољно адвоката.

Адвокати, јавни бележници и судски чиновници, оспособљени према § 58., морају се примити одбране, кад их суд за то одреди. Остали државни чиновници, оспособљени према § 58., могу се тога примити, ако хоће и ако им старија власт допусти. Ово одобрење није потребно, ако су с окривљеником у сродству, означеном у § 28. бр. 2.

§ 63. — За време извиђаја као и за време истраге окривљенику браниоца поставља истражни судија. После предате оптужнице браниоце поставља председник већа или судија појединац.

¹⁾ Уредба није донета.

Постављање браниоца по службеној дужности не вреди, ако једно од лица, поменутих у § 57. од. 2., после тога узме другога браниоца и овај се одбране прими.

§ 64. — Бранилац, који је по службеној дужности постављен, може само из оправданих разлога тражити да буде смењен. О томе решава суд, који је браниоца и поставио.

§ 65. — Више окривљеника могу имати заједничког браниоца само онда, ако то не стоји у супротности са интересима одбране.

Један окривљеник може имати највише три браниоца, а у изузетним случајевима, по допуштењу суда, највише пет¹⁾.

§ 66. — Бранилац има право да разматра списе извиђаја, истраге и све прилоге. Исто тако има право да види у извиђају и истрази прибављене предмете, који служе као доказ.

Браниоцу се неће допустити разматрање списка извиђаја и истраге или једног дела списка само онда, кад то интерес поступка налаже. Али се браниоцу никад и никако не сме забранити, да разматра записник о саслушању окривљениковом, вештачко мишљење, као и

¹⁾ Текст од. 2. § 65 у Законику од 16-II-1929 год. гласио је: „Један окривљеник може имати више бранилаца“. Текст је измењен Уредбом од 20/III-1935.

све друге записнике и списе који се односе на радње, код којих је браниоцу допуштено да присуствује.

После завршене истраге или, ако ове није било, после предате оптужнице, браниоцу се ни у ком случају не може забранити разматрање свих списка.

§ 67. — Окривљеник који се налази у притвору или истражном затвору, има право да са својим браниоцем општи писмено и усмено.

Ако интерес истраге налаже, а нарочито ако постоји основана бојазан, да окривљеник злоупотребљава општење с браниоцем, судија ће наредити да се писма која окривљеник пише браниоцу или бранилац окривљенику предају пошто их он претходно прочита. Исто тако судија може наредити и да окривљеник с браниоцем усмено може говорити само у његовом присуству, осим, ако је истражни затвор наређен само због сумње, да ће окривљеник побећи.¹⁾

После завршене истраге или, ако ове није било, после предате оптужнице, окривљеник има право да са својим браниоцем општи слободно и без ичијег надзора.

¹⁾ Речи „осим, ако је истражни затвор“ и т. д. до краја на крају од. 2 додате су Уредбом од 20/III-1935 г.

§ 68. Ако се браниоцу има шта да до-
стави или саопшти или ако има да се позове
или за нешто извести, а окривљеник има више
бранилаца, сматра се да је то испуњено, ако
је та достава саопштена, позив или извештај
предат једном браниоцу.

§ 69. Бранилац не може бити:

1. оштећеник, оштећеников и тужиочев
брачни друг и рођаци из § 28. бр. 2.;
2. ко је позван на претрес као сведок,
изуевши да је ослобођен од дужности све-
дочења, па је изјавио да неће сведочити.

ГЛАВА ПЕТА

Записници и судске одлуке.

§ 70. О свакој судској радњи, која се
предузме у току кривичног поступка ван
главног претреса, начиниће се записник, и то
одмах, кад се те радње врше, а ако то није
могуће, онда непосредно после тога.

Поред судије који предузима радњу, увек
ће се узети и записничар који пише записник.
Ако записничар није државни службеник мора
се претходно заклетити.

У сваком записнику означаће се место и
време као и присутна лица.

Питање ће се уносити у записник само у
толико, колико је то потребно да се узмогне

разумети одговор. Битна садржина одговора
записује се у облику приповедања. Властите
речи лица, које се испитује, унеће се у запи-
сник само онда, ако је важно за процену саме
ствари, или ако је вероватно, да ће бити по-
ребно, да се тај записник прочита на главном
претресу.

Судија казује на глас шта ће се унети
у записник да то могу чути присутна лица.
Ономе, који се испитује, допуштено је да
своје одговоре казује сам у записник. Ако ово
лице злоупотребљава то право, може му га
судија одузети.

§ 71. — Записник ће се испитаним или
иначе присутним лицима прочитати, а ако
желе, мора им се дати да га сами прочитају.
Затим ће се назначити у записнику, да је био
прочитан или дан да га прочита као и то да
је одобрен. После тога ће испитана лица пот-
писати записник својеручно или ако су непи-
смена, потписаће их записничар, а она ће ста-
вити обојени лични отисак палца поред пот-
писа. Ако записник износи више табака, испи-
тана лица ставиће свој потпис или ће их за-
писничар потписати на сваком табаку. Неће
ли испитано лице да потпише записник или
да стави отисак палца, унеће се то у запи-
сник као и разлог за то. На крају записника

потписаће га судија, који је радњу вршио, записничар и присутни сведоци, ако их је било.

§ 72. — У записнику се не сме ништа важно избрисати, додати или променити. Препртана места морају остати читка.

Сва преиначења, поправке и додаци уносе се на крају записника, но и њих треба по пропису § 71. одобрити и потписати.

Ако записник има више табака, прошиће се сви и крајеви конца ће се запечатити судским печатом.

§ 73. — Ако је при предузимању које истражне радње потребно присуство сведока, позиваће се само пунолетна и непорочна лица, која у самом делу нису заинтересована. Она су дужна дати свећано обећање, да ће тачно пазити на све, што се пред њима буде радило или говорило, као и да се то верно унесе у записник, и да ће до главног претреса ћутати о свему што буду сазнала приликом вршења истражне радње.

За присуствовање једној истражној радњи судском сведоку не припада никаква награда¹⁾.

За ове сведоке не треба без преке потребе узети свештена лица, лица у активној

¹⁾ Одељак други § 73 додат је Уредбом од 20/III 1935. г.

војсци, државне чиновнике или друге јавне службенике, као ни лица, која живе од наднице.

§ 74. — Судске су одлуке: пресуде, решења и наредбе.

Одлуке против којих се може употребити који правни лек или којима се какав предлог или захтев одбија, морају се писмено образложити.

Одлуке се не могу на главном претресу донети пре но што се саслушају странке, у колико то закон друкчије не наређује.

Одлукама, које се доносе ван главног претреса, мора претходити усмена или писмена изјава државног тужиоца, у колико то закон друкчије не наређује.

§ 75. — Ако овај закон не наређује што друкчије (§ 76.), судске одлуке доноси један судија (§ 8. од. 2. и 3.) или судијско веће (§ 8. од. 3. и 4.) који кривичне предмете претресају у присуству заклетог записничара.

Већа су састављена:

1. код окружних судова као зборних судова из тројице судија, од којих један председава, а ако се тиче главног претреса због злочинства, за које кривични закон (§ 1 од. 1.) предвиђа смртну казну или казну вечитог ли-

шења слободе, из петорице судија, од којих један председава;

2. код апелационих судова из тројице судија, од којих један претседава, а када се доноси одлука о призиву против казне по пресуди о злочинству, за које закон предвиђа смртну казну или вечиту робију, из петорице судија, од којих један председава;¹⁾

3. код Касационог Суда из петорице судија, од којих један председава. Но о сукобу надлежности у смислу § 27. као и о захтеву за заштиту закона, који је управљен против одлука ког већа Касационог Суда, решаваће пуна седница Касационог Суда, која је састављена од једанаест судија од којих један председава, но у другом случају раније судије не могу бити у тој седници.

Одлуке судијских већа доносе се по већању и гласању, при којем број судија не сме бити ни већи ни мањи, но што је у овом закону прописано.

Гласање је усмено. Млађе судије гласају пре старијих. Ако има известиоца, гласа он први. Председник већа гласа увек последњи.

Закон о уређењу судова наређује, како се образују судијска већа.

¹⁾ Текст бр. 2 од. 2 § 75 у Законику од 16 II-1929. гласно је:

„Код апелационих судова из тројице судија, од којих један претседава“ Текст је измењен Законом од 9/X-1931 г.

§ 76. — Поред случајева предвиђених у §§ 344., 397., 418. и 424., одлука већа није потребна за решавања пословних предмета, која се тичу само примања знању извесних објава или саопштења или која су намењена саопштавању одлука и управних аката другим властима, даље за решавање молби за правну заштиту, за посредовање службеног саобраћаја са страним властима, за тражење и давање доказа о извршеним достављањима списка или допуњавања списка као ни за решавање пословних предмета, који се тичу обавештаја што се дају другим властима или траже од ових.

У оваквим случајевима израђена решења судија известилац предлаже на одобрење председнику суда односно председнику већа Касационог Суда. Ако председник није сагласан, призиваће још једног судију и саставити тако веће, које ће о том одлучити.

§ 77. — Ако закон не наређује изречно друкчије, за сваку је одлуку већа потребна апсолутна већина гласова.

Ако се гласови поделе на више од два различна мишљења, тако да ни једно од ових нема већине, покушаће председник већа, да се раздвајањем питања и понављањем гласања постигне апсолутна већина. Остане ли овај покушај без успеха, прибранаће се гласови,

који су за окривљеника најнеповољнији, онима који су за њ мање неповољни, све дотле док се не постигне апсолутна већина.

Појави ли се сумња, које је од два мишљења мање неповољно за окривљеника, гласаће се напосе о томе као о претходном питању.

§ 78. Најпре ће се гласати о томе, да ли је или није суд надлежан, да ли је потреба да се поступак допуни као и о другим претходним питањима. Ако већина гласова одлучи, да се има прећи на одлучивање о главној ствари и поред настале сумње о претходном питању, дужни су и судије, који су остали у мањини, да гласају о главној ствари.

При одлучивању о главној ствари одвајаће се увек питање, да ли је оптуженик крив за дело, за које се оптужује, од питања каква ће се казна или мера безбедности применити, па ће се о првом питању гласати пре другог питања.

Оптужује ли се оптуженик за више кривичних дела, донеће се одлука о кривици или некривици за свако поједино дело.

Већање и гласање о казни ограничиће се само на она дела, за која је оптуженик оглашен кривим. При овом гласању стоји судијама, који су се изјаснили за то да се оптуженик ослобођава од оптужбе за дело, за које је

оптужен, на вољу, да ли ће или неће на основу одлуке која је донета о кривици, гласати о казни. Не гласају ли они о казни, узмеће се као да су пристали уз оно мишљење осталих судија гласача које је за оптуженика најповољније. О примени мера безбедности гласаће све судије.

ГЛАВА ШЕСТА

Саопштавање судских одлука. Разматрање и преписивање списка.

§ 79. Суд саопштава своје одлуке заинтересованим лицима која су присутна усменим објављивањем, а одсутнима достављањем одлука у верном пропису. На захтев заинтересоване странке издаће се препис саопштене одлуке, ако је саопштење извршено усмено.

Ако се има да саопшти каква одлука при твореном лицу, онда ће му се она прочитати или доставити. Ако не зна службени језик, превешће се на његов матерњи језик. Овако ће се поступити и при саопштењу других списка.

Усмено саопштење има се увек назначити у записнику.

§ 80. Одлуке и други списи саопштавају се државном тужиоцу на тај начин, што му се достављују у изворнику. Он је дужан у изворнику да назначи, да га је видео и про-

читао и да стави датум. Ако захтева, издаће му се и препис.

§ 81. За поступак, по коме се врши достављање одлука и других списа, вреде одговарајући прописи закона о грађанском судском поступку, у колико то овај закон друкчије не наређује.

§ 82. Позив за главни претрес у првом степену доставља се оптуженику лично.

Списи, код којих од доставе окривљенику тече рок за правни лек или за приговор против оптужнице, достављају се окривљенику лично или заступнику кога је он одредио.

Приватном тужиоцу и приватном учеснику позив за подношење оптужнице и позив за главни претрес у првом степену доставља се лично или његовом заступнику, кога је он одредио. На исти начин достављају му се и списи, код којих од доставе тече рок за правни лек.

Ако која од странака настоји да избегне лично достављање, ма да је познато место њеног бављења, одлука ће се, коју би јој требало доставити, предати претседнику (начелнику) општине, а извештај о томе прилепиће се на њен стан или на просторије, где се она послом бави и на општинску кућу.

§ 83. Ако се достава има да изврши у другим случајевима, осем поменутих у § 82., па се онај, коме се има доставити, не нађе у свом стану, предаће се списак коме од његових одраслих укућана. Ако таквог укућанина не буде, предаће се спис претседнику (начелнику) општине, а извештај о томе метнуће се у стан или у просторије, где се он послом бави, на видно место или, ако су стан или ове просторије затворене, прилепиће се на врата.

Не може ли се дознати за стан или просторије, где се послом бави лице коме се спис има доставити, прилепиће се спис на општинску кућу и на суд, а ако је потребно обзнаниће се и преко новина.

§ 84. Ако се лице, коме се има што да достави, налази у ком другом судском срезу, умолиће се срески суд онога места, где се оно налази, да доставу изврши. Овако се поступа и с одлукама окружног суда које треба доставити у који други судски срез, а не у онај у коме је седиште окружног суда.

У овим случајевима могу заинтересована лица предати правне лекове ил приговор против оптужнице ономе среском суду, који је био умољен да доставу изврши, а овај је дужан то у року од двадесет четири сата послати надлежном суду.

§ 85. Срески судија, истражни судија или претседник суда може у случајевима који нису нарочито у овом закону предвиђени, допустити разматрање или преписивање појединих списа свакоме који докаже, да му то треба ради својих оправданих интереса.

Али се у исто време овоме забрањује да разматране или преписане списе објављује, у колико је то противно кривичном закону или закону о штампи.

ГЛАВА СЕДМА

Рокови.

§ 86. — Изјаве могу странке дати писмено или усмено. Усмено се изјава даје записничким саслушањем код суда, у колико то закон друкчије не наређује.

Кад је изјава скопчана са роком, сматра се да је дата о року, ако је пре но што рок истекне предата онеме, који је за њен пријем овлашћен. Ако је изјава упућена суду преко поште препоручено, сматра се да је истога дана самом суду предата.

Писмене се изјаве могу доставити суду и брзојавним путем. Ближе одредбе о овоме прописане се Уредбом о пословном реду.¹⁾

¹⁾ Уредба о пословном реду за редовне кривичне судове од 21/XI-1929 г. објављена је у Сл. Новинама Бр. 286 — CXVI од 5/XII 1929 год.

§ 87. — Рокови се рачунају на сате, дане и месеце.

Рокови на сате рачунају се од оног сата, од кога рок почиње тећи. Тај се сат има назначити на спису.

У року се не рачуна онај сат или онај дан, од кога би рок имао почети.

Ако последњи дан рока пада у недељу или у који државни празник или у дан кад суд не ради, рок истиче протеком првог наредног радног дана.

У један дан узима се двадесет четири сата, а месец се рачуна по календарском времену.

§ 88. — Рокове, које је овај закон предвидео, не могу судови продуживати, изузев случајеве, у којима закон то нарочито допушта (§ 326.).

ГЛАВА ОСМА

Извиђаји.

§ 89. — Све власти као и њихови органи дужни су пријавити одмах државном тужиоцу у месту надлежног суда кривична дела, која сами опазе или која им буду пријављена или за која сазнају на који други начин, а за која се гони по службеној дужности.

Кад постоји опасност због одлагања, може се о учињеном кривичном делу извести и

онај срески суд, у чијем се срезу налази дотична власт или њен орган.

Поред пријаве дужне су власти и њихови органи старати се да се истовремено сачувају и трагови кривичног дела као и предмети, на којима је или помоћу којих је учињено кривично дело, и други докази.

§ 90. — Ко год дозна за какво кривично дело, за које се гони по службеној дужности, може то пријавити писмено или усмено. Поред државног тужиоца дужни су примити пријаву и истражни судија, срески судија као и полицијске власти, који су дужни пријаву доставити државном тужиоцу.

О усменој пријави увек се саставља записник.

§ 91. — Државни тужилац је дужан оцени сваку пријаву о кривичним делима за која се гони по службеној дужности. Тако исто он је дужан да предузме све што је потребно, да се сачувају трагови за које сазна код оваквих кривичних дела. Напоследку, он има да предузме све што је потребно ради проналажења и прикупљања основа, помоћу којих се може ући у траг непознатом учиниоцу.

Ако је утврђено да пријављено лице није навршило седамнаесту годину, предаће пријаву одмах судији за млађе малолетнике на даљи

поступак, изузевши случај, предвиђен у § 451. од. 5. ст. 1. и § 452. од. 3. ст. 2.

Ако су у безименим пријавама или у пријавама које долазе од непознатих лица наведене и такве околности, са којих се може као вероватно узети, да је учињено које кривично дело, извидеће се и све те околности. При овоме ће се поступити тихо и штедећи, што је више могуће, част и углед осумњичених лица.

Кад допре глас до државног тужиоца о кривичном делу, за које се гони по службеној дужности, наредиће он да се саслушају сва она лица, која су тај глас распростраила и затим ће помоћу полицијске власти ићи гласу у траг све до самог извора одакле је потекао, уверавајући се колико је могуће о његовој основаности или неоснованости.

§ 92. — Државни тужилац има право захтевати, да истражни судија, срески суд или полицијска власт предузме извиђај ради добављања потребних доказа, да би се започело кривично поступање против извесних лица или да се пријава одбаци.

У свом ће захтеву он назначити уопште смер, у којем ће се чинити извиђаји, као и околности које хоће да се извиде. Тако исто може он изреком назначити поједине службене радње, које сматра потребнима да се изврше, а може назначити и поједина нитања, о којима

хоће да се извесно лице саслуша. Нарочито може он захтевати извиђај о томе, да ли се стичу претпоставке за примену мера безбедности.

За извршење ових извиђаја истражни судија и срески судија имају она права и оне дужности, које има истражни судија у истрази.

Приватни тужилац и приватни учесник као тужилац могу за кривична дела, за која су они овлашћени покренути поступак и за која је надлежан окружни суд, предати свој захтев окружном суду с предлогом да истражни судија изврши потребне извиђаје.

§ 93. — Полицијске власти су дужне и по поднетој пријави о учињеном кривичном делу продужити претходна извиђања и нарочито предузети све, што је потребно да се трагови кривичног дела сачувају и да се учинилац или саучесник не сакрије или не побегне, па о свему томе одмах да известе државног тужиоца и надлежни срески суд. Ако би било бојазни, да ће се трагови кривичног дела уништити или променити пре но што стигну предлози или наредбе државног тужиоца, полицијска ће власт умолити надлежни срески суд, да предузме потребне судске радње. Ради разјашњења појединих околности, важних за кривичну ствар, може полицијска власт свакога позвати и без заклетве саслушати. О саслушању се прави записник.

Никада не може полицијска власт предузети формално саслушање окривљеника, сведока и вештака, а по правилу ни друге извиђајне радње.

Изузетно може она извршити увиђај и претресање стана и лица (§ 139. од. 3. и 4.) у случајевима неодложне потребе, ако нема при руци судијског лица, позваног за вршење тих извиђајних радња. Записнике о овим радњама полицијска власт одмах доставља истражном судији са образложењем неодложне потребе, и они се могу употребити као доказно средство само онда, ако их је истражни судија, испитавши потпуност, одобрио или наредио обнову или допуњење поступка.

§ 94. — Истражни судија дужан је доставити одмах државном тужиоцу сваку пријаву, која до њега дође, о учињеном кривичном делу, за које се гони по службеној дужности. Без предлога државног тужиоца може истражни судија извршити само оне извиђајне радње, које није могуће одложити без опасности за циљ кривичног поступања или које су везане за извесан законски рок. О ономе, што је учинио, обавестиће државног тужиоца и очекиваће његов даљи предлог.

§ 95. — Срески суд је дужан по одређеном обрасцу пријавити државном тужиоцу

кривична дела, која му дођу до знања, а за која се гони по службеној дужности. Али он има, не чекајући предлоге државног тужиоца, одмах започети извиђај и извршити све за то потребне радње (§ 92. од. 1. и 3.), а нарочито утврдити године осумњиченог лица, ако је вероватно да није навршило седамнаесту годину.

У случајевима, у којима би се извршењем извиђајних радња могли уништити трагови учињеног кривичног дела или онемогућити поновно разматрање тако, да се те радње за случај потребе не би могле обновити, срески суд ће предузимати такве радње само онда, кад је с одлагањем скопчана опасност. Иначе ће срески суд у пријави, управљеној државном тужиоцу, упозорити да је таква извиђајна радња потребна и постараће се, да се трагови дела сачувају док не дође истражни судија или његов захтев да се извиђајна радња изврши.

Записнике о извиђајима срески суд послаће што пре државном тужиоцу, а најдаље у року од осам дана, ако је неко притворен рачунајући тај рок од дана притварања. У последњем случају државни тужилац ће најдаље за три дана, пошто прими списе извиђаја притвореног ослободити од гоњења или ће предати истражном судији свој предлог, који се односи на осумњичено лице и на даљи поступак.

Приватног тужиоца и приватног учесника као тужиоца, ако су они предложили извиђаје, истражни судија ће пазећи на пропис § 108. од. 2. обавестити о завршеним извиђајима и позваће их да у року од осам дана поднесу оптужницу уз напомену, да ће се у противном сматрати, да су одустали од гоњења.

§ 96. — Ако државни тужилац нађе да извиђај није потпун, тражиће да се допуни. Ако је извиђај потпун, државни тужилац ће оценити, да ли има довољно разлога да се отвори кривично поступање против одређеног лица. Нађе ли да тих разлога има, поднеће предлог да се отвори истрага или непосредну оптужницу. У противном случају одбациће пријаву назначив у кратко разлоге за то, а списе извиђаја послаће истражном судији или среском суду, према томе, ко му је извиђајне списе послао с напоменом, да нема основа за гоњење. У овом случају ће истражни судија или срески суд обуставити даљи извиђај и осумњиченика, ако је у притвору, одмах пустити у слободу. Ако је пријава потекла од оштећеника, државни тужилац ће га у року од осам дана извести о одбачају пријаве.

За обустављање извиђаја, у колико се тиче приватног тужиоца или приватног учесника, вреди пропис § 108. од 2.

ГЛАВА ДЕВЕТА

Истрага

§ 97. — Пре него што одређено лице буде стављено под оптужбу, отвориће се против њега истрага, када се гони за злочинство, за које закон прописује смртну казну или казну вечите робије или за које је по закону суду остављен избор између поменутих казни и које друге казне.

У свим осталим случајевима оставља се оцени тужиоца, да ли ће предложити да се отвори истрага или не.

Циљ је истраге да се основи сумње, изнети против одређеног лица, и стање ствари судским путем тако рашчисти, да се на основу тога може одлучити да ли ће се кривични поступак против тога лица обуставити или ће се оно ставити под оптужбу.

§ 98. — Предлог да се истрага отвори подноси се истражном судији.

Тужилац је дужан у предлогу тачно да назначи кривично дело због кога, и лице, против кога предлаже да се отвори истрага.

Ако државни тужилац предложи да се отвори истрага, доставиће истражном судији и пријаву, доказна средства, за која је сазнао, као и списе извиђаја, ако је овога било. Сматра ли државни тужилац за потребно да се

приберу подаци за примену које од мера безбедности, ставиће предлог у том смеру.

Ако истражни судија има разлога да не усвоји тужиочев предлог, да се истрага отвори или ако окривљеник захтева одлуку суда, дужан је судија одмах то непосредно саопштити суду и захтевати да овај о томе донесе своје решење.

Истражни судија ће учествовати у већању али не и у доношењу решења. О тој седници обавестиће се на време државни тужилац, да би могао дати своје мишљење писмено или усмено.

Против решења суда да се не отвара истрага нема места жалби

§ 99. — Истрагу води по правилу истражни судија лично и непосредно. Ну може он замолити и среске судове да изврше поједине истражне радње, кад се ове имају предузети у ком другом срезу, а не у оном у коме је седиште окружног суда.

Срески судови су дужни одазвати се одмах његовој молби. Ако се при овоме појави потреба, да се поред истражне радње, за коју је срески суд умољен, изврши и која друга истражна радња која с оном стоји у вези или из ње проистиче, дужан је срески суд и те радње неодложно извршити. Ако он није надлежан за извршење те радње, по-

слаће одмах молбу оној власти која надлежна за извршење те радње, а о томе ће извести-ти истражног судију. При извршењу тих радња вреде и за среске судове прописи, који вреде и за истражног судију. Истражни судија може замолити и полицијске власти и њене органе ради предузимања мера у циљу убрзања или обезбеђења истраге. Ове су дужне одазвати се одмах оваквој молби.

§ 100. — Ако је истрага отворена, дужан је истражни судија по службеној дужности, не чекајући никакве даље предлоге тужио-чеве, предузимати све оне истражне радње које сматра потребнима за утврђивање дела, учioniца и саучесника и за прикупљање и обезбеђење доказа, и то како оних, који говоре против окривљеника тако и оних који служе у његову одбрану, као и за утврђење претпо-ставака за примену које од мера безбедности.

§ 101. — Тужилац може за све време истраге стављати предлоге истражном судији да се изрше поједине истражне радње. Ако истражни судија нађе разлога да не усвоји предлог, дужан је да затражи о томе реше-ње суда.

Државни тужилац не сме сам извршивати истражне радње, иначе су оне без вредности.

§ 102. — Државни тужилац може увек тражити да му се пошаљу списи истраге. Тужилац може увек прегледати списе истраге.

Окривљеник се извештава о току и успеху истраге за време његовог саслушања.

§ 103. — Тужилац и бранилац не могу по правилу присуствовати испиту окривље-ника и сведока.

Тужилац, окривљеник, као и његов бра-нилац могу присуствовати испиту сведока у случају, кад је вероватно да ови неће моћи доћи на главни претрес. Странке и њихови заступници могу у овом случају стављати предлоге, а могу сведоцима и упућивати пи-тања.

Тужилац, бранилац и окривљеник, ако није у истражном затвору, могу присуство-вати судском увиђају, претресању стана, узап-ћењу ствари, истраживању и узапћењу пи-сама и других хартија, као и саслушању веш-така, а могу вештацима и упућивати питања. Истражни судија је дужан у овом циљу изве-стити тужиоца, окривљеника и његовог бра-ниоца о времену и месту извршења ових радња изузевши случај у коме је с одлагањем скоп-чана опасност.

§ 104. — Ако је кривично дело оставило за собом трагова, истражни судија ће их од-

мах извидети и утврдити увиђајем или на који други сходан начин.

Предмети на којима или помоћу којих је учињено кривично дело и које је окривљеник оставио за собом на месту учињеног дела, као предмети који ће се имати окривљенику или сведоку показати да их познају, или који би на који други начин могли послужити за доказ, и предмети, који се по кривичном закону имају одузети, завиће се у нарочити омот, запечаћени судским печатом, или ће се сваки од њих обележити нарочитим судским знаком.

§ 105. — При саслушању оштећеника, истражни судија позваће га да назначи штету, проузроковану кривичним делом. Ако оштећеник не зна или не може поуздано да назначи штету или ако је очигледно да прецењује своју штету, њена ће се величина утврдити или сведоцима или вештацима, и то нарочито онда, кад од количине штете зависи правна оцена дела или мера казне или досуђење накнаде штете.

§ 106. — Кад у току истраге стигну за истрагу важна писма, записници или поднесци на страном језику, истражни судија ће наредити да их заклету тумач преведе, а затим ће их заједно с преводом придружити списима истраге.

§ 107. — Ако се ко, изузевши државног тужиоца (§ 232), за време вршења какве радње у истрази, и после опомене истражног судије, неуљудно влада или нарушава ред, може га истражни судија казнити новчаном казном до хиљаду динара или затвором до десет дана.

У случају потребе може судија онога, који ремети ред и удаљити с места, на коме се истражна радња предузима. Према окривљенику, који је у истражном затвору, може истражни судија због непристојног владања или нарушавања реда, изрећи дисциплинску казну (§ 127.)

Заступнике странака, вештаке и присутне судске сведоке може истражни судија за овакво владање казнити само новчаном казном до хиљаду динара.

Сваку овакву наредбу дужан је истражни судија одмах по службеној дужности доставити суду који ће изречену казну одобрити, поништити или ублажити. До решења суда обуставља се извршење наредбе истражног судије. Против овога решења суда нема места даљем правном леку.

§ 108. — Истражни судија обуставља решењем истрагу и пре њеног завршења, чим тужилац повуче свој захтев за гоњење или кад тужилац по завршеној истрази изјави да нема основа за даље гоњење.

Ван овога случаја, а особито кад приватни учесник у место државног тужиоца или приватни тужилац предузме гоњење, а истражни судија не прими његов предлог за пројужење поступка већ тражи одлуку суда, може се истрага обуставити само решењем суда.

О обустављеној истрази обавестиће се тужилац, приватни учесник и оштећеник, који није већ пре изреком изјавио да се не придружује кривичном поступку, и окривљеник. Ако је овај у истражном затвору, пустиће се одмах у слободу.

Окривљенику ће се на његов захтев издати уверење о томе, да против њега не стоји ништа, зашто би се имао даље судски гонити. Ако се оштећеник није придружио поступку, издаће му се, на његов захтев потврда о томе, да је истрага обустављена.

Против решења суда, којим се обуставља истрага, може државни тужилац, приватни тужилац, и приватни учесник као тужилац поднети жалбу апелационом суду.

§ 109. — Истрага се завршује, кад истражни судија нађе да је све оно, што је у току истраге учињено, довољно, да се може одредити главни претрес или обустава поступка.

По завршеној истрази доставиће истражни судија списе истраге државном тужиоцу. Овај

је дужан у року од осам дана, по пријему списка, да поднесе предлог да се истрага допуни, ако држи да ствар још није зрела за решавање, или да поднесе оптужницу, у којој не би нашао да нема основа за даље гоњење (§ 108. од. 1.).

Истражни судија дужан је извести приватног тужиоца и приватног учесника као тужиоца о завршеној истрази, позивајући га да у року од четрнаест дана поднесе оптужницу и упозоравајући га, да ће се ако се не буде држао тога рока, сматрати да је одустао од гоњења и да ће се због тога обуставити истрага. И приватни тужилац и приватни учесник као тужилац може у истом року ставити предлог да се допуни истрага.

Ако истражни судија има разлога, да не пристане на предлог тужиоца, да се истрага допуни, тражиће о томе решење суда. Суд може решити да се тај предлог одбије или одобри. Ако се овај предлог одбије, тећи ће нови рок за подношење оптужнице од осам односно четрнаест дана, рачунајући од дана када је то решење суда саопштено тужиоцу. И у овом случају важи за приватног тужиоца и приватног учесника као тужиоца трећи одељак овога параграфа.

§. 110. — Ако се поступак¹⁾ обуставља због неурачунљивости, одредиће суд усмени

¹⁾ У тексту Законика. од 16-И-1929 г. била је реч „истрага“. Текст је измењен Законом од 9-Х-1931.

претрес ради извиђаја о томе, има ли места примени мера безбедности по кривичном закону.

Ако се окривљеник налази у притвору или истражном затвору, а његово би пуштање на слободу могло бити опасно по јавну безбедност, суд ће се постарати да га за време провођења поступка по трећем и четвртом одељку овог параграфа привремено смести у какав завод за чување и лечење, а дотле ће га задржати у каквој својој подесној просторији.¹⁾

На претрес ће суд позвати окривљеника, његовог браниоца и законског заступника, а ако овог нема, његовог брачног друга и родитеља па ће по саслушању ових и државног тужиоца, ако се утврди да је окривљеник опасан по јавну безбедност, донети решење, да се упуту у завод за чување или лечење, ако не би било довољно стављање под заштитни надзор.

Против овога решења има државни тужилац, окривљеник и његов законски заступник односно брачни друг и родитељ право жалбе апелационом суду.

¹⁾ Одељак други: „Ако се окривљеник налази у притвору“ итд. додат је Законом од 9-X-1931 г.

ГЛАВА ДЕСЕТА

Позив, довођење, притвор и истражни затвор окривљеника.

1. Позив и довођење.

§ 111. — Где закон друкчије не наређује, окривљеник се најпре позива само на испит.

Позивање се врши достављањем затвореног писменог позива. Овај садржи: име судске власти која позива и позваног, предмет испита, место, дан и сат где и када има доћи, упозоравање на то да ће у случају изостанка бити доведен и напослетку службени печат и потпис службеника оне власти која позива.

§ 112. — Наредба да се окривљеник доведе издаће се:

1. ако постоји који од законских основа за притвор (§ 113);

2. ако уредно позвани окривљеник није дошао, а свој изостанак довољним разлозима није оправдао.

Наредба за довођење издаје се писмено и у њу се уноси име окривљеника, који се има довести, кривично дело и узрок са кога се наређује довођење, као и печат и потпис власти која наређује довођење.

Онај орган, који доставља наредбу за довођење, дужан је, ако то потреба захтева, окривљеника да доведе и употребом силе.

Против лица активне војске или жандармерије не може се издати наредба за довођење, него ће се замолити надлежна власт да то лице спроведе.

II. Притвор и истражни затвор.

§ 113. — Истражни ће судија увек притворити лице, против кога се стичу основи сумње због злочинства, за које закон прописује смртну казну или казну вечите робије или за које је по закону суду остављен избор између поменутих казни и које друге казне.

У случају каквог другог кривичног дела, истражни судија може наредити да се осумњичено лице притвори:

1. кад је на самом делу затечено;

2. ако се крије или се спремао за бегство, ако је скитница или уопште непознато, ако нема потребних исправа, или ако постоје други важни разлози, са којих се сумња да ће побећи;

3. ако постоји основана бојазан да ће истрагу осујетити или отежати било тиме што настоји утицати на сведоке, вештаке и саучеснике, било тиме што настоји уништити трагове кривичног дела;

4. кад особите околности оправдају бојазан, да ће осумњиченик поновити кривично дело или да ће извршити покушано или да ће учинити дело којим прети.

§ 114. — Случајеви затицања на делу јесу:

1. кад неко учиниоца или саучесника затече при самом извршавању кривичног дела;

2. кад је неко као очевидац одмах по учињеном кривичном делу ухватио учиниоца или саучесника;

3. кад је неко одмах иза учињеног дела затечен с оружјем или с предметима, који проистичу од кривичног дела или бар упућују на његово учествовање у том делу.

На делу затеченог може сваки ухватити. Овај је дужан ухваћеног одмах предати истражном судији, среском суду или полицијској власти, која се прва нађе, а ако то не може учинити, дужан је одмах о томе известити једну од поменутих власти.

§ 115. — У свима случајевима § 113. истражни судија доноси о притвору писмену наредбу (решење). У наредби се назначује осумњиченик, кривично дело, законски основ за притвор и потпис истражног судије који је наредио притвор. Наредба о притвору мора се саопштити осумњиченику, који се притвара у самом часу притварања, или, ако то није могућно, најдаље за двадесет четири сата од часа притварања.

Ако треба притворити лице, које је у државној, самоуправној или којој другој јавној служби, известити се о томе његов непосред-

ни старешина одмах, а колико је могуће и пре но што се притвори. Ако притвор буде укинут, извештава се и о овом одмах.

§ 116. — Ако је с одлагањем скопчана опасност, тако да није могуће раније од надлежног судије затражити судску наредбу о притвору, и ненадлежан судија као и полицијска власт могу наредити, држећи се прописа § 115., да се притвори онај, који је сумњив да је учинио какво кривично дело у свима случајевима, предвиђеним у § 113., и то у циљу да се притворени спроведе надлежном суду¹⁾.

Судија или полицијска власт дужни су одмах а најкашње за двадесет четири сата саслушати онога, који је притворен. Притвореник ће се по саслушању одмах пустити у слободу, ако нема законског основа да се и даље задржи у притвору. У противном случају спровешће га најдаље за четрдесет осам сати по саслушању надлежном истражном судији или среском суду, у чијем је подручју кривично дело учињено, према томе чије је седиште ближе²⁾.

¹⁾ У тексту § 116 од. 1. Законика од 16-II-1929 год. при крају стајале су речи „спроведе истражном судији.“ Текст је измењен Законом од 9-X-1931 год.

²⁾ У тексту § 116 од. 2. Законика од 16-II-1929 год. при крају стајале су речи „по саслушању истражном судији.“ Текст је измењен Законом од 9-X-1931 год.

§ 117. — Срески судија, који је надлежан за извиђаје, може за притвореног осумњиченика, ако и по саслушању остане сумњив да је учинио кривично дело, због кога се окривљује, и ако постоји који од основа из § 113., држећи се прописа § 115., наредити да остане у притвору.

Ова се наредба с образложењем има одмах по саслушању саопштити осумњиченику усмено. Ово се уводи у записник. Ако осумњиченик затражи да се спроведе истражном судији, срески судија је дужан предати га истражном судији најдаље у року од четрдесет осам сати. Не тражи ли он да се спроведе истражном судији, против наредбе о притвору има право жалбе надлежном окружном суду у року од три дана. Ако се у овом року не би жалио, срески ће судија наредбу о притвору послати окружном суду у року од двадесет четири сата. Окружни суд ће даље поступити по § 119 од. 5 ст. 3 и 4.

§ 118. — Истражни судија је дужан свакога, који је притворен и суду спроведен или који је по налогу његовом доведен, саслушати за двадесет четири сата. Ако то не буде могуће, може се тај рок за испит из важних узрока, које ваља забележити у испитном записнику, продужити највише за три дана, рачунајући од часа, када је притвореник спроведен суду.

Истражи судија дужан је одмах, чим осумњиченика саслуша, одлучити, да ли ће га пустити у слободу, или ће против њега наредити истражни затвор, ако има за то предлога државног тужиоца у смислу § 119 од. 1 и 2.¹⁾

§ 119. — Истражни затвор наредиће се против окривљеника, против кога и по саслушању остане основана сумња да је учинио какво кривично дело и против кога има који од основа наведених у § 113. бр. 2., 3. и 4. пошто се по предлогу државног тужиоца отвори истрага.

Против окривљеника наредиће се увек истражни затвор због злочинства, за које закон прописује смртну казну или казну вечите робије или за које је по закону суду остављен избор између поменутих казни и које друге казне.

О истражном затвору истражни судија доноси писмену наредбу, која садржи ближа назначења о личности окривљеника, кривично дело и законски основ за његово наређење.

Ову наредбу дужан је истражни судија усмено саопштити окривљенику заједно с раз-

¹⁾ Речи „ако има за то предлога државног тужиоца у смислу § 119 од. 1 и 2“, додате су Уредбом о простијем а бржем поступку код кривичних судова од 20/III 1935 г.

лозима. Ово се уноси у записник. Ако окривљеник захтева, предаће му се ова наредба с разлозима и писмено за двадесет четири сата.

Против наредбе, којом се наређује или укида притвор или истражни затвор може се у року од три дана изјавити жалба окружном суду. Ако у овом року против наредбе, којом се наређује притвор или истражни затвор, не би било жалбе, истражни судија ће наредбу поднети суду у року од двадесет четири сата. Суд је дужан донети своју одлуку у року од два дана од дана пријема жалбе или наредбе. Против решења суда нема жалбе.

§ 120. — Војна лица која су за време мира у активној служби или су привремено позвана на вежбу, могу грађанске надлежне власти за време, за које су позване, притворити или против њих наредити истражни затвор само због злочинства, које су учинила пре ступања у војску, или кад настане који од случајева поменутих у § 113. бр. 3. Ако је рат објављен или је настао, моћи ће се поменута лица, ако су позвана на службу, притворити или ставити у истражни затвор само због злочинства, за које је по закону предвиђена смртна казна или као највећа мера робија или заточење преко пет година.

Ако је притворено лице учинило кривично дело, за које је надлежан војни суд, пре-

даће се одмах, а најдаље за четрдесет осам сати, најближој војној власти.

Ако је војно лице за време мира учинило кривично дело у друштву са грађанским лицем, примењиваће се и према њему прописи овога закона о притвору и истражном затвору.

§ 121. — При свакој побуни, метежу или при ком другом кривичном делу, у коме учествује много лица, ако се учиниоци не могу одмах наћи, могу се притворити сви, који су у непосредној близини били, а сумња се да су учествовали. Али је истражни судија дужан саслушати их најдаље за три дана, и задржаће се и даље само они, против којих се по закону може наредити истражни затвор, а сви остали одмах ће се ослободити.

§ 122. — Кад истражни судија отиде на место учињеног злочинства, да извиди само дело, може он свакоме, за кога нађе да је то потребно, заповедити, да један или два дана не сме никуд из онога места отићи. Ко се не покори оваквој заповести, може га истражни судија притворити у циљу саслушања, а према околностима и казнити новчано до две хиљаде динара.¹⁾

¹⁾ У тексту Законика од 16-II 1929 године стајало је, „до хиљаду динара“.

III. Поступање са истражним затвореницима.

§ 123. — Притвор и истражни затвор извршују се штедећи колико је могуће личност и част окривљеникову.

Притвореници и они који су у истражном затвору сместиће се, колико је то могуће, сваки за себе у нарочиту одају. Ако је ово немогуће извести, пазиће се на то, да у исту одају не дођу лица разнога пола, учесници истог кривичног дела, непокварени или млади злочинци с покваренима и одраслима. При овом раздељивању гледаће се такође и на степен њихове образованости и на врсту кривичног дела, за које се окривљују, као и на то да притвореници и они који су у истражном затвору не буду заједно с већ осуђеним лицима.

Притвореник и онај који је у истражном затвору трпеће само она ограничења, која су потребна да не може побећи, да се спрече договори, који би били штетни за истрагу, и да се одржи прописани ред у затвору.

§ 124. — Притвореник и онај који је у истражном затвору може о свом трошку набављати удобности које одговарају његовом положају и његовом имовном стању, у колико се оне не противе циљу истражног затвора и не ремете кућни ред. Нарочито има он право да се о свом трошку храни, да носи своје

одело и да се служи својом постељом. Он може тако исто радити и посао који одговара његовом позиву, а може се бавити и својим редовним послом, ако се то не противи циљу притвора или кућном реду.

§ 125. — Ако притвореник или онај који је у истражном затвору захтева, да му дође лекар или свештеник његове вере, које сам изабере, или ако би га желели походити рођаци или лица, која су с њим у пословним односима, или с којима се жели саветовати, допустиће му се то под условима које прописује кућни ред. Овакви походи биће само у присуству кога судског лица, а може их истражни судија и сасвим забранити, ако би према околностима случаја било бојазни, да би из њих могла настати каква штета за истрагу.

§ 126. — Притвореник или који је у истражном затвору може са знањем истражног судије примити или другима слати брзојаве, писма и друге пошиљке. Ако има бојазни, да преписка може имати штетних последица за истрагу, онда се она може одаслати или притворенику предати тек пошто је истражни судија прочитао и нашао да те бојазни нема.

Никада се не може забранити одашиљање молбе или којег правног лека вишим властима.

§ 127. — Притвореника или лице, које је у истражном затвору, може истражни или надзорни судија или председник привремено, али никад дуже него што највећа потреба захтева, метнути у окове само онда, ако се силом противи, ако друге дражи и подстиче, ако је опасан за безбедност других, ако је покушао побећи или се спремао побећи, као и тада, када се сумња да ће побећи.

За друге дисциплинске преступе казни истражни или надзорни судија или председник суда дисциплинском казном према кривици. Дисциплинске казне су: ограничење хране, тврда постеља и усамљени затвор, као и одузимање удобности.

§ 128. — Срески судија, председник окружног суда или судија кога овај за надзор одреди, дужни су бар једаред недељно походити изненада притвор односно истражни затвор, који је у њиховом подручју, уверити се о томе како се притвореници или затвореници хране, и притворенике и затворенике у одсуству надзорника питати како се снабдевају и како се с њима поступа. Ако при овој примете какве неправилности, издаће потребна наређења, да се оне више не понове.

IV. Престанак притвора и истражног затвора. Јемство

§ 129. — Дужност је свих власти које учествују у кривичном поступку настојати,

да притвор и истражни затвор трају што је могуће краће време.

Притвор и истражни затвор укида се чим нестане основа, са којих су били наређени.

Истражни затвор, који је одређен само због основане бојазни да ће се истрага осујетити или отежати (§ 113. бр. 3.) може трајати док не буду саслушани дотични сведоци, вештаци или саучесници, односно док се не обезбеде трагови кривичног дела, али ни у једном од ова два случаја ипак не може трајати дуже од два месеца. У изузетним случајевима и са врло важних узрока може апелациони суд на предлог државног тужиоца или истражног судије продужити овај затвор највише још за месец дана. Кад протекне овај рок, истражни затвор престаје.

У случају да је истражни затвор наређен са кога од других основа и траје дуже од месец дана, дужан је истражни судија сваки месец дана испитивати, стоје ли још разлози истражном затвору и о томе подносити извештај претседнику суда.¹⁾

§ 130. — За време истраге истражни судија може укинути истражни затвор само с

¹⁾ Текст од 4. у Законику од 16/II 1929 г. гласио је:

„У случају да је истражни затвор наређен са кога од других основа, и траје дуже време, дужан је истражни судија свака два месеца испитивати, стоје ли још разлози истражном затвору.“

Текст је измењен Уредбом од 20-III-1935.

пристанком државног тужиоца. Но у случају кад тиче престанка истражног затвора због протеклог рока, који је одређен у трећем одељку § 129. или због датог јемства, није овај пристанак потребан.

Ако се истражни судија и државни тужилац у овоме не слажу, дужан је истражни судија одмах непосредно обратити се суду и од њега тражити о томе решење.

У случајевима, где притвор или истражни затвор престаје докле још траје кривично поступање, може истражни судија тражити од окривљеника обећање, да се до свршетка кривичног поступања неће удаљити из места свога бављења, да се неће крити и да неће истрагу осујећивати. Ако окривљених не одржи ово обећање, ставиће се у истражни затвор.

§ 131. Ако би се окривљеник имао ставити или је већ стављен у притвор или истражни затвор због бојазни или сумње да ће побећи (§ 113. бр. 2.), може се оставити у слободи или се пустити у слободу, ако он сам или место њега неко други пружи јемство уз обећање поменуто у трећем одељку §-а 130.

Јемство се даје у готовом новцу или у таквим хартијама од вредности, које државна благајница прима за јамчевину. Оно се може састојати у хипотеци на непокретна добра било окривљеникова или кога трећег, као и

у прикладним јемцима, који се уједно обвезују као платци према наређењима општер грађанског закона.

Јемство увек гласи на извесан новчани износ, који одређује суд с обзиром на последице кривичног дела, на личне односе окривљеникове, као и на имовину онога, који даје јемство.

§ 132. Вредност, одређену за јемство, суд ће прогласити пропалом, ако окривљеник побегне.

Окривљенику, који је побегао, а није поставио заступника, суд ће поставити заступника, коме ће се доставити решење о проглашењу јемства пропалим.

Чим ово решење стече правну снагу, извршиће се као и свака друга пресуда. Из пропале своте наплатиће се у првом реду накнада штете, проузроковане кривичним делом и трошкови кривичног поступања, а остатак улази у Фонд (§ 7.).

§ 133. Остављени у слободи, и ако је дао јемство, ставиће се у истражни затвор, ако се за бегство спрема, ако на уредан позив суда не дође, а изостанак не оправда, или ако се против њега, пошто је остављен у слободи, јави који од законских узрока, са којих мора бити стављен у истражни затвор. Чим окривљеник у овим случајевима буде

затворен, јемство постаје слободно и положена свота новаца враћа се ономе ко ју је дао, а хипотека се скида. То исто бива и кад се кривични поступак правноснажно доврши обуставом поступка или пресудом. Но ако је пресудом изречена казна лишења слободе, јемство постаје слободно тек од дана запошљања издржавања казне.

§ 134. — Окривљеник и државни тужилац могу се против решења суда о јемству жалити апелационом суду.

Жалба државног тужиоца против решења суда, којим се укида истражни затвор са јемством или без јемства, обуставиће његово извршење само онда, ако је одмах при саопштењу решења изјавио жалбу.

ГЛАВА ЈЕДНАЕСТА

Претресање стана и лица. Узапћење.

§ 135. — Претресање стана и других просторија, које припадају стану окривљеника, као и покретних ствари, које се у тим просторијама налазе, може се предузети само онда, ако је вероватно, да ће се окривљеник претресањем ухватити или да ће се тамо наћи предмети, који би могли бити од важности за истрагу.

§ 136. — Претресање стана и осталих просторија других лица може се предузети само онда, ако има довољно основа, да се тамо налази учинилац или саучесник кривичног дела или предмети који би могли бити од важности за истрагу, или да се тамо открију трагови каквог кривичног дела.

И без овог ограничења може се увек предузети претресање у оним просторијама, у којима је учињено какво злочинство или у које¹⁾ се окривљеник услед гоњења склонио или је тамо ухваћен, као и у јавним просторијама, нарочито гостионицама.

§ 137. — Код онога, за кога је вероватно, да има важне предмете за истрагу или који је сумњив због каквог злочинства или који је власти познат са рђавог владања, може се предузети претресање лица и одеа у циљу да се пронађу предмети који су важни за истрагу.

§ 138. — Пре претресања редовно ће се саслушати лице, код кога се или на ком се има извршити претресање и позваће се да драговољно изда лица или предмете који се траже. Тек кад се саслушањем не добије оно што се тражи, нити се отклоне основи сумње који су дали повода да се претресање нареди,

¹⁾ У тексту Законика од 16-II-1929 г. стајало је „и у које“. Текст је измењен Уредбом од 20-III-1935 г.

извршиће се претресање. И без претходног саслушања може се извршити претресање код лица, која су рђавог гласа, као и онда, кад је с одлагањем скопчана опасност и кад се има извршити претресање у јавним просторијама.

§ 139. — Претресање наређује по правилу истражни судија писменом образложеном наредбом, која се лицу, чији се стан претреса, предаје пре претресања.

Претресање врши истражни судија сам или судски чиновник, или орган јавне безбедности, кога он одреди. Одређени чиновник или орган мора имати писмен налог, који ће показати ономе код кога се претресање врши.

Ако је с одлагањем скопчана опасност, може наредити и извршити претресање срески судија као и полицијска власт. И државни тужилац може у хитним случајевима наредити полицијској власти да изврши претресање.

Полицијска власт може и сама по својој власти извршити претресање у случају другог одељка § 136. или за време рата као и онда, кад је то потребно да се ухвати одбегли осуђеник или кад неко виче за помоћ или кад власник куће или других просторија то жели или кад постоји наређење да се једно лице доведе или притвори или кад се нађе да неко има такве предмете из којих се може извести да је саучесник учињеног кривичног дела.

У овим случајевима предаће се лицу, чији се стан претреса образложено уверење о исходу извршеног претресања одмах по свршеном претресању.

Против наредбе за извршење претресања може се заинтересовани жалити суду. Жалба не задржава извршење претресања.

Ако је потребно извршити претресање у војној згради, обратиће се за то молбом надлежној војној власти, која ће на захтев надлежне грађанске власти одредити једно војно лице да претресању присуствује.

§ 140. — Претресање стана врши се дању. Ако је претресање започето дању, наставиће се и неће се прекидати само зато, што је ноћ наступила. У случајевима четвртог одељка § 139. може се претресање извршити и ноћу. Ако претресање врше полицијски органи, томе раду присуствоваће претставник општине или два призвана грађанина, осим у случајевима призивања у помоћ.

§ 141. — Власник стана позива се да присуствује претресању. Ако је овај одсутан, позваће се његов опуномоћеник, а ако овога нема, онда један од одраслих укућана или сусед. Осим ових сваком претресању присуствују по правилу (§ 140.) и два сведока.

Претресање стана и лица треба предузимати с највећом пристожношћу, не реметећи

кућни мир и избегавајући свако изазивање пажње света. По могућности треба водити рачуна и о добром гласу дотичног лица и о верским обичајима као и приватним тајнама које се не односе на истрагу.

Када се има да претресе женско лице, за сведоке узимаће се само женска лица.

Врата на стану, соби, орману или другим затвореним просторима само ће се онда силом отворити, ако власник или његов опуномоћеник не допусти отварање или ако је отсутан.

О сваком претресању стана или лица начиниће се записник, који ће потписати сва присутна лица. Ако при претресању буду одузети извесни предмети, предаће се одмах дотичном лицу потписани списак тих предмета. Ако пак ничег сумњивог није нађено, издаће му се одмах уверење о томе.

§ 142. — Ако су приликом претресања стана или лица нађени какви предмети, који немају везе са кривичним делом, због кога је претресање наређено, али који указују на које друго кривично дело за које се гони по службеној дужности, узаптиће се и ти предмети, а о томе ће се одмах известити државни тужилац. Ако државни тужилац не предложи да се започне кривични поступак, узапћени предмети вратиће се одмах.

§ 143. — Предмети који се по кривичном закону имају одузети или који могу у истрази послужити као доказ, узаптиће се и узеће се у судску похрану или ће се на који други начин сигурно чувати.

Ко овакве предмете има, дужан је на захтев надлежне власти, предати их.

Ако неко неће да преда предмет за који је сам признао да га има или за који је на други начин доказано да је код њега, и ако није могуће до тога предмета доћи претресањем, може се он на то принудити новчаном казном до две хиљаде динара. У случају да ни после тога не би хтео предати предмет, може се осудити на затвор до два месеца.

Ове принудне мере не могу се применити према окривљенику ни према лицима, која су ослобођена од дужности сведочења (§ 169).

§ 144. — Показивање или издавање списка или других исправа, које се налазе на чувању код државних надлештава, не може се тражити, ако њихова највиша надлежна власт изјави да би се објављивањем садржине тих списка или исправа шкодило државним интересима.

§ 145. — При прегледу¹⁾ списка треба настојати да њихов садржај не сазнају трећа неовлашћена лица.

¹⁾ У тексту Законика од 16/II-1929 год. стајало је „при узапћењу“. Измена је учињена Уредбом од 20/III-1935 год.

Ако власник списка или у његовом одству његов заступник не допусти истражном судији њихово разгледање или читавање, списи ће се запечатити и предати суду на чување и тражиће се од суда решење о томе, да ли ће се ти списи узаптити, отворити и прочитати или ће се повратити.

Ако овакви списи на други начин дођу у судску похрану, имају се одмах пописати. Ако то није одмах могуће учинити, метнуће се у омот, који ће се запечатити судским печатом. Ако је присутан власник списка, допустиће се и њему, да удари свој печат на омот.

§ 146. — Кад истражни судија отвара омот са списима, позваће дотично лице, од кога су одузети да и оно присуствује отварању. Ако со оно не одазове позиву или ако му се овај не може доставити зато што је одсутно, омот ће се ипак отворити и списи прегледати.

§ 147. — Ако је против окривљеника отпочето кривично поступање због каквог кривичног дела за које није прописана искључиво новчана казна или ако је ради тога против њега издата наредба да се доведе или затвори,

може истражни судија писма, брзојаве и друге пошиљке, које су њему упућене или које он одашиље, обуставити, ако има каквих околности са којих се с основом може узети да су у стању послужити као доказ против њега, а може и захтевати да му их поштанске, брзојавне и друге саобраћајне установе издају.

Ове установе дужне су на захтев државног тужиоца зауставити такве пошиљке, док не стигне наредба истражног судије. Ако таква наредба не стигне у року од три дана, неће ове установе моћи дуже задржавати отпављање.

§ 148. — Писма и друга писмена општења између окривљеника и његових сродника, који су ослобођени од дужности сведочења (§ 169), могу се узаптити само онда, кад се она код њих налазе и кад против њих постоји основана сумња за учествовање или помагање.

§ 149. — Узапћена писма, брзојаве или друге пошиљке може узимати истражни судија или који други судски чиновник, кога истражни судија за то одреди. О овоме ће се начинити записник с тачним назначењем пошиљке која се узима.

Пошто је пошиљка узета, известиће се о узапћењу одмах, у колико то циљ поступка

допушта, окривљеник, пошиљалац као и друга заинтересована лица, а ако су ова одсутна, њихов заступник или рођак.

Ако се покаже да је отварање узапћеног писма, брзојава или друге пошиљке непотребно, предаће се ономе, коме су управљени или ће се вратити оној установи, код које су узапћени.

§ 150. — Узапћене пошиљке отвара сам истражни судија.

Отварању ће увек присуствовати два сведока. При отварању пазиће се да се не повреди печати; омоти и адресе сачуваће се. О отварању начиниће се записник.

Кад се писма и брзојав отворе, саопштиће се у изворнику или препису, у целини или изводу, окривљенику или ономе коме су управљени, ако нема бојазни да би сазнање њихове садржине било штетно по истрагу. Ако је окривљеник одсутан, саопштиће се ово коме од његових рођака. Нема ли никога од рођака окривљеникових, истражни судија ће писма или брзојаве који би по његовом мишљењу могли бити од користи пошиљачу, овоме вратити, изузевши да се та писма или брзојави због важности за истрагу морају задржати у списима. У последњем случају обавестиће само пошиљача о узапћењу.

ГЛАВА ДВАНАЕСТА

Испит окривљеника

§ 151. — Окривљеник се испитује усмено. Пре одговора на поједина сложенија питања, може се окривљенику допустити да разгледа своје забелешке, а може му се допустити и да своје одговоре сам у записник запише или казује.

Испиту окривљеника присуствоваће два сведока само онда, када истражни судија то сматра потребним или кад окривљеник то захтева.

Испит се врши са пристојношћу и благошћу.

Ако је окривљеник у оковима, ови ће му се пре испита скинути у колико с тим није скопчана опасност. Окривљенику ће се допустити да за време свога испита седи.

§ 152. — У почетку првог испита окривљеник ће се питати за име и презиме, надимак ако га има, за име и презиме родитеља, девојачко презиме матере, које је вере, где је рођен, где живи, колико има година, чији је држављанин, чиме се занима, какве су му породичне прилике, је ли писмен, је ли служио војску, каквог је имовног стања, да ли је, кад и зашто осуђиван, да ли је сад под истрагом, а ако је малолетан, ко му је законски заступник.

За овим ће се окривљенику уопште назначити кривично дело за које се окривљује и питаће се, хоће ли што у своју одбрану да наведе.

Саслушањем треба окривљенику да се пружи прилика, да у складном и потанком приповедању целе ствари, због које се окривљује, побие све основе сумње, који против њега стоје и да изнесе све чињенице, које служе у његову одбрану.

Иза тога могу се окривљенику ставити и поједина питања, кад је потребно да се попуне празнине, или да се уклоне противуречности и нејасност у његовом одговору. Питање ће се окривљенику нарочито тако стављати, да он сазна све оно што против њега постоји те да се може о томе изјаснити и бранити.

Ако окривљеник наведе какве околности и доказе у своју одбрану, треба их прикупити и испитати, изузевши да су очигледно наведени само зато, да се поступак одуговлачи.

§ 153. — Кад окривљеник неће никако или неће на нека питања да одговара или се прави да је глув, нем или луд, а истражни судија види сам, или од вештака дозна, да се он само претвара, опоменуће га, да таквим држањем неће поступак обуставити, и да ће се тим сам лишити свега онога што би му могло служити за одбрану.

§ 154. — Питања, која се постављају окривљенику, морају бити јасна, разговетна и одређена, да једна из других теку по природном реду догађаја те да их он може добро разумети. Она нарочито не смеју бити таква, да би се из њих могло изводити као да је окривљеник признао дело, ма да га он управо није признао. Исто се тако не смеју постављати ни таква питања у којима је већ садржано упутство, како би се имало одговарати.

§ 155. — Није допуштено окривљеника на признање наводити обећањем, обманом, претњом или силом, нити га намерно замарати ноћним испитима или којим другим начином.

§ 156. — Предмети, који се односе на кривично дело или који служе за доказ против окривљеника, изнеће му се да их позна, пошто их претходно опише. Ако се ти предмети не могу донети, окривљеник се може одвести на место где су они, да их позна.

§ 157. — Ако се каснији искази окривљеникови разликују од ранијих, нарочито ако опозове своје признање, увек ће се запитати за узрок различитим изјавама односно опозивању признања.

§ 158. — Окривљеник ће се за време истраге суочити са сведоком или саучесником,

ако се њихови искази не слажу у важним тачкама и ако се та противуречност не може на други начин отклонити.

Истовремено се могу суочавати само два лица. Саучесници ће се о свакој појединој околности, због које се међу собом не слажу, напосе саслушати и њихов одговор унети у записник. Лица, поменута у § 169., ако су сведочила, не морају се суочити, изузевши да окривљеник то изречно захтева.

§ 159. — И после признања окривљениковог, истражни судија је дужан да тражи и прикупља и друге доказе о кривици окривљениковој. Ако је признање јасно, потпуно и потанко и ако је поткрепљено и другим околностима, нађеним у истрази, предузимаће се даљи извиђаји само на предлог тужиоцев.

§ 160. — Ако окривљеник не разуме службени језик, саслушаће се помоћу заклетог тумача, ако његов језик не разуме истражни судија и записничар.

Ако је окривљеник глуп, поставиће му се питање писмено, а ако је нем позваће се да писмено одговори. Ако се на овај начин не може извршити саслушање, позваће се ради тумачења такво лице, које се с окривљеником може споразумети. То лице као тумача ваља најпре заклети.

ГЛАВА ТРИНАЕСТА

Испит сведока.

§ 161. — Као сведоци позивају се сва она лица, за која је вероватно да ће моћи дати суду какав год извештај о кривичном делу или о околностима, које су од важности за кривично поступање.

У колико закон друкчије не наређује, свако лице које се као сведок позове дужно је на позив доћи и сведочити.

§ 162. — Позивање се врши достављањем писменог позива, у коме ће се назначити име и занимање позваног, време и место доласка, предмет као и то да се позива ради саслушања као сведок с додатком, да ће у случају неоправданог изостанка бити доведен и кажњен новчаном казном и затвором.¹⁾

Лица, која су у активној војсци, жандармерији или финансијској стражи позивају се као сведоци по правилу преко својих старијих власти. Ако ове нису у истом месту, а с одлагањем је скопчана опасност, могу она бити и непосредно позвана, али истовремено о томе ће се известити и њихова старија власт.

§ 163. — Кад сведок позван према наређењу § 162. не дође а изостанак не оправда,

¹⁾ У тексту Законика од 16-II-1929, стајало је „новчаном казном“. Додато је Уредбом од 20-III-1935.

или се без одобрења и оправдања удаљи са места где има бити саслушан, може бити доведен и платиће трошкове проузроковане његовим изостанком, а поред тога може се против њега изрећи новчана казна до две хиљаде динара¹⁾, а у важнијим случајевима и затвором до десет дана (§ 7). Ако је сведок доведен па је око тога какав трошак учињен, дужан је накнадити и те трошкове.

У случају поновног изостанка може се казна још једаред изрећи.

Довођење и кажњење сведока, који је у активној војсци, врши на молбу надлежна војна власт.

Поднета жалба против решења истражног судије, којом је сведок кажњен, задржава извршење решења.

§ 164. — Ако сведок дође, па, пошто је упозорен на последице, без законског узрока неће да сведочи или да се закуне, истражни судија ће га казнити новчаном казном до четири²⁾ хиљаде динара, а ако устраје и даље у својој упорности у важнијим случајевима и затвором до шест недеља.

¹⁾ У тексту Законика од 16-II-1929 стајало је „до хиљаду динара“. Текст је измењен Уредбом од 20-III-1935 г.

²⁾ У тексту Законика од 16-II-1929, било је „до две хиљаде динара“. Текст је измењен Уредбом од 20-III-1935 г.

Ако сведок и после извршене казне неће да сведочи или да се закуне, истражни судија ће наредити да остане у затвору све до свршетка поступка, односно док се његово саслушање не покаже непотребним. Но овај затвор ни у ком случају не сме трајати дуже од шест недеља код преступа, ни од три месеца код злочинства. Затвор престаје, чим се сведок саслуша или чим се закуне.

За жалбу важи пропис § 163. последњи одељак.

Кажњење сведока, који је у активној војсци, врши надлежна војна власт на молбу истражног судије,

§ 165. — Ако је лице, које се има испитати као сведок, у каквој јавној служби или у служби код таквог приватног предузећа, да је у случају његовог одсуства у јавном интересу потребно одредити замену, известиће се истовремено и његов старешина о томе, да је оно позвано као сведок.

§ 166. — У свом стану ће се испитивати као сведоци:

1. чланови Краљевског Дома;
2. они, који због старости, болести или других телесних мана не могу доћи суду.

Чланови Краљевског Дома испитује председник окружног суда у чијем подручју они стално живе или се привремено баве.

§ 167. — Сведоке по правилу испитује истражни судија. Ако сведок живи у ком другом срезу, а не у ономе у ком је седиште истражног судије, по правилу ће саслушање извршити онај срески суд, у чијем се срезу сведок налази. Но ако истражни судија нађе да је у интересу истраге потребно, да он сам испита сведока, може га позвати да он лично дође.

Среском суду, који испитује сведока по тражењу истражног судије, доставиће се предмет и питања о којима сведок има да се испита. Дужност је среског суда при томе да сведоку, с обзиром на садржај његовог исказа, постави и друга питања, која као потребна произлазе из његовог исказа.

За испит лица, које је у активној војсци, може истражни судија замолити надлежан војни суд.

§ 168. — Као сведоци не могу се испитивати, а ако су испитани, сведоџба неће вредети:

1. верски представници о ономе, што им је исповеђено или иначе под условом званичног духовног ћутања поверено;

2. државни службеници, као и они који су из државне службо изишли, о ономе чиме би повредили дужност чувања службене тајне, док их не би од тога старија власт ослободила;

3. бранилац о ономе, што му је окривљеник као своје браниоцу поверио, осим ако то окривљеник сам тражи; и

4. они, који у време сведочења због душевне или телесне болести нису у стању истину казати.

§ 169. — Од дужности сведочења ослобађају се:

1. лице које је с окривљеником верено;

2. брачни друг окривљеника и онда када брак више не постоји;

3. који је с окривљеником род по крви у усходној или нисходној правој линији, у споредној линији до трећег степена закључно, а по тазбини до другог степена закључно;

4. који је с окривљеником у кућној задрузи;

5. који је окривљенику био крштени кум, или од њега крштен био, или који од њих другоме децу крштава, као и онај, који с окривљеником стоји у односу татора, штићеника, старатеља, стараника, поочима (помајке), хранитеља и храњеника.

Истражни судија је дужан ова лица пре њиховог испита или чим сазна за њихов однос према окривљенику, поучити да не морају сведочити. Њихов одговор на ово ставља се у записник.

Сведоцба ће бити без вредности, ако сведок није био упозорен да не мора сведочити односно ако се сведок нарочито не одрече права по коме није дужан сведочити, или ако ово упозоравање и одрицање није забележено у записник.

Ако има више окривљеника, па се сведок само према једном од њих налази у коме од горе поменутих односа, може он уопште и према осталима ускратити сведочење само онда, када његове изјаве није могуће раставити, а да не би дирао и оног окривљеника, против кога не мора сведочити.

§ 170. — Сведок се не може принуђавати да одговара на поједина питања, ако је вероватно, да би отуд за њега настала велика непосредна материјална штета или срамота за њега или за лица, која с њим стоје у односу поменутом у § 169. бр. 1.—5.

§ 171. — Сведоци се испитују појединце. Ако има више сведока да се испита о једној истој ствари, ниједан сведок не сме бити присутан испиту другог сведока.

Сведоку ће се допустити да за време испита седи.

Сведок је дужан да одговара усмено.

Сведок ће се пре испита опоменути, да на сва питања која ће му се ставити, по са-

вести каже праву истину, да ништа не прећути и да ће се, ако устреба, заклети на истинитост свога исказа. Сведок ће се при томе упозорити на то, да ће учинити кривично дело, ако неистину говори.

Затим ће се сведок питати за име и презиме, одакле је, где живи, његово занимање, године, које је вере, и стоји ли у каквом односу с окривљеником или оштећеником. У преко потребним случајевима, може се сведок упитати, да ли је, кад и зашто осуђиван.

§ 172. — После општих питања сведока треба пустити да сам исприча најпре све што му је о предмету познато, па тек онда, ако би што било непотпуно, нејасно, или би било у противречности, поставиће му се особена питања ради допуњења или разјашњења онога што је исказано. Што је више могуће треба избегавати питања, у којима је већ садржано упуство, како би се имало одговорати.

Сведок ће се увек питати, откуда му је познато оно што сведочи.

§ 173. — Ако је потребно да сведок позна лица или предмете, тражиће се од њега најпре да их опише, и да наведе знакове по којима се разликују, па ће му се тек после показати лице или предмет ради познавања. Ако се предмет не може донети, сведок се

може одвести на место, где је он, да га позна.

§ 174. — Сведоци се у припремном поступку могу суочити, ако се њихови искази не слажу у важним тачкама и ако се та противречност не може отклонити на други начин.

Истовремено се могу суочити само два сведока. Суочени ће се о свакој околности, због које се међу собом не слажу, напосе саслушати и њихов одговор унети у записник.

Чланови Краљевског Дома ослобођени су дужности суочења.

§ 175. — Ако сведок не зна службени језик или је глув или нем, поступиће се по § 160.

§ 176. — Сведоци се заклињу по саслушању и то по правилу на главном претресу.

За време припремног поступка може се сведок заклети само онда, када због болести или са других разлога постоји бојазан, да он на главни претрес неће моћи доћи или кад тужилац или окривљеник на основу важних разлога предложи да се сведок закуне, или кад истражни судија држи, да ће потпуну истину сазнати само тако, ако се сведок закуне.

Разлог, са кога је заклетва извршена, ставиће се у записник.

§ 177. — Пре но што ће се заклети, сведок ће се још једаред запитати, има ли још што своје исказу додати или изменити; затим ће се опоменути на светињу заклетве и на законске последице, које ће га постићи ако се криво закуне.

Заклетва се полаже усмено изговарањем ових речи: „Заклињем се јединим Богом и свим што ми је најсветије и на овом свету најмилије, да сам у свему што ме је суд питао, истину казао, и да ништа што сам у овој ствари знао, нисам прећутао, и како ја овде истину говорио, тако мени Бог помогао“.

Ближе одредбе о начину полагања заклетве прописале се нарочитом Уредбом.

Ако сведок не припада никаквој вероисповести, даће у место заклетве свечано обећање да ће по својој савести истину казати.

Неми сведоци, који знају читати и писати, заклињу се на тај начин, што ће потписати текст заклетве, а глуви сведоци ће прочитати текст заклетве. Ако глуви и неми сведоци не знају ни читати ни писати, заклетве се преко заклетог тумача, који се са сведоком може споразумети.

Чланови Краљевског Дома заклеће се као сведоци на тај начин, што ће потписати текст заклетве.

§ 178. — Неће се заклињати лица:

1. за која је доказано или која су сумњива да су извршила или учествовала у кривичном делу, због кога се испитују;
2. која су пресудом лишена часних права;
3. која у времену испита нису навршила шеснаесту годину живота;
4. код којих је душевна снага опажања или памћења знатно ослабљена;
5. која су с окривљеником, против кога сведоче, у таквом непријатељству, да је сумњива потпуна веродостојност њихова исказа; и
6. која су на испиту навела важне околности, за које је доказано да су неистините, а она не могу доказати да су то из пометње учинила.

Ако су се ова лица заклела, заклетва неће вредети.

§ 179. — Суд може према околностима појединог случаја одлучити да се не закуну као сведоци оштећеник као и она лица, која стоје с окривљеником у једном од односа поменутих у § 169.

§ 180. — Када се оштећеник испитује као сведок, питаће се нарочито и о томе, да ли се придружује кривичном поступку са својим приватно-правним потраживањима.

И онда када се он придружио, као и кад се појављује као тужилац, вреде и за њега сви прописи, који вреде и за испит сведока.

ГЛАВА ЧЕТРНАЕСТА

Судски увиђај и вештаци.

§ 181. — Судски увиђај се предузима кад год је за утврђивање или разјашњење какве важне чињенице у поступку потребно лично опажање.

Ако истражни судија сматра за потребно или ако то тражи окривљеник, на увиђај ће се позвати два судска сведока¹⁾. Странке и њихови заступници могу присуствовати увиђају, а ако окривљеник има браниоца, редовно ће се овај извести да ће се увиђај чинити, осим случаја кад је с одлагањем скопчана опасност.

§ 182. — Записник извршеног увиђаја има да буде тачан и потпун тако да представља верну слику онога стања које је увиђајем нађено. У овом циљу имају се у записник унети описи, мере, величина предмета или трагова, а могу се, ако је то потребно, прикључити и скице, цртежи или фотографије.

¹⁾ Текст прве реченице од. 2. § 181 у Законику од 16-III-1929 год. гласио је:

„Увиђај се врши у присуству два сведока.“ Текст је измењен Уредбом од 20-III-1935 год.

§ 183. — Када је за проналазак и оцену чињеница, које су предмет увиђаја, потребна нарочита спрема и знање, истражни судија ће позвати по правилу једног вештака.

Два ће се вештака позвати, само ако је вештачење тешко и сложено.¹⁾

§ 184. — Вештаке бира истражни судија.

Ако има за коју врсту вештачења код суда стално постављених или одређених вештака, истражни судија ће моћи позвати друге само онда, ако је с одлагањем скопчана опасност или ако су они спречени или ако се у поједином случају покажу сумњивим или ако то нарочите околности траже.

Ако је за вештака изабрано лице, које је у активној војсци, известиће се оно о томе преко своје старије војне власти.

§ 185. — За вештаке неће моћи бити узета лица, која не могу бити испитана или заклета као сведоци, као ни она која према

¹⁾ Текст § 183 у Законику од 16/II/1929 год. гласио је: „Када је за проналазак и оцену чињеница, које су предмет увиђаја, потребна нарочита спрема и знање, истражни судија ће позвати вештаке, и то по правилу двојицу. И један вештак ће бити довољан, ако је случај од мање важности или ако би по истрагу штетно било чекати, док се други вештак нађе.“ Текст је измењен Уредбом од 20/III/1935 год.

окривљенику или оштећенику стоје у коме односу поменутом у § 169. или према којима је кривично дело учињено, а ако су узета, вештачење неће вредети.

О избору вештака известиће се странке или њихови заступници по правилу пре но што се вештачење предузме, ако против тога нема нарочитих разлога.

Странке могу тражити изузеће вештака са истих основа са којих могу тражити изузеће судије. Због тога, што је вештак био саслушан као сведок, не може се он ипак изузети. Нађе ли истражни судија да вештаке треба заменити, позваће друге вештаке, ако с одлагањем није скопчана опасност.

По започетом вештачењу може се тражити само искључење вештака и то са истих основа са којих се може тражити искључење судије (§§ 28. и 29.). У том случају се увек мора призвати други вештак.

Против решења истражног судије, којим одбија захтев за изузеће, имају странке право жалбе окружном суду.

Кад вештак наведе важне узроке, истражни судија може га ослободити дужности вештачења и позвати другог вештака, ако с одлагањем није скопчана опасност.

Државни чиновници или лица која су уничкој служби не могу бити узети за вештака, ако њихова старија власт изјави, да би

њихово саслушање као вештака било штетно по државне интересе.

§ 186. — Кад вештак не дође на позив, а изостанак не оправда, или кад неће да вештачи, може га осудити истражни судија на новчану казну до две хиљаде динара и на накнаду проузрокованих трошкова. У поновљеном случају може се новчана казна још једаред изрећи.

Ако треба ову казну изрећи према лицу, које је у активној војсци, или ако од њега треба наплатити проузроковане трошкове, истражни судија обратиће се за то молбом надлежном војном суду.

Жалба против решења, којим је вештак кажњен, задржава извршење решења.

§ 187. — Вештак је дужан пре почетка увиђаја да се закуне да ће предмет увиђаја брижљиво размотрити, да ће верно и тачно навести све што опази и нађе, и да ће своје мишљење дати непристрасно по својој савести и према свом најбољем знању.

Стално постављени вештак, који је као такав уопште заклет, место поновне заклетве, опоменуће се само на светњу заклетве, коју је положио.

§ 188. — Истражни судија руководи радом вештака приликом увиђаја. Обзирући се

што је више могуће на предлоге странака, он назначава предмете, које ће вештаци размотрити и ставља им питања, за која сматра да је потребан њихов одговор.

На захтев вештака истражни судија ће им на основу списка или саслушања сведока дати потребна разјашњења, која они сматрају важнима за своје мишљење. А може им допустити и разгледање истражних списка, свих или појединих делова, или им ове и предати, у колико им је то преко потребно ради давања темељног мишљења, ако противу тога нема никаквог нарочитог разлога. У том циљу могу се и нови сведоци испитивати, а вештаци могу с одобрењем истражног судије стављати сведоцима и поједина питања.

§ 189. — Вештаци разматрају и прегледају предмете увиђаја у присуству истражног судије и записничара, осим ако би обзири морала и стидљивости захтевали њихово удаљење или ако се потребна испитивања не могу на други начин добити него вишестраним посматрањем или дуговременим истраживањем.

Увек, кад вештаци без ичијег присуства врше увиђај, ваља настојати на сходан начин, да разматрање вештака буде веродостојно.

Ако се може предвидети, да ће се ствар, која је предмет вештачког разматрања и истра-

живања, услед њиховог рада покварити или променити, узеће се један део те ствари, ако је то могуће, у судску похрану.

§ 190. — Подаци вештака о њиховом налазу записују се одмах у записник, а мишљење своје и разлоге могу или одмах дати у записник или касније написмено поднети у року, који ће им истражни судија према потреби одредити.

§ 191. — Ако се подаци вештака о њиховом налазу битно разилазе или ако је њихов налаз таман, непотпун или сам са собом или са извиђеним околностима у противречности, истражни судија ће, ако се ти недостаци поновним саслушањем вештака не даду отклонити, обновити увиђај, у колико је то могуће, с истим или другим вештацима.

§ 192. — Ако у мишљењу вештака има противречности или недостатака или ако се појави основана сумња против тачности датог мишљења, и ако се ти недостаци или сумње не могу отклонити поновним саслушањем вештака, истражни судија ће затражити мишљење другог или више других вештака.

Ако су вештаци лекари или хемичари, може се у оваквим случајевима затражити мишљење од Главног Санитетског Савета или

медицинског факултета кога од домаћих универзитета.

§ 193. — Преглед и парање леша извршиће се, кад постоји сумња, да је при којем смртном случају смрт наступила услед каквог кривичног дела.

Ако је леш већ закопан, ископаће се ради прегледа и парања, ако се по мишљењу вештака, а према околностима, може од тога очекивати какав успех.

Пре парања леша утврдиће се његова истоветност.

У том циљу ће се леш тачно описати и саслушаће се лица која су покојника познавала. Према потреби, позваће се ова лица да тачно опишу покојника пре но што им се покаже леш ради утврђивања истоветности. Ако је окривљеник познат, показаће му се, ако устреба, леш да га позна. Ако је покојник непознат, потанки опис леша објавиће се преко новина. Пре парања фотографисаће се овакав леш, ако је то могуће.

§ 194. — Преглед и парање леша врши један а по потреби два лекара. (§ 183 од. 1) по прописима, који су за то нарочито издани.¹⁾

¹⁾ Текст од. 1 § 194 у Законику од 16.-II-1929 год. гласио је: „Преглед и парање леша врше по правилу два лекара по прописима, који су за то нарочито издани.“ Текст је измењен Уредбом од 30-III-1935. г.

За вештака се по правилу не може узети лекар, који је покојника непосредно пре смрти лечио. Овај ће се ипак позвати да присуствује парању леша, кад год је то потребно ради разјашњења тока болести, ако с одлагањем није скопчана опасност.

§ 195 — У свом мишљењу вештаци ће изјавити, који је непосредни узрок смрти и шта је тај узрок изазвало.

Ако је на лешу нађена каква повреда, има се утврдити, да ли је ту повреду нанео ко други, и ако јесте: чиме, на који начин и колико времена пре наступеле смрти и да ли је та повреда проузроковала смрт. Ако је на лешу нађено више повреда, има се утврдити, да ли је свака повреда извршена истим оруђем, и која је повреда проузроковала смрт, а ако је више повреда смртоносних, која је од тих повреда или које су својим скупним деловањем биле узрок смрти.

У овом случају има се нарочито утврдити, да ли је смрт проузрокована:

1. самом врстом и општом природом повреде; или
2. због личног својства или нарочитог стања организма повређениковог; или
3. због случајних околности или околности под којима је повреда извршена.

Поред тога утврдиће се, да ли би благовремена потребна помоћ могла отклонити смрт.

§ 196. — При парању леша новорођеног детета има се, поред осталогa према прописима наведеним у претходним §§-има, нарочито истраживати и утврдити да ли је дете живо рођено, је ли било изношено и за живот способно.

Ако је дете мртво рођено, утврдиће се по могућству време и узрок смрти.

§ 197. — При сумњи тровања за истраживање сумњивих материја, које су нађене у лешу или на ком другом месту, вештачење ће вршити судски хемичар или државни хемиски завод, који је нарочито за то позван.

Предмети који се хемијски имају да испитају, метнуће се у нарочите судове и ови запечатити, да се не могу ни променити ни помешати с другим предметима нити покварити, па ће се послати на испитивање.

§ 198. — Код телесних повреда, позваће се по потреби један или два лекара (§ 183 од. 1), да прегледају повређеног.¹⁾

Вештаци²⁾ ће, пошто тачно опишу повреду, дати своје мишљење нарочито о томе,

¹⁾ Први став § 198. „код телесних повреда позваће се“ итд. додат је Уредбом од 20-III-1935 год.

²⁾ Речи „код телесних повреда“ које су биле у тексту од. 1. § 198 Законика од 16-II-1929 г. брисане су Уредбом од 20-III-1935 године.

које се од нађених повреда саме по себи, или по скупном свом деловању, имају сматрати свакако или због посебних околности случаја, лаким, тешким или смртоносним. У исто време ће изјавити, какво дејство оне обично производе, и какво су у даном случају произвеле, као и чиме је и на који начин повреда извршена.

§ 198а — Телесни преглед окривљеника сме се предузети ради утврђивања чињеница, које су за поступак од значаја. Друга лица се без свога пристанка смеју прегледати само тада, ако се мора утврдити, да ли се на њиховом телу налази одређен траг или последица кривичног дела.

Узимање крви за преглед и друге лекарске интервенције, које се по правилима медицинске науке предузимају ради прегледа, дозвољени су и без пристанка лица, које се прегледа, ако нема бојазни, да ће од тога бити каква штета за његово здравље.

Наредбу за преглед издаје судија.¹⁾

§ 199. — Ако се појави сумња, да окривљеник болује од такве душевне болести, која искључује или смањује његову урачунљивост, суд ће наредити да га прегледају један или

¹⁾ § 198а додат је Уредбом од 20-III-1935 год.

по потреби два лекара¹⁾ и да се на основу прегледа и прибраног доказа изјасне о његовом душевном стању.

Ако по њиховом мишљењу буде потребно дуже посматрање, су ће ово наредити. Ово дуже посматрање окривљеника и испитивање његовог душевног стања врши се у којој болници за душевне болести. Посматрање у болници може по правилу трајати најдуже два месеца, за које време има се поднети и мишљење. Преко овога рока посматрање се може продужити само новим решењем суда и то на образложени предлог управника болнице.

Нађу ли вештаци, да је душевно стање окривљениково поремећено, дужни су одредити и природу, врсту и степен те болести, и дати своје мишљење о томе, какав је утицај имала и какав још има та болест на представе, нагоне и радње окривљеникове, и да ли је и у којој мери то поремећење душевног стања постојало у време извршења кривичног дела.

§ 200. — У случају прављења домаћег лажног металног или папирног новца, таксених или поштанских марака, истражни судија

¹⁾ У тексту Законика од 16-11-1929 г. стајало је: „да га прегледају два лекара и да се на основу прегледа и прибраног доказа изјасне о његовом душевном стању“. Текст је измењен Уредбом од 20-III-1935 год.

ће лажне комаде заједно с оруђима, ако су нађена, послати оној власти или установи, која је позвана да издаје прави метални или папирни новац, или таксене или поштанске марке. Од ових ће се тражити мишљење, да ли су дотични новац или марке истинити или неистинити; ако су неистинити, на који су начин лажно прављени; за тим, да ли се је употребило оруђе за умножавање, и да ли се је и где већ нашло таквих лажних примерака. После датог мишљења, суду ће се уз лажне примерке вратити и оруђа и други предмети који овамо спадају. По свршеном поступку, суд ће све ово послати на чување дотичним властима или установама.

У случају прављења страног лажног металног или папирног новца, истражни судија ће се ради добијања мишљења вештака обратити Министру Финансија.

§ 201. — Ако настане сумња о истинитости какве исправе или потписа. или ако треба пронаћи, ко је писао извесну исправу, може се помоћу вештака вршити поређење са несумњиво истинитом исправом или истинитим потписом.

Исправе или потписи који се имају поредити, треба по могућству да буду из истог времена.

Од окривљвника се може тражити, да пред судом напише неколико речи или рече-ница. Но на то се силом не може нагнати.

ГЛАВА ПЕТНАЕСТА

Стављање под оптужбу.

§ 202. — По извршеном извиђају или истрази продужује се даљи поступак само по донетој оптужници овлашћеног тужиоца.

Оптужница мора садржати:

1. име и презиме окривљениково уз на-значење личних односа (§ 152.), с додатком да ли се окривљеник налази у притвору или истражном затвору или у слободи;

2. кривично дело због кога се окривље-ник оптужује са свима његовим законским обележјима која су потребна за примену изве-сног прописа кривичног закона. Уз то се има навести време и место извршења, предмет на коме је, оруђе којим је дело учињено, после-дице, као и друге околности, колико је по-требно да се дело што јасније означи;

3. законски назив кривичног дела, које је предмет оптужнице, заједно с навођењем про-писа кривичног закона, који се по предлогу тужиоцевом има применити. Уз то ће се наве-сти и други подаци који су потребни за образ-ложење стварне надлежности;

4. име суда, пред којим се има одржати главни претрес;

5. имена вештака и сведока, који се имају позвати на главни претрес; назначење списка, који се имају прочитати на главном претресу, као и других доказа, којима се тужилац жели послужити на главном претресу;

6. предлог о томе, да се нареди истражни затвор, ако се има тек на основу оптужни-це наредити, као и предлог о пуштању у слободу.

Оптужници се има додати кратко или пот-пуно образложење, у коме ће се према спи-сима извиђаја или истраге описати стање ствари и истакнути докази како за окривљеника тако и против њега.

Оптужница ће се предати у толико при-мерака, да сваки окривљеник добије по један, а један ће се задржати у списима.

§ 203. — Оптужница се предаје истраж-ном судији, ако је истраге било; ако истраге није било, онда председнику већа (§ 11. бр. 1).

Ако истражни судија (претседник) при-мети, да има у оптужници чисто формалних грешака, саопштава одмах о томе тужиоцу. Ако тужилац врати оптужницу за 24 сата, важиће као да је првог дана поднета, без обзира на то да ли је исправљена или не.¹⁾

¹⁾ Други одељак § 203 „Ако истражни судија“ и т. д. додат је Уредбом од 20/III-1935 г.

Истражни судија (председник) може испитивати само предлог тужиочев, да се против окривљеника нареди истражни затвор или да се пусти у слободу. Ако истражни судија (претседник) има разлога да не пристане било на који од ових предлога, дужан је одмах да о томе затражи одлуку суда. Пристане ли на такав предлог тужиочев или ако је суд својом одлуком наредио истражни затвор или пуштање у слободу, истражни судија (председник) саопштиће оптужницу заједно с прилозима, ако их има, окривљенику.

§ 204. — Оптужница се доставља окривљенику, који је већ у затвору, најдаље за двадесет четири сата по њеном пријему, а окривљенику, који је у слободи, што је могуће пре. Ако се истражни затвор наређује на основу предлога у оптужници, доставиће се оптужница окривљенику у тренутку његовог затварања заједно с решењем о наређењу истражног затвора или најдаље у року од двадесет четири сата.

Приликом достављања оптужнице дужан је истражни судија (председник) поучити окривљеника, да има право поднети приговор против оптужнице и тражити, да апелациони суд одлучи о томе, да ли је оптужба умесна и да ли је основана надлежност суда, који предлаже тужилац, или ако није задовољан само

са наређењем истражног затвора, да се може и само због тога жалити апелационом суду.

Окривљеник, који хоће да поднесе приговор против оптужнице или жалбу против истражног затвора дужан је, ако је у затвору, предати приговор или жалбу у року од три дана, рачунајући од дана пријема оптужнице. Али он може у том року, изјављујући приговор, захтевати да се препис оптужнице достави његовом браниоцу ради оправдања приговора у року од осам дана.

Окривљеник, који је у слободи, може поднети приговор заједно с оправдањем у року од осам дана, рачунајући од дана пријема оптужнице.

Приговор се може поднети истражном судији (председнику) или среском суду (§ 84. од 2.) усмено у записник или писмено.

§ 205. — Ако се окривљеник изреком одрече или одустане од приговора, истражни судија ће одмах послати списе председнику већа (§ 212.). Но ако је приговор поднет по истеку законског рока, истражни судија (председник) ће га одбити. Против тога решења има места жалби окружном суду у року од три дана. Потврдно решење суда је правноснажно.

Ако напротив приговор буде у одређеном року поднет, истражни судија (председ-

ник) ће послати приговор са списима апелационом суду.

Апелациони суд одлучиће о приговору у седници, пошто саслуша вишег државног тужиоца.

На исти начин решава апелациони суд и о жалби окривљениковој против истражног затвора, који је наредио истражни судија, председник или суд на основу предлога у оптужници. У овом случају ће апелациони суд поступити тако, као да је окривљеник поднео приговор против оптужнице, и расправиће како о надлежности суда тако и о умесности оптужбе.

§ 206. — Апелациони суд ће вратити оптужницу, кад опази у њој формалне погрешке или недостатке, који се могу односити на саму израду оптужнице или се могу налазити у самом поступку или кад држи, да је потребно боље разјашњење стања ствари.

У овом случају тужилац је дужан за три дана, рачунајући од саопштења ове одлуке апелационог суда, поднети своје предлоге истражном судији, који се могу састојати у томе, да се отвори истрага, ако није била отворена, или да се допуни већ отворена истрага или да у истом року преда нову оптужницу, ако су отклоњени недостаци раније оптужнице која је враћена (§ 109. од. 3.).

§ 207. — Нађе ли апелациони суд, да је за кривично дело, које је предмет оптужнице, надлежан који други суд његозог подручја, наредиће да се ствар преда за даљи поступак надлежном суду. Ако апелациони суд нађе, да је надлежан други суд, који се налази у подручју другог апелационог суда, огласиће се ненадлежним и послаће списе на решење надлежном апелационом суду.

§ 208. — Апелациони суд ће одлучити да нема места оптужби и да се кривично поступање обуставља кад нађе:

1. да дело због кога се окривљеник оптужује није кривично дело за које су надлежни редовни судови;

2. да има околности, које искључују кривицу или искључују или укидају кажњивост;

3. да нема захтева овлашћеног тужиоца или да нема за подизање оптужбе потребног предлога или одобрења овлашћеног лица или власти, у колико су по закону потребни за кривични поступак, или ди има других околности, које искључују гоњење;

4. да нема довољно доказа, са којих би окривљеник био сумњив за дело, за које се оптужује.

Ако је између више окривљеника само један поднео приговор против оптужнице, а разлог због кога је апелациони суд одбио

оптужницу од користи је и коме од окривљеника, који није приговорио, поступиће апелациони суд по службеној дужности, као да је и овај приговорио.

§ 209. — Кад не наступи ни један од случајева, поменутих у §§ 206.—208. а приговор се не одбаца због закашњења, апелациони суд ће решити да има места оптужби.

У овом ће решењу апелациони суд уједно одлучити и о свим предлозима, који су стављени у оптужници или у приговору окривљениковом, а који се односе на спајање или раздвајање више оптужаба, као и на то, које сведоке или вештаке треба позвати на главни претрес. Осим тога, апелациони суд ће у овом случају, као и у случајевима, поменутим у §§ 206.—208., издати сходне наредбе о затвору окривљеника, о спровођењу његовом коме другом суду или о пуштању окривљеника у слободу.

§ 210. — Све одлуке, донете у смислу §§ 206.—209., апелациони суд ће образложити тако, да се тиме не прејудуцира одлуци надлежног суда у главној ствари.

§ 211. — Кад је стављање под оптужбу стало на снагу (§§ 205. и 209.), неће се више моћи побијати месна надлежност суда. Над-

лежност апелационог суда може се побијати само у ревизији против саме пресуде суда првог степена (§ 336. бр. 1.).

ГЛАВА ШЕСНАЕСТА

Припреме за главни претрес пред окружним судом.

§ 212. — Чим је стављање под оптужбу стало на снагу, списи ће се предати одмах председнику већа ради припреме претреса.

Ако оптуженик није у затвору окружног суда, спровешће се одмах у затвор окружног суда, где има да буде главни претрес, ако се за времена не изда каква друга наредба (§ 213. од. 2.).

§ 213. — Главни претрес држи се по правилу у месту окружног суда.

Но на споразумни образложени предлог председника окружног суда и државног тужиоца може апелациони суд допустити, да се ради знатног олакшавања доказног поступка главни претрес држи у којем другом месту у подручју окружног суда.

§ 214. — Председник већа одређује дан за главни претрес и позива на њ оптуженика и његовог браниоца, тужиоца и приватног учесника и њихове заступнике, друга заинтересована лица, као и сведоке и вештаке, који

се имају позвати по предлогу оптужбе и по решењу апелационог суда о оптужници, којој је приговорено (§ 209. од. 2.), и тумача, ако је овај потребан.

Суд је дужан да о главном претресу обавести законског заступника оптужениковог као и мужа оптуженице, ако она нарочито то захтева.

§ 215. — Да би позив за оптуженика вредео, потребно је, да се удеси тако, да оптуженику између дана доставе позива и претреса остане рок бар од три дана, а ако је у питању злочинство, које се кажњава казном лишења слободе преко пет година, бар од осам дана, да спреми своју одбрану, изузевши да он нарочито пристане на скраћење тога рока. У позиву има се оптуженик упозорити, да ће се, ако не дође на претрес, по околностима претрес одржати без њега (§ 237а) или ће се притворити и довести на претрес. Ако се то благовремено не би могло извести, претрес ће се о његовом трошку одложити, а он принудно довести и притворити.¹⁾

¹⁾ У тексту Законика од 16/II 1929 год. први став § 215 гласио је:

„Да би позив за оптуженика вредео, потребно је, да се удеси тако да оптуженику између дана доставе позива и претреса остане рок бар од осам дана, изузевши да он нарочито пристане на скраћење тога рока. У по-

Приватни тужилац и приватни учесник као тужилац ће се у позиву упозорити, да ће се, не дође ли он или његов заступник на претрес, узети, да је одустао од тужбе, а приватни учесник, који није тужилац и друга заинтересована лица, ако не би имала доћи као сведоци, да ће се, ако не дођу, претрес извршити без њих и записник о њиховим изјавама прочитати. Но оштећеника, који се са својим приватно-правним потраживањем придружио кривичном поступку, ваља упозорити, да ће се, ако не дође на претрес, узети, да није вољан преузети заступање оптужнице, ако би државни тужилац од ње одустао.

Сведоци и вештаци позваће се тако, да буде између дана позива и претреса по правилу рок од три дана. Војна лица као сведоци позваће се преко својих старијих власти.

Имају ли се за претрес додати и докази друге врсте, постараће се председник за то.

Претседник окружног суда кажњаваће општинске часнике и службенике новчаном казном до пет стотина динара (§ 7), ако по-

зиву има се оптуженик упозорити, да ће се, ако не дође на претрес и не оправда изостанак, против њега издати наредба да се доведе, а ако то за времена не би било могуће, да ће се претрес о његовом трошку одложити и он принудно на заказани нови претрес довести или притворити“.

Текст је измењен Уредбом од 20-III—1935 г.

живе на одређене претресе без оправданих разлога благовремено не предаду или потврду о пријему суду благовремено не врате.¹⁾

§ 216. — Сматра ли председник, да ће главни претрес трајати дуже времена, учиниће шта треба, да претресу присуствују један или двојица судија више, који ће, ако би који од редовних чланова суда био спречен да до краја присуствује претресу, ступити на његово место.

Ако председник дозна, да који од важних још неиспитаних сведока и вештака, који су позвани на претрес, неће моћи доћи на претрес због дуготрајне болести или због других несавладљивих сметња, може одмах одредити нарочитог судију да га испита, а по потреби и закуне. О дану овога испита обавестиће се унапред странке, у колико не стоји на путу неодложна хитност.

§ 217. — Странке могу, и кад је већ за-
казан дан за главни претрес, захтевати да се докази, наведени у оптужници или у решењу апелационог суда о оптужници допуне или да се добаве нови докази и позову нови сведоци или вештаци.

Тога ради странке могу предати свој образложени захтев писмено или у записник председнику најдоцније четири дана пре претреса.

¹⁾ Пети одељак § 215 додат је Уредбом од 20-III-1935 г.

У захтеву тачно ће навести сведоке и вештаке, који би се имали испитати или позвати на главни претрес, као и друге доказе, који би се имали додати, и чињенице, о којима би се имали испитати сведоци и вештаци или које би се имале утврдити другим доказима.

§ 218. — О захтеву странака, поднесеном по § 217., одлучује председник.

Ако се председник увери, да ни докази ни чињенице, које би се имале доказати, нису од важности за решење предмета или да се странка позива на сведоке и вештаке очигледно само за то, да решење предмета одуговлачи, одбациће захтев и упутиће странку, да може свој захтев поновити на претресу и затражити решење суда који је позван да суди, или да може сведоке и вештаке сама непосредно позвати на претрес, где ће се испитати, ако суд нађе за потребно (§ 312. од 1.).

Нађе ли председник да је захтев основан, наредиће без оклевања потребна извиђања и о извршењу ових обавестити странке ради разгледања и даљег предлога или ће сведоке и вештаке позвати непосредно на претрес и о томе одмах обавестити и противну странку. Ако се ова друга странка противи испиту тих лица, председник може ипак остати при позиву тих сведока и вештака, а може и сам позвати на претрес и нове сведоке и вештаке.

§ 219. — Ако су, пошто је стављање под оптужбу стало на снагу, по предлогу странака или по наредби председниковој пре главног претреса извршени какви извиђаји, може тужилац поводом ових повући своју оптужницу и заменити је новом. У оваквом ће се случају заказани претрес отказати и с новом оптужницом поступити према прописима главе петнаесте. Ако је оптуженик у истражном затвору, донеће суд према овој оптужници решење, да ли ће се затвор и даље одржати или укинати.

Иначе се оцена накнадних извиђаја оставља главном претресу, у колико тужилац не одустане од оптужбе.

Ако тужилац пре почетка претреса одустане од оптужбе, а нема оштећеника, који се придружио кривичном поступку, председник ће обуставити поступак и опозваће наредбу за главни претрес и о томе ће одмах обавестити сва лица, која су позвана на претрес.

Оштећеника, који се придружио кривичном поступку, обавестиће председник, да државни тужилац одустаје од оптужбе и упутити га, да може одржати оптужбу на снази изјавом, коју има за три дана по обавести поднети окружном суду. Ако се по истеку

тога рока оштећеник не изјасни, претседник обуставља поступак.¹⁾

§ 220. — Председник може на благовремено захтевање странака или по службеној дужности из важних разлога пре почетка главног претреса одгодити дан главног претреса. Ако он не би пристао на захтев које странке, учињен у том смеру, одлучиће о томе суд.

Но због тога, што је бранилац спречен да дође на главни претрес, одгодиће се заказани претрес само онда, ако се због краткоће времена не би могао поставити други бранилац.

§ 221. — Против наредаба председничких и решења суда, у колико се тичу наређења и припреме или одгађања претреса (§§ 214.—220,) нема правног лека.

¹⁾ Текст трећег и четвртог одељка § 219 у Законику од 16/II 1929 год. гласио је:

„Ако тужилац пре почетка претреса одустане од оптужбе, донеће суд, ако нема оштећеника који се придружио кривичном поступку, решење, да се поступак обуставља и да се већ заказани главни претрес неће држати, па ће о томе одмах обавестити сва лица, која су позвана на претрес.

Има ли оштећеника, који се придружио кривичном поступку, обавестиће суд овога о томе, да је државни тужилац одустао од оптужбе и упутиће га, да може одржати оптужбу на снази изјавом, коју има за три дана по обавести поднети окружном суду. Истече ли тај рок, а оштећеник се не изјасни, донеће суд решење да се даљи поступак обуставља“. Текст је измењен Уредбом 20/III-1935 г.

Но странке имају право да своје захтеве, у колико нису уважени¹⁾ понове на главном претресу.

§ 221a Суд сваког степена, кад сазна и утврди смрт окривљеника, обуставиће одмах поступак.²⁾

ГЛАВА СЕДАМНАЕСТА

Главни претрес и пресуда окружног суда.

1. Јавност главног претреса.

§ 222. — Главни претрес је јаван, но приступ је допуштен, у колико у судници има места, само лицима која су навршила осамнаест година, без штапова и оружја. Не сме се ипак забранити приступ лицима, која по свом јавном положају морају да носе оружје. Ако лице испод осамнаест година мора на јавном претресу присуствовати као странка, сведок, оштећеник, вештак или тумач, уклониће се оно из заседања, чим његово присуство није више преко потребно.

§ 223. — Јавност ће се искључити, ако се главни претрес држи против малолетника. Но јавност претреса, који се држи противу

¹⁾ У тексту одељка другог § 221 Законика од 16-II-1929 стајале су речи „нису тражени“. Текст је измењен Уредбом од 20 III-1935 г.

²⁾ § 221a допат је Уредбом од 20/III-1935.

старијих малолетника у вези с пунолетним саоптуженицима, може се искључити само онда, ако се томе не противи који од ових. Иначе ће се искључити јавност целог или једног дела претреса, ако то захтевају разлози морала или интереси јавнога поретка или државне безбедности.

Ако је за утврђење истоветности које Муслиманке на главном претресу потребно, да она скине копрену с лица, или ако је из других важних разлога, а нарочито ради проналажења истине потребно, да се Муслиманка, испита без копрене на лицу, искључиће се за то време на њен захтев јавност претреса.

При већању и гласању судском могу бити присутни само чланови суда и записничар.

Пресуда се по правилу јавно објављује. Јавност за објављивање пресуде против малолетника искључиће се, ако би јавно објављивање штетно утицало на поправљање или на даљи живот малолетников. Осим тога ће се искључити јавност за објављивање разлога пресуде, ако би се тиме по нахођењу суда могао угрозити јавни морал или поредак или државна безбедност.

§ 224. — Искључење јавности наређује суд образложеним писменим решењем по службеној дужности или на предлог тужиоцев или оптужеников или ког другог овлашћеника (§ 223. од. 2.).

Против тога решења нема нарочитог правног лека.

Искључење јавности из разлога, поменутих у § 223., може се, пошто се заседање отвори, захтевати и наредити у свако доба у току претреса.

Ако је јавност претреса искључена, неће се ни решења суда у току претреса јавно објављивати.

§ 225. — Решење суда да се јавност искључује мора се јавно обзнанити. После тога се морају сви слушаоци уклонити из заседања.

Но не смеју се искључити из заседања оштећеник, који се придружио кривичном поступку, ни активне судије ни за судије оспособљени чланови државног тужиоштва и за судије оспособљени чиновници Министарства Правде као ни лица, која су овлашћена за вршење бранилачких дужности и адвокатски правници.

Претресу против малолетника могу присуствовати и његови родитељи и старатељи, његов учитељ, свештеник и послодавац, а с допуштењем суда и друга лица, која се интересују за заштиту младости, нарочито заступници завода и удружења за васпитање и заштиту малолетника.

Оптуженик, приватни тужилац и оштећеник могу такође захтевати, да се допусти

да присуствују за сваког од њих по два лица, која уживају њихово поверење. Ако има више оптуженика, могу они захтевати приступ највише шесторици поузданика заједно, које изаберу заједничким споразумом. Где не буде споразума, изабраће председник допуштени број поузданика између оних, који су предложени.

§ 226. — Ако захтевају интереси државне безбедности, може суд, саслушавши странке, лицима, која овлашћено присуствују претресу, за који је искључена јавност, својим решењем наложити, да имају под претњом законских последица чувати као тајну оно што дознаду на претресу.

II. Задаци претседника и суда, одржавање реда и достојанства суда и поступак о кривичним делима, учињеним у заседању.

§ 227. — Претседник суда и судије, које суделују у суђењу, као и записничар морају непрекидно бити на претресу. Председникова је брига, да суд буде образован како треба, а нарочито да не суделује судија ни записничар, који је по закону искључен. Ако би он тек у току претреса запазио, да суд није уредно образован, наредиће, да се претрес прекине, суд образује како треба и претрес отпочне изнова.

Председник се има постарати, да се у заседању пре почетка претреса донесу предмети, који су потребни ради доказивања или који се имају показати оптуженику или сведоцима и вештацима ради утврђења истоветности.

Председникова је дужност, да се стара за свестрано извиђање ствари и проналажење истине као и да се отклања све, што би одуговлачило главни претрес, а не би служило разјашњењу ствари.

Председник руководи претресом и одлучује о предлозима странака, у колико о њима не одлучује суд. Он испитује оптуженика, сведоке и вештаке, даје реч судијама, странкама и вештацима, који желе да што питају лица, која је он испитао. Ако том приликом опази да оптуженик или који сведок не разуме службени језик, наредиће одмах што треба да се позове тумач.

Ако оптужба обухвата више тачака, може председник наредити да се о свакој или појединој од њих претреса одвојено.

§ 228. — Ако би које од заинтересованих лица која суделују на претресу, приговорило, да извесна мера председникова, која се тиче руковођења претреса, није допуштена, одлучиће одмах о томе суд.

Суд ће одлучити и онда, ако која странка у току главног претреса учини о појединим

тачкама поступка какав предлог, коме се противи друга странка, или ако председник не пристане на предлог једне странке, коме друга странка не приговара.

Суд ће увек објавити разлоге свога решења о таквим предлозима и наредиће, да се забележе у записник о главном претресу.

Против оваквих решења суда нема нарочитог правног лека, којим би се задржавало продужење претреса.

§ 229. — Председникова је дужност да се стара да се одржи ред и мир у заседању и достојанство суда. Тога ради ће слушаоце одмах опоменути на ред и мир и на последице нарушавања реда.

Ко се испитује пред судом или ко хоће да говори суду, говориће стојећи, ако му председник због његова телесна састава, његових година или због тога што ће испит дуже трајати или из других важних разлога не допусти да седне.

Слушаоце, који су знацима одобравања или неодобравања или како друкчије сметали току претреса, вређали достојанство суда или кварили ред, позваће председник на ред. Ако то не би користило, може он наредити да се таква лица уклоне из заседања. Противи ли се ко његовим наредбама или се нарушавање реда продужи или понови, може председник

наредити да се отпорници притворе, па их према околностима суд може осудити и на затвор до осам дана, о чему ће се донети решење још у току главног претреса а најдаље у року од четрдесет осам сати. Ако је лице које смета току претреса војно лице, може председник наредити да се и оно уклони из заседања, а по потреби може га пријавити старијој војној власти ради кажњења.

Ако се ни овим мерама не би могао да одржи ред, може суд наредити да се сви слушаоци уклоне из заседања (§ 225. од. 4.).

§ 230. — Ако би оптуженик, приватни тужилац, оштећеник, законски заступник ове двојице последњих, сведок, вештак или тумач непристојним владањем кварио ред претреса или кога вређао и обеђивао, позваће их председник на ред, па ће их суд моћи, ако се не смире одмах, казнити новчаном казном до две хиљаде динара,¹⁾ а ову према приликама може заменити и затвором до десет дана. Против оптуженика, који је у затвору, изрећи ће у место тога дисциплинску казну према кривици (§ 127.).

Оптуженику ће председник поред тога запрети да ће се уклонити из заседања. Ако он и поред те претње продужи да се

¹⁾ У тексту Законика од 16/II 1929 г. стајало је „до хиљаду динара“ Измењено је Уредбом од 20-III-1935 г.

непристојно влада, може се по решењу суда уклонити из заседања на неко време или код тежег нарушавања реда и ако је већ испитан, за све време доказног поступка. Но пре довршења доказног поступка позваће се он у заседање, где ће га председник обавестити о свему што се у његовом одсуству претресало и што је које од преслушаних лица исказало (§ 258. од. 3.).

Ако би оптуженик и по повратку у заседање продужио да се непристојно влада, тако да се с њиме не може даље радити, може га суд понова уклонити за све време заседања и за то време може га ставити под стражу. У оваквом ће се случају претрес довршити у његовом одсуству, па ће му пресуду објавити који члан суда у присуству записничара.

§ 231. — Ако бранилац или заступник приватног тужиоца или оштећеника непристојним владањем квари ред претреса позваће га председник на ред. Ако се он не смири или ако теже наруши ред или ако кога вређа и обеђује или увреди суд, може га овај укорити или казнити новчаном казном до хиљаду динара.

Ако који од њих и поред дисциплинске казне продужи да се непристојно влада, може му председник одузети реч и позвати странку да узме другог заступника. Није ли то одмах

могућно или бар не без повреде интереса оптуженика, приватног тужиоца или оштећеника, а није могуће ни да се по службеној дужности оптуженику одмах одреди бранилац, суд ће главни претрес ради избора или постављања другог браниоца или заступника одложити или прекинути о трошку браниоца или заступника који је то скривио.

Поред ових мера може суд при отежавајућим околностима против кривца, ако није адвокат или адвокатски приправник, јавни бележник или бележнички приправник учинити предлог ради кажњења апелационом суду, који му може за један до шест месеци одузети овлашћење да долази пред суд као заступник у кривичним стварима. Ако ли је кривац адвокат или адвокатски приправник, јавни бележник или бележнички приправник, упутиће суд ствар његовој дисциплинској власти, која му може одузети за време од једног до шест месеци и право да буде бранилац у кривичним стварима.

§ 232. — Ако би државни тужилац и поред опомене председникове теже нарушио ред, може овај одмах прекинути заседање и затражити од непосредног старешине државног тужиоца, известивши га о догађају, да одреди друго лице ради заступања оптужбе.

§ 233. — Против наредаба и решења, донетих на основу §§ 229., 230., 231. од. 1. и 2. и § 232., нема правног лека, изузевши решење којим је по § 231. од. 2. браниоцу или заступнику странака одређено да сноси трошкове одложеног или прекинутог претреса. Против овог решења допуштена је жалба апелационом суду у року од три дана по објави. Све друге поменуте наредбе и решења извршују се одмах.

§ 234. — Ако ко у току главног претреса у заседању учини кривично дело па се затече на самом делу, може суд против њега на предлог овлашћеног тужиоца или одмах, прекинувши претрес, или по до вршењу овога, започети претрес због тога дела, испитати њега као оптуженика, прибрати све потребне доказе, који су при руци, па изрећи и објавити пресуду. Ако је учинилац тога кривичног дела сам оптуженик, поступиће се по наређењу §§ 266. и 284.

Овако ће се поступити на предлог овлашћеног тужиоца и онда, кад се у владању, поменутом у §§ 229.—231., стичу обележја каквог кривичног дела по кривичном закону. Изјава увређеног или оштећеног лица, да држава за доцније право тужбе због тог кривичног дела, учињеног на његову штету, или да се одриче права тужбе, не спречава примену мера, допуштених у §§ 229.—231.

Ако није могуће, да се учиниоцу кривичнога дела суди одмах, или ако суд није надлежан, наредиће председник, да се учинилац, ако није војно лице, спроведе истражном судији ради даљег редовног поступка по предлогу овлашћеног тужиоца.

У случајима, поменутим у овом §-у, начиниће се увек нарочити записник о поступку.

§ 235. — Ако се у току главног претреса покаже као вероватно, да је који сведок намерно лажно сведочио, може председник на предлог државног тужиоца или по службеној дужности наредити, да се о његовом исказивању начини записник и да га он по прочитању и одобрењу потпише. Тај ће се записник послати државном тужиоцу на даље поступање.

Председник може наредити, да се такав сведок с места и притвори и са записником упутити истражном судији, који ће га по предлогу државног тужиоца испитати и наредити даље шта треба.

III. Претпоставке за држање главног претреса; одлагање и прекид претреса.

§ 236. — Чим председник отвори заседање и објави предмет главног претреса, обавестиће се да ли су дошла на претрес сва позвана лица, а нарочито она без којих се

претрес не може ни држати. Ако уопште нису дошла, увериће се да ли им је позив за претрес уредно достављен.

Није ли и поред уредног позива дошао само оптуженик, а није ни оправдао свој изостанак, наредиће председник, да се он, ако је то могуће, с места доведе, а по потреби и притвори ради осигурања његовог присуства на претресу.

Није ли дошао на претрес уредно позвани приватни тужилац или приватни учесник као тужилац, узеће се да је одустао од тужбе па ће се кривични поступак решењем суда обуставити.

Ако је и поред уредног позива изостао који сведок или вештак, може суд наредити да се одмах доведе о свом трошку.

§ 237. — Ако није могуће, да се оптуженик, који је изостао, доведе због тога, што се не може пронаћи или што је побегао или из каквих других разлога, суд ће претрес одложити.

Претрес ће суд одложити и онда, ако је оптуженик дошао на главни претрес али је у току овога пре испита и одбране оболео тако, да за дуже време не може присуствовати претресу, а није пристао да се претрес продужи и без њега и да се прочита записник о његовом испиту и одбрани у припремном

судском поступку. Но ако би се према успеху већ започетог претреса имала изрећи пресуда, којом се оптуженик ослобођава од оптужбе или се одбија оптужба због несташнице процесних претпоставака (§ 276.), неће се претрес одлагати.

Претрес ће се одложити и кад на њ не дође бранилац, премда је уредно позван, или ако бранилац у току главног претреса оболи или се удаљи с претреса пре но што је овај довршен, као и у случају, поменутом у § 231. од. 2., ако у опште није могуће поставити другога браниоца или бар не без штете за одбрану оптуженикову и ако се не би имала изрећи која од пресуда, поменутих у одељку 2. став 2 овога параграфа. Трошкове за постављање другог браниоца и за одлагање претреса, изузевши случај оболења, сносиће бранилац, који је то скривио. За жалбу браниочеву против оваквог решења примениће се пропис § 238. од. 3.—5.

§ 237а — Ако оптуженик није дошао на главни претрес, то се може и без њега главни претрес одржати и донети пресуда, али само ако је у питању кривично дело, за које Закон прописује казну лишења слободе до пет година (са или без споредних казни), а оптуженик је већ код суда саслушан и позив за главни претрес му је лично предат. У овоме

случају оптуженику ће саопштити пресуду и доставити је у препису за то одређени судија. Ако је то због отсућности оптуженика немогуће, пресуда ће се објавити у „Службеним новинама“ и јавно истаћи у месту, где је злочинство учињено, као и у месту становања или последњем месту бављења оптуженика и у суду првог степена.

Ако се главни претрес у отсућности оптуженика не може да одржи или настави, јер нису испуњени услови из претходног одељка или суд налази, да се без присуства оптуженика не може очекивати довољно објашњење стања ствари, то ће се поступити по § 237 од 1.

Ако се довођење оптуженика не може да оствари, поступиће се по околностима према другом одељку XXIV главе овог Законика.¹⁾

§ 238. — Претрес ће се одложити и онда, ако нису дошли који сведоци или вештаци, а не могу се одмах ни довести или ако који сведок или вештак не може због болести да исказује, и ако суд саслушавши тужиоца и оптуженика или његовог браниоца држи, да није довољно да се у место усменог испита прочитају записници о њиховом исказивању или стручном мишљењу у припремном судском поступку или да је исказивање сведока или

¹⁾ § 237а додат је Уредбом од 20/III 1935 г.

стручно мишљење вештака пресудно, да се без тога претрес не може продужити.

Сведока или вештака који је без оправдања изостао с претреса, казниће суд новчаном казном до две хиљаде¹⁾ динара и плаћањем трошкова претреса, проузрокованих његовим изостанком, ако се претрес морао одложити. Уједно ће се ради обезбеђења његова доласка на нови претрес издати наредба да се доведе.

Сведок или вештак може се против оваког решења суда жалити истоме суду за осам дана, пошто му је достављено. Ако докаже да му позив није достављен како треба или да није могао доћи због непредвиђених и несавладљивих сметња, ослободиће га суд посве од изречене казне као и од дужности плаћања трошкова одложеног претреса. Ако ли докаже да изречена новчана казна или трошкови нису ни у каквом размеру с његовом кривицом или с последицама проузрокованим његовим изостанком, може му се казна или трошак умањити.

Ако се жалба преда тек по довршеном претресу, одлучиће о њој окружни суд у седници.

¹⁾ У тексту Законика од 16-ИИ-1929 г. стајало је „до хиљаду динара“. Текст је измењен Уредбом од 20-ИИ 1935. г.

Против решења, изреченог о жалби, нема правног лека.

§ 239. — Главни претрес може суд одложити и онда кад нађе да се у току претреса стање ствари тако изменило, да је одлагање потребно ради даље припреме оптужбе или одбране или да су потребна нова извиђања или истражне радње или прибављање нових доказа или кад се одлагање претреса показује потребним и целисходним због каквих спољних сметња.

§ 240. — Суд одлаже претрес на извесно време, а ако то није могуће, онда без одређивања дана за нови претрес. У том случају дан за нови претрес одређује претседник.

Против решења суда о одлагању претреса нема правног лека.

Претрес, који је одложен, мора се у новом заседању изнова увек отпочети и провести, ако је у питању кривично дело, за које закон прописује смртну казну или казну лишења слободе преко пет година.

Исто тако, у новом заседању, у осталим случајевима мора се претрес изнова отпочети и провести, ако се састав већа измени или ако је од одлагања прошло више од месец дана.

Ако не наступи ниједан случај из одељка 3 и 4, претседник ће на доцнијем претресу

усмено изнети битне резултате ранијег претреса према записнику и другим списима и затим ће наставити претрес. Само, ако би у том случају једна странка тражила после излагања претседника а пре наставка претреса, да се отпочне претрес изнова, одлучиће суд о том предлогу и одбациће га, ако то тражење иде само за одуговлачењем поступка¹⁾.

§ 241. — Главни претрес који се започео може се по нахођењу суда у хитним случајевима продужити и недељом и празником.

Но започети претрес може се према нахођењу председниковом на извесно време и прекинути, али само за толико, колико он то држи потребним да се одморе лица, која судују у претресу, или да се без одлагања добаве какви докази, нарочито да се предузме судски увиђај или позову нови сведоци и вештаци.

¹⁾ Текст § 240 у Законнику од 16/II — 1929 год. гласио је:

„Суд одлаже претрес на неизвесно време без одређивања дана за нови претрес. Дан за нови претрес одређује председник.

Против решења суда о одлагању претреса нема правног лека.

Претрес који је одложен мора се у новом заседању изнова отпочети и провести.“ Текст је измењен Уредбом од 20/III — 1935 год.

Но ако се прекинути претрес за 14 дана не продужи, поступиће се према прописима § 240.¹⁾

IV. Записник о главном претресу.

§ 242. — О раду на главном претресу води се записник, иначе поступак не вреди. Записник мора бити завршен и потписан са закључењем заседања.

Записник води записничар, а потписује га председник и записничар. Ако је председник спречен, потписаће записник у место њега најстарији члан судијског већа. Ако је на претресу суделовао тумач, потписаће записник и он. Странке имају право да разгледају завршен записник и његове прилоге и да узму преписе од њих а по потреби и да траже исправке записника.

О већању и о гласању судија у току и на свршетку главног претреса начиниће се засебан записник. У записник о главном претресу уводи се само одлука, коју је суд донео са битним разлозима.

§ 243. — У уводу записника назначује се суд, место, дан, месец и година заседања,

¹⁾ Текст трећег одељка § 241 у Законнику од 16/II — 1929 год. гласио је:

„Но ако се прекинути претрес за четрнаест дана не продужи, мораће се сасвим изнова започети.“ Текст је измењен Уредбом од 20/III — 1935.

име и презиме председника, свих других чланова суда и записничара, тужиоца и његовог заступника, оптуженика и браниоца, ако га буде, оштећеника и његовог заступника, затим кривично дело, да ли је претрес јаван или је јавност искључена, да ли је слушаоцима наложено да чувају као тајну оно, што сазнају на претресу (§ 226.), да ли је оптуженик у слободи или у истражном затвору.

Записник мора садржати ток и главну садржину претреса, све битне формалности поступка које закон прописује, а нарочито да су и који су оптуженици, сведоци и вештаци испитани или и суочени, да ли су вештаци и сведоци заклети, и ако нису, зашто нису, да ли је и какав увиђај извршен, какве су исправе и други списи прочитани, као и све предлоге странака у току претреса и одлуке, које је о тим предлозима донео претседник или суд.

Исказивање оптуженика и сведока, који су већ испитани у припремном судском поступку, уводе се у главном у записник само онда, ако садрже одступања, промене или додатке ранијим исказивањима. Стручна мишљења вештака и исказивања сведока, који се први пут испитују тек на главном претресу, увешће се у главном потпуно и верно.

§ 244. — Странке су овлашћене да ради чувања својих права захтевају да се у запис-

ник уврсте поједине околности или изјаве. Председник и суд могу по службеној дужности наредити да се у записник уведу околности и изјаве које сматрају важнима. Где је од важности да се тачно уведу речи испитаних лица, наредиће председник по службеној дужности или на захтев кога судије или ма које странке да се тај део записника одмах прочита.

У важним случајевима може председник или суд наредити да се сва или поједина исказивања и говори стенографски бележе. Ако нема тешкоћа, наредиће се то и иначе, кад то за времена затражи која од странака обрложеном молбом а ако унапред подмири трошкове према одлуци суда. Стенографска бележења имају се за четрдесет осам сати превести и предати на преглед председнику или судији, кога он за то одреди; а за тим ће се то здружити са записником.

На крају записника забележиће се, да ли је и каква је пресуда изречена, да ли је и у колико пресуда јавно или уз искључење јавности објављена (§ 223.), да ли су изречене какве мере безбедности, да ли су странке уредно поучене о правним лековима против пресуде и изјаве странака о пресуди, нарочито да ли су странке изјавиле правни лек против пресуде и какав.

Ако се по објављивању пресуде има донети решење суда о даљем истражном затвору оптужениковом (§ 339. од 2.), уврстиће се у записник и предлози странака и решење суда о томе.

§ 245. — Записник се сматра доказом за оно, што се догодило на главном претресу.

Ако странке предложе какве исправке или допуне у записнику, одлучиће о томе председник, који може и по службеној дужности исправити погрешно уведена имена, бројеве и друге очигледне погрешке писања и рачуна.

Ако је против пресуде изјављен правни лек, који се оснива на повреди наређења о поступку, а суд налази да та повреда постоји, он ће то у додатку записника назначити по претходном саслушању странака.

Ако странке у правном леку против пресуде приговарају садржини записника, у колико се тиче околности од пресудна утицаја на решење ствари, може виши суд допустити противдоказ о оном делу записника, коме је приговорено.

V. Почетак главног претреса и испит оптуженика.

§ 246. — Кад је председник објавио предмет и утврдио да је суд образован и да су позвана лица дошла на претрес или је суд решио, да се претрес одржи и без неких

изосталих лица или је решење о томе оставио за доцније, позваће он најпре оптуженика.

Ако је оптуженик у истражном затвору, доћи ће он под пратњом чувара али без окова.

Да се увери о истоветности оптужениковој и о другим потребним подацима, упитаће га председник за његове личне односе (§ 152.).

§ 247. — Пошто је истоветност оптуженикова утврђена, позваће председник сведоке и вештаке, па ће их упозорити на светињу заклетве, коју ће по потреби имати положити. После тога ће сведоцима наредити, да пођу на место које је за њих одређено и да чекају док се не позову. Вештацима може претседник наложити да остану у заседању и да буду при испиту оптуженика и сведока, ако држи да је то корисно за проналажење истине.

Ако би се оштећеник или приватни тужилац имао испитати као сведок, уклониће се и они из заседања за време док не буду позвани. Но председник ће их упозорити да могу место себе да оставе у заседању које друго лице као заступника.

Ако председник држи за потребно, може забранити свако договарање између оптуженика, сведока и вештака као и удаљавање из судске зграде.*

Ако су на претрес позвани и тумачи, остаће они по правилу (§ 222.) непрекидно у заседању.

§ 248. — Кад је радњама председниковим, поменутим у §§ 246. и 247., утврђено, да нема препрека држању претреса, започеће се главни претрес читањем оптужнице, иначе претрес не вреди (§ 336. бр. 4.).

Председник ће оптуженика упозорити да пази, због чега га тужилац оптужује и да пажљиво прати ток претреса, па ће позвати тужиоца да прочита оптужницу. Ако је на приговор против оптужнице донесено решење апелационог суда, да се која тачка оптужбе има издвојити, прочитаће председник или записничар то решење.

§ 249. — Кад се прочита оптужница, приступиће председник испитивању оптуженика.

Ако је више оптуженика, наредиће председник ако нађе за потребно, да у заседању остане само један, а остали да се уклоне у просторије, које су за њих одређене и да чекају док се не позову.

§ 250. — Председник ће испитивати оптуженика о самом делу, за које се оптужује. Ако је он наредио оделит претрес о појединим тачкама оптужбе (§ 227. од. 5.), ограничити испитивање на поједину тачку.

Ако оптуженик на питање, да ли је разумео, зашто се оптужује, одговори, да није разумео, разјасниће му председник оптужбу. Тада ће га као и онога, који је изјавио, да је разумео, зашто се оптужује, упитати да ли признаје да је крив. Изјави ли он да није крив или ма што друго, упутитиће га председник да може против оптужбе изнети своју одбрану и разложити стање ствари по свом нахођењу. Уједно ће га поучити, да може поновити своје предлоге за допуњење доказа, који су му раније одбачени, и да може предложити нове доказе, као и да може учинити своје примедбе на сваки доказ, који на претресу изнесу саоптуженици, сведоци и вештаци у својим исказивањима, или који долазе из списка, који ће се на претресу прочитати.

§ 251. Ако оптуженик одступа у суштини од својих ранијих исказивања, уведених у записник у припремном судском поступку, предочиће му председник његово раније исказивање и упитаће га, зашто сада исказује друкчије. У оваквом случају, као и у случају кад оптуженик неће уопште или на поједина питања да одговара, може председник ради утврђења ранијег исказивања оптужениковог наредити да се прочита сасвим или делимично записник о његовом ранијем исказу. Али није допуштено оптуженика принуђавати да одговара на питања која се њему упућују.

Оптуженик се може и у току главног претреса договорити са својим браниоцем, али не сме се непосредно кад му се упутити питање ни с њим ни с ким другим саветовати како ће да одговара на то питање.

Последње питање председниково оптуженику има увек да буде, има ли још што да наведе у своју одбрану.

§ 252. Кад председник доврши испит оптужеников, упитаће судије да ли желе што да питају оптуженика, што они могу да чине непосредно.

На захтевање допустиће председник и странкама и вештацима, да и они непосредно питају оптуженика, али ће одбити питања која су неподесна (§ 154.) или се не односе на ствар.

Кад се потпуно доврши испит оптужеников, позваће се редом појединце остали саоптуженици, ако их има, и испитивати, па ће им председник по потреби прочитати исказивања већ испитаних саоптуженика, а већ испитане саоптуженике позваће, да се изјасне о исказивању сваког доцнијег испитаног саоптуженика.

Ако се исказивања појединих саоптуженика о истој околности знатно разилазе, председник ће те саоптуженике суочити.

§ 253. Ако се по започетом претресу утврди, да је оптуженик после учињеног дела душевно оболео, прибране се они докази, који би се с временом могли изгубити, па ће се претрес одложити на извесно време.

VI. Доказни поступак.

§ 254. Признање оптужениково, ма како потпуно и савршено било, не ослобођава председника ни суд од дужности да предузме прибране даљих доказа.

Доказивање ће се проширити на све чињенице, које су по нахођењу председника или суда важне за пресуђивање саме ствари или за примену мера безбедности.

Прибирању доказа приступиће се редом, који утврди председник, али по правилу ће се најпре прибирати докази, које је предложио тужилац и тек после тога докази одбране.

Ако странке у току претреса захтевају да се извиде нове чињенице или добаве нови докази, не може суд та захтевања одбацити због тога, што су доцкан учињена.

Тужилац и оптуженик могу у току претреса и одустати од појединих доказа, ако на то пристане противна страна. Но и у оваквом случају остаје неокрњено право председниково, да те доказе ипак предузме, ако то сматра потребним за проналажење истине.

§ 255. — После испита оптужениковог испитују се по правилу у присуству оптуженика (§ 258.) сведоци и вештаци, који се позивају појединце.

Пре испита опоменуће председник свакога од њих да говори истину и да ништа не дода нити прећути, јер ће се по потреби морати заклету на исказивање. Ако је који од сведока по закону ослобођен од дужности сведочења (§ 169.), упозориће га председник на то право.

Сведоци који су заклету у припремном судском поступку и вештаци, који су једаред као стални вештаци положили заклетву, опоменуће се на светињу већ положене заклетве. Ван овога случаја, да би исказивање вредело, по правилу ће се сваки од сведока по преслушању а вештаци пре преслушања прописно заклету, ако против тога нема законских сметња (§ 178.). Но и ако нема законских сметња, може заклетва сведока изостати, кад сведок по нахођењу суда није ништа важно исказао или кад су с тиме сагласни тужилац и оптуженик.

§ 256. — При испитивању сведока и вештака примењиваће председник прописе, који вреде за истражног судију у истрази, у којем се по својој природи могу применити на главном претресу.

Претседник ће се постарати да при прибирању доказа у опште не буде присутан сведок који на претресу још није испитан, а вештак, који још није преслушан, да не буде у заседању, кад други вештак даје своје стручно мишљење о истом предмету.

Ако се исказивања појединих сведока не саглашавају, може председник ове суочити.

§ 257. — Кад председник доврши испитивање појединога сведока или вештака, запитаће судије да ли који од њих жели да што пита сведока или вештака, па ће им допустити да питају непосредно.

И тужиоцу, оптуженику, његовом браниоцу и оштећенику као и њиховим заступницима допустиће председник на њихово захтевање да непосредно управљају питања сведоцима и вештацима. Ако који вештак жели каква разјашњења од сведока, допустиће председник и њему да непосредно пита. Но председник ће одбити питања или забранити одговор на већ учињена питања, која су неподесна или у којима је уједно садржано упуство како би имали одговарати, или која се тичу околности, о којој закон не допушта доказивање или која се не односи на ствар.

Настане ли сумња о допуштености питања, одлучиће суд.

Ако су питања нејасна или неразумљива, позваће председник лице које пита да постави јасније или разумљивије питање, па ће моћи, ако је исправно схватио намеру лица које пита, и сам поставити питање.

По испиту сваког сведока и вештака упитаће председник оптуженика, има ли шта да примети на исказивање, што га је управо чуо. По потреби може он сведока и суочити с оптужеником.

§ 258. — Ако би било бојазни, да који саоптуженик или сведок неће хтети у присуству оптужениковом да каже истину, може председник изузетно у интересу слободе исказивања наредити, да се оптуженик уклони из заседања за време док траје испитивање ових.

Но чим се оптуженик опет врати у заседање, обавестиће га председник о свему што се претресало у његовом одсуству и што је које испитано лице исказало, па ће, ако он захтева, поновити испит у његовом присуству.

Није ли председник обавестио о томе оптуженика одмах по његовом повратку у заседање, дужан је, да би доказно поступање вредело, учинити то накнадно, али свакако пре но што се доврши доказно поступање.

§ 259. — Председник може у току или на крају доказног поступка наредити да се

предмети, који могу послужити разјашњењу ствари, ради утврђивања истоветности покажу оптуженику, а по потреби и сведоцима и вештацима.

§ 260. — Испитани сведоци и вештаци морају (§ 222. ст. 3.) остати у заседању док се ово не сврши осим ако их председник, саслушавши странке, отпусти или нареди да се они удаље из заседања.

На захтев тужиоцев или оптужеников, а и по службеној дужности, може председник наредити, да се сведоци и вештаци, пошто су испитани, удаље из заседања и да се доцније поново позову па да се још једаред испитају у присуству или у одсуству других сведока и вештака.

§ 261. — Ако би се имао испитати на претрес позвани сведок или вештак, који у припремном поступку није испитан, па се тек пред сам претрес или на самом претресу сазна, да му није могуће или да му је врло отежано (§ 216. од 2), да дође пред суд, може суд, ако држи, да је његово исказивање важно, наредити да га испита који судија ван заседања и под заклетвом, ако овој по закону има места. Странке имају право да присуствују овом испиту.

§ 262. Записници о судском увиђају као и о судском вештачком увиђају и налазу,

о претресању стана и лица и о узапћењу, даље исправе и друга писма, која су по садржини важни докази, нарочито сведочанства и стручна мишљења јавних власти и научних завода и корпорација, крштенице (сведоцбе о рођењу) оптуженика, имају се на претресу прочитати ради утврђења садржине. Но председник може њихову садржину и усмено објавити, ако су с тим сагласни судије и странке.

Раније осуде оптуженикове прочитаће се, ако је то од важности. Неповољна службена сведочанства о ранијем владању и моралном живљењу оптужениковом могу се прочитати само онда, ако се оснивају на доказаним чињеницама и ако су ове чињенице наведене.

§ 263. — Записници о судском испиту сведока, саокривљеника или већ осуђених саоптуженика као и о мишљењу вештака могу се прочитати само у овим случајевима:

1. ако су испитана лица умрла, душевно оболела или се не могу пронаћи или је њихов лични долазак пред суд немогућ или врло отежан због старости, болести, немоћи или удаљеног пребивалишта или из других важних разлога;

2. ако саоптуженици неће да исказују или ако од својих ранијих исказивања пред судом у суштини одступају;

3. ако сведоци, који се на претресу испитују, неће без законских разлога да сведоче или ако од својих ранијих исказивања пред судом у суштини одступају;

4. ако је преслушани сведок члан Краљевског Дома или ужива ванобласност, и

5. ако су тужилац и оптуженик сагласни да се записници прочитају.

Записник о ранијем исказивању лица која су ослобођена од дужности сведочења, не сме се уопште прочитати, ако та лица нису позвана на претрес или су на претресу изјавила да неће да сведоче (§ 169.). Не смеју се читати ни записници о исказивању јавних органа као сведока, у колико се тиче обавештаја, које су они добили од тајних поузданих лица.

Разлози, зашто се чита који спис, навешће се у записнику о претресу, а приликом читања ће се и објавити, да ли је сведок или вештак заклет.

После прочитања свакога списка, запитаће председник странке, имају ли што да примете.

§ 264. — Ако је који сведок или вештак код ранијег судског испита навео чињенице, којих се при испиту на претресу више не сећа, може му се предочити раније исказивање, а по потреби може суд наредити, да се прочита записник о његовом судском испиту ради утврђивања његовог ранијег исказа.

§ 265. — Ако би се у току претреса сазнало за нове сведоке или вештаке, од којих ба се могло очекивати посведочење важних чињеница, наредиће председник или суд и без предлога тужиочева или оптуженикова, да се ти сведоци и вештаци, ако је могуће, одмах ради испита позову, а по потреби и доведу.

Председник може затражити и ново вештачко мишљење или наредити да се прибаве други докази а може и са судом предузети увиђај, о којем свакако мора обавестити странке, или пак ради увиђаја изаслати којег члана суда који ће одмах после довршења увиђаја поднети извештај.

§ 266. — На предлог овлашћеног тужиоца може се претрес, ако је суд стварно надлежан, проширити и на друго које кривично дело оптужениково, које је откривено у току главног претреса.

За ово ће дело тужилац дићи усмено оптужбу, која ће се у главном увести у записник. Оптуженик и његов бранилац позваће се да се изјасне о проширењу оптужбе. И ова ће се изјава увести у записник. Пристајање оптужениково за такво проширење оптужбе потребно је само онда, кад би се на њ за случај, да буде осуђен због тог другог дела, имао применити строжи кривични закон од

онога, који би се имао применити на кривично дело, за које је раније оптужен.

Неће ли оптуженик у таквом случају да пристане, да му се одмах суди и за то друго дело или не може ли се осудити због тога, што суд није надлежан за то друго дело или што се показује потребном брижљивија припрема одбране, претрес и пресуда ће се да би вредели, ограничити на предмет раније оптужбе.

§ 267 — Ако се у току претреса покаже да се дело које је предмет оптужбе може гонити само по одобрењу јавне власти, може државни тужилац и накнадно донети то одобрење сведок се доказни поступак не доврши.

VII. Говори странака.

§ 268. — По довршеном доказном поступку упитаће председник странке, желе ли што предложити ради допуњења доказа. Не јави ли се нико или ако предлог за допуњење доказа буде одбачен а претседник нађе да је ствар исцрпена, изјавиће да је доказни поступак довршен, па ће, давши реч тужиоцу, позвати га да стави и образложи свој предлог.

§ 269. — Тужилац ће сабрати све податке доказног поступка, па ће на основу ових ставити и образложити своје предлоге како о кривизи оптужениковој тако и о казним наређењима, која се имају применити.

на њ и на његово дело. Но у колико се тиче одмерања казне у границама законске мере, која се има применити, неће он стављати одређени предлог. Државни тужилац може, ако се по његовом мишљењу стичу претпоставке за примену које споредне казне или које одмера безбедности, ставити и образложити предлог и ради примене ових.

Тужилац може како у току претреса тако и у закључном говору према исходу доказног поступка изменити оптужбу не само у питању о кривици, него и у питању о оцени кривичног дела и у питању о казни, а може уз образложење и одустати од оптужбе.

Оштећеник који се придружио кривичном поступку или његов заступник добиће реч одмах после тужиоца да образложи своје приватно-правно потраживање или да одржи на снази оптужбу, од које је државни тужилац одустао. Није ли оштећеник ни његов заступник дошао на претрес, прочитаће се записник о његовом потраживању, ако државни тужилац није одустао од оптужбе (§ 215 од. 2.).

Оптуженик и његов бранилац добијају реч ради одбране и ради одговора на наводе тужиоцеве и оштећеникове. Ако има више оптуженика, одредиће претседник ред, којим ће они и њихови браниоци говорити.

Тужилац и оштећеник имају право да се осврну на одбрану, но последња реч припада свакако оптуженику.

Због тога, што оптужбу заступа више лица или одбрану оптуженикову више бранилаца, не сме се умножавати број говора, па ће они међусобно утврдити, који ће од њих о којем питању говорити.

§ 270. — Закључни говори по правилу обухватају сва питања, о којима се има изрећи пресуда.

Но председник или суд (§ 228) могу наредити, да се закључни говори у питању о кривици издвоје од говора о кривично-правним наређењима, приватно-правним потраживањима и о парничним трошковима као и о споредним казнама и мерама безбедности.

У таквом ће се случају тек пошто суд донесе одлуку о кривици оптужениковој и ову објави поново држати говори који ће се ограничити само на питања, која се још имају да реше

Говори странака не смеју се прекидати, изузевши да председник нађе да се говором угрожава јавни поредак или да се вређа морал или част кога другог или да се у опште чини какво кривично дело или да се говорник упушта у предуга разлагања, која очигледно нису ни у каквој вези са ствари.

§ 271. — Поводом измене или проширења оптужнице као и поводом предлога тужиочева да се ствар преда другом надлежном суду, упозориће председник оптуженика, који нема браниоца, на последице тих предлога и поучиће га о правима, којима се може послужити ради своје одбране.

Ако се сумња да ли је оптуженик по свом образовању могао схватити, што која од странака предлаже или ако оптуженик не разуме службени језик, разјасниће му председник укратко садржину говора по потреби и помоћу тумача

Овако ће се поступити и онда, ако је оптуженик глув или нем, па се с њим објашњава помоћу тумача.

§ 272. — После свршених говора странака председник ће ако се поводом говора не би имала одмах донети пресуда, којом се због одустајања тужиочева од оптужбе ова одбија или ако он не би предузео допуњавање доказа, запитати, жели ли још ко што да изјави.

Не јави ли се нико, изјавиће председник да је претрес завршен, па ће, ако се суд ради већања и изрицања пресуде не би повукао у друге просторије, наредити да се сва лица осим чланова суда и записничара уклоне из заседања.

Оптуженик ће се, ако је у истражном затвору, одвести из заседања.

VIII. Пресуда.

§ 273. — Не сматра ли суд потребним да донесе решење за одлагање претреса ради допуњења поступка и разјашњења ствари, изрећи ће пресуду.

Предмет пресуде је оптуженик и његово дело које је предмет оптужбе. Суд је у том смеру везан толико што не може оптуженика огласити кривим за дело које није било предмет ни раније ни на главном претресу измене или проширене оптужбе. У колико се тиче правне оцене дела и одмерања казни, суд није везан за тужиочев предлог.

Пресуду има суд да оснива на оним доказима, који су изнесени на главном претресу и на садржини оних списка, који су и у колико су уз ограничење наређења у §§ 262. и 263., прочитана на главном претресу. Држећи се тога, суд има брижљиво и савесно да испитује доказе, у колико се тиче њихове веродостојности и доказне снаге, како појединце тако и по њиховој унутрашњој вези.

§ 274. — О питању, има ли се или се нема која чињеница узети доказаном, одлучују судије по свом слободном уверењу, које су стекли на основу савесна претреса и оцене

свих доказа, изнесених на главном претресу, и нису везани ни за каква доказна правила.

§ 275. — У пресуди може суд изрећи само: или да је оптуженик крив за дело због кога се оптужује или да се ослобођава од оптужбе за то дело или да се против њега подигнута оптужба одбија.

Ако се оптуженик гони за више кривичних дела, изрећи ће суд у пресуди тачно, за које се дело оглашује кривим, за које ослобођава од оптужбе, а за које се оптужба одбија.

У пресуди, којом се оптужба одбија, не упушта се суд у претрес саме ствари.

§ 276. — Пресудом ће се оптужба одбити, ако се покаже да гоњењу нема места или зато, што је кривични поступак покренут без захтева законом овлашћеног тужиоца, или што је продужен против његове воље, или што нема за законом покретање поступка или подизање оптужбе потребног предлога или одобрења овлашћеног лица или власти, или што је тужилац одустао од оптужбе, пошто је претрес започео али пре но што је председник изјавио да је претрес завршен (§ 272. од. 2.), или што је оптуженик за исто дело већ правноснажно осуђен, или је гоњење актом Краљеве милости поништено, или што

поступку стоје на путу какве друге процесне сметње, а нарочито да суд за пресуду није надлежан.

§ 277. — Ако суд нађе да оптуженик потпада под надлежност војнога суда, изрећи ће он пресуду, да се оптужба одбија због ненадлежности (§ 339. од. 2.). У таквом ће се случају тужилац постарати, да се, чим та пресуда стече правну снагу, ствар преда надлежном војном суду.

§ 278. — Ако суд у току главног претреса, започетог пред тројицом судија, нађе да чињенице, на којима се оснива оптужба, саме за себе или у вези с околностима, које се појаве у току главног претреса имају обележје злочинства, о коме има да суди веће од пет судија (§ 75. бр. 1.), претрес ће се прекинути и судијско веће одмах појачати на пет судија, пред којима ће се претрес провести или ће се, ако то није могућно зато што није отворена истрага, одложити.

§ 279. — Ако се у току главног претреса покаже, да утврђене чињенице имају обележја кривичног дела, за које би био надлежан судија појединац окружнога суда или срески суд, неће суд ту ствар упућивати пред ове, него ће је сам пресудити.

Нађе ли суд да је за ствар надлежан судија за млађе малолетнике, прекинуће поступак и ствар упутити овоме судији.

§ 280. — Суд ће изрећи пресуду којом се оптуженик ослобођава од оптужбе, ако нађе да дело за које се оптуженик оптужује није по закону кривично дело, или да нема доказа, да је то дело учинио оптуженик, или да има околности, које искључују кривицу или искључују или укидају кажњивост оптуженикову.

Одлука суда да се ослобођење од оптужбе има објавити у новинама изриче се у самој пресуди.

Изрече ли суд пресуду којом оптуженика ослобођава од оптужбе због неурачунљивости, али је уверен да постоје претпоставке за коју од мера безбедности, допуштених по кривичном закону, донеће по саслушању државног тужиоца и браниоца, ако је присутан, нарочито решење о томе. Пропис § 110 од. 2 сходно ће се и овде примењивати.¹⁾

§ 281. — Ако суд нађе да је оптуженик крив, изрећи ће у пресуди:

1. за које се дело оглашује кривим и нарочито ће навести околности, од којих зависи примена извесног става кривичног закона;

¹⁾ Последња реченица од. 3. § 280 „Пропис § 110 итд. додата је Законом од 9/X 1931 год.

2. какво кривично дело излази из чињеница, које су узете за доказане и за које је оптуженик оглашен кривим;

3. на какву се казну осуђује оптуженик или се по наређењима кривичног закона ослобођава од казне;

4. да ли се оптуженик осуђује условно, да ли му се и како урачунава притвор, истражни затвор или већ издржана казна;

5. која се наређења закона примењују на оптуженика и његово дело; и

6. одлуку о приватно-правним потраживањима (§§ 297.—301.), о трошковима кривичног поступка и извршења казне (§§ 310., 313. и 314.) као и о том има ли се пресуда објавити штампом о трошку осуђениковом.

Ако суд нађе да постоје претпоставке за мере безбедности, изрећи ће и ове.

Суд ће, ако осуди оптуженика на казну лишења слободе за дело политичке природе, изрећи ће да ли му се при извршивању казне признају или не признају олакшице предвиђене у закону о извршивању казни лишења слободе. Ове ће му се олакшице признати, ако дело није потекло из нечасних побуда, нити показује зао карактер оптужеников нити су последице нарочито тешке.

Суд може оптуженику признати све олакшице и у случају кад је против њега изрекао казну заточења или затвора ако то сматра

оправданим с обзиром на природу дела, личност учиниоца као и с обзиром на повод, побуде и последице дела.

Име оптужениково и прве три тачке не смеју изостати у пресуди, у противном је она без вредности.

§ 282. — На смртну казну може суд оптуженика осудити само очда, ако су сви чланови судијског већа нашли једногласно, да је он крив за злочинство због кога се по закону казни смрћу.

Ако је смртна казна изречена против више лица, утврдиће се у пресуди ред, којим ће се казна извршити.

У несташници једногласности судија, уместо смртне казне изрећи ће се вечита робија, а према олакшавајућим околностима робија најмање десет година.

§ 283. — Укинућ је Законом о изменама и допунaма у Кривичном Законику, Законику о суд. крив. постп. ишд. од 9-X-1931 г.¹⁾

¹⁾ Текст укинутог § 283 у Законику од 16/II-1929 г. гласио је:

„Ако суд осуди оптуженика на смртну казну, позваће одмах пре објављивања пресуде државног тужиоца ради већања да ли осуђеника треба предложити за помило-

§ 284. — Ако суд према наређењу § 266. ограничи своју пресуду само на дело, које је предмет раније оптужбе, задржаће тужиоцу на његов захтев право, да засебно гони оптуженика за друго ново дело, које је откривено у току главног претреса. Не задржи ли се тужиоцу то право, неће више моћи гонити учиниоца за то ново дело, изузевши да се доцније стеку услови за понављање поступка.

Но према околностима може суд, и ако не суди одмах о том другом делу, одложити претрес и за дело, које је предмет раније оптужбе, и наредити да се у новом заседању по извршењу претреса изрекче пресуда о свим кривичним делима, за која се оптуженик оптужује.

И у једном и у другом случају мора тужилац за три дана по објављивању пресуде или решења о одлагању претреса захтевати, да се покрене законски поступак (§ 51. од. 2.).

§ 285. — Ако је оптуженик пресудом осуђен на казну, неће извршењу те пресуде сметати околност, што је тужиоцу задржано право, да гони оптуженика за које друго кривично дело. Једино ако је за ово друго дело про-

вање, и ако треба, којом би се казном смртна казна имала заменити.

О овом ће се већању начинити нарочити записник, који ће се са извештајем и списима без одлагања послати Касационом Суду, и ако против пресуде није изјављен никакав правни лек (§ 356. од. 3)⁴⁾.

писана смртна казна, чекаће са извршењем пресуде, изречене према наређењу § 266. од 3. и § 284. од. 1., док се не изрекче пресуда по овом другом делу.

Ако се тужилац послужи задржаним му правом, поменутим у § 284., може суд наредити, да се чека с извршењем пресуде изречене по ранијој оптужби, док се не изрекче пресуда по новој оптужници. У колико се тиче правних лекова, поступиће се у таквом случају са обадве пресуде, као да су изречене у исто време.

§ 286. У случају стицаја кривичних дела, због којих се по кривичном закону има изрећи једна повишена казна, суд ће најпре утврдити за свако кривично дело, за које је оптуженик оглашен кривим, заслужену времену казну лишења слободе, па ће за основицу повишене казне узети између тих нађених казни заслужену најтежу казну и ову ће, узимајући у обзир остале заслужене казне, у трајању повисити по слободној оцени, али у границама, које одређује кривични закон.

Нађе ли суд, да је оптуженик, против кога је већ раније изречена пресуда због каквог кривичног дела, крив за кривично дело, које је учинио пре објављивања оне раније пресуде, изрећи ће ако је надлежан пресуду, којом ће према прописима кривичног закона

утврдити казну, која би се имала одмерити, да се је у исто време судило за обадва кривична дела, па ће истовремено урачунати казну која је по ранијој пресуди издржана. Уједно ће у пресуди донети и одлуку о накнади штете, проузроковане тим раније учињеним делом, ако је тражена, и о трошковима кривичног поступка.

Ако су за раније пресуђено и за раније учињено дело надлежни различити судови, нову ће пресуду изрећи онај суд првог степена, који је надлежан за оно од тих кривичних дела, за које је законом предвиђена тежа врста казне, а при истој врсти већа мера казна.

§ 287. — Ако се пресудом изрекче новчана казна, изрећи ће се истовремено и казна лишења слободе, која ће ону заменити ако се не би могла наплатити.

IX. Објављивање пресуде.

§ 288. — Чим суд доврши већање и изрекче пресуду, председник ће у присуству странака у јавном заседању, у колико јавност није и за пресуду ограничена (§ 223. од. 4.), објавити пресуду тако да, ће прочитати њен диспозитивни део заједно с примењеним законским наређењима и главне разлоге пресуде. Разлоге пресуде може председник укратко и усмено објавити.

После објављивања пресуде, питаће председник странке, да ли се задовољавају пресудом, а оптуженика ће поучити, какве правне лекове може употребити против пресуде.

Ако је осуђеник осуђен условно, упозориће га председник на услове којих се мора држати.

Ако се с обзиром на тежину изречене казне или према другим околностима мора с разлогом држати, да ће осуђени оптуженик, који је у слободи, побећи, може суд наредити против њега истражни затвор. У колико се тиче пуштања ослобођеног оптуженика из истражног затвора, примениће се наређење § 339. од. 2.

§ 289. — Ако се пресуда не би могла изрећи истог дана по свршетку претреса, може се објављивање пресуде заказати и у току три дана по довршењу претреса. Ако би објављивање из важних разлога изузетно било заказано у року од осам дана, не може се због тога захтевати да се претрес изнова држи.

§ 290. — Ако оптуженик не дође у одређено време за објављивање пресуде, може председник наредити, да се ради тога доведе или да му пресуду усмено саопшти судија, кога ће он одредити за то или да му се пре-

суда достави у верном препису, поучавајући га о правним лековима.

Саопштење пресуде путем њеног достављања може се нарочито онда учинити, кад је оптуженик ослобођен од оптужбе или је ова одбивена.

Х. Писмена израда пресуде и исправљање погрешака

§ 291. — Суд ће по правилу за три дана пошто се објави пресуда у заседању израдити је писмено. Пресуду ће израдити један судија, кога председник за то одреди. Писмено израђена пресуда мора одговарати пресуди, како је објављена у заседању.

Ако је објављивање пресуде заказано за доцније (§ 289.), разлози пресуде утврдиће се писмено већ пре објављивања.

Пресуду ће потписати председник и записничар.

§ 292. — Писмена израда пресуде мора да садржи ово:

1. увод, у којем ће се поменути суд, имена судија, записничара, државног или приватног тужиоца, приватног учесника као тужиоца и заступника последње двојице, оптуженика и његовог браниоца с додатком, да ли је оптуженик у затвору или у слободи, дан наредбе, којом је наређен главни претрес, и да

ли је овај јаван или није, као и дан изречене пресуде и коначне захтеве оптужбе и одбране;

2. диспозитивни део, у коме ће се по навођењу имена и личних односа оптуженикових (§ 152.) навести да ли је оптуженик крив за дело, за које се тужи, или се ослобођава од оптужбе за то дело или се одбија против њега подигнута оптужба; а за случај да је оглашен кривим, треба тај део да обухвати све потребне тачке, поменуте у § 281. односно и у § 287.;

3. разлоге пресуде.

§ 293. — У разлозима пресуде навешће се укратко али посве одређено, које је чињенице и из којих разлога суд узео за доказане или за недоказане, који су разлози и побуде руководили суд при решавању правних питања и одбацивању извесних приговора о томе, а нарочито о постојању или непостојању околности, које по закону искључују кривицу или искључују, укидају, умањују или повећавају кажњивост оптуженикову или које искључују гоњење.

У случају осуде има се навести, које је отежавајуће или олакшавајуће околности суд нашао, и који су разлози иначе били меродавни за одлуке према тачкама 3., 4. и 6. § 281. за ублажавање казни, за примену робије и заточења или строгог затвора и затвора

где кривични закон допушта суду избор између ових, за условну осуду, за урачунавање или неурачунавање притвора, истражног затвора или издржане казне, за ослобођење од казне, за одлуку о приватно-правним потраживањима и трошковима кривичног поступка као и за примену мера безбедности.

Ако се оптуженик пресудом ослобођава од оптужбе, суд ће нарочито навести, из којега од разлога поменутих у § 280., то чини.

Ако се пресудом одбија оптужба, навешће се нарочито околности, због којих се то чини (§ 276.).

§ 294. — Погрешке у именима и бројевима као и друге очигледне погрешке писања и рачуна, недостатке у облику и неслагласност преписа пресуде с изворником суд ће, код кога су се те погрешке догодиле а не тичу се тачака наведених у § 281. бр. 1—3., исправити у свако доба на захтевање странака или по службеној дужности. Исправке ће се додати на крају пресуде како у изворнику тако и у свим преписима. Против одлуке којом се одбија захтев странке за исправку преписа пресуде, није дозвољен никакав правни лек.¹⁾

¹⁾ Последња реченица § 294 додата је Уредбом од 20/III 1935.

ГЛАВА ОСАМНАЕСТА

Приватно-правна потраживања и одлуке суда о њима.

I. Приватно-правна потраживања.

§ 295. — Ко је кривичним делом оштећен, повређен или угрожен може своја потраживања за повраћај ствари, за накнаду штете или да се извршен правни посао или правни однос уништи, остваривати и у кривичном поступку, ако се овоме придружи као приватни учесник.

На штету проузроковану кривичним делом и на друге споредне околности, које су важне за приватно-правне последице, пажња ће се обраћати по службеној дужности. Ако би било сумње, да ли оштећеник зна да се покреће или да је у току кривични поступак, суд ће га о томе обавестити да може изнети своје потраживање.

Потраживање своје оштећеник подноси суду засебно или приликом свога испита, уносећи у записник изјаву да се са својим тачно назначеним приватно-правним потраживањем придружује кривичном поступку. Ако ли се оштећеник у кривичном поступку јавља као законом овлашћени тужилац, може тражити кривичном тужбом уједно и накнаду штете или накнаду за повређену личност или част.

Оштећеник се може са својим приватно-правним потраживањем придружити кривичном поступку до почетка главног претреса, а може и одустати од свога потраживања у свако доба па и на самом главном претресу и остваривати га у грађанској парници.

По смрти оштећениковој могу приватно-правно потраживање пријавити или већ пријављено потраживање одржати и продужити његови наследници.

§ 296. — Лице, које се јавило с потраживањем, дужно је само или преко свог законског заступника навести сва потраживања и поднети доказе.

О потраживању саслушаће судија и окривљеника и извидиће све што је потребно за проналажење и утврђење штете. Само се овим не сме задржавати сам кривични поступак, изузевши да је утврђење штете потребно за правилну примену кривичног закона.

Ако се суд огласи ненадлежним за кривични поступак и пресуду, упутиће оштећеника, да се са својим потраживањем може придружити кривичноме поступку, који ће отпочети или продужити надлежни суд.

§ 297. — Ако суд нађе да је окривљеник крив за кривично дело, по правилу ће у пресуди поред осталог, што је прописано (§ 281.),

одмах изрећи и о приватно-правном потраживању оштећениковом. Но ако суд држи, да подаци кривичнога поступка не пружају поуздан основ за пресуђење приватно-правног потраживања, упутиће оштећеника за потраживање на грађанску парницу.

Овако ће суд упутити оштећеника увек кад окривљеника ослободи од оптужбе или оптужбу одбије или кад поступак против њега обустави, изузевши случај из § 296. од. 3.

§ 298. — Ако се поводом потраживања оштећениковог суд на основу главног претреса увери да је каква ствар, која се нашла међу стварима оптужениковим или кога од учесника у кривичном делу или на таквом месту где су је та лица оставила или дала само на чување, својина оштећеникова, наредиће да се она врати оштећенику чим пресуда стане на правну снагу. Ако оптуженик изречно пристане, може суд одмах ствар вратити оштећенику.

Но и пре главног претреса може истражни судија вратити оштећенику ствар, која му је одузета, ако је не треба задржати код суда за доказ против окривљеника или кога од саучесника у кривичном делу и ако на то пристане и окривљеник и тужилац. Ако је ствар, која је својина оштећеникова, овоме

преко потребна или је такве каквоће, да се не би могла чувати, да се не поквари или да је чување скопчано с трошковима, суд може наредити да се и без пристајања тужиоцевог и окривљениковог врати. Но у оваквом случају, ствар се, пошто се у записнику тачно означи, враћа оштећенику уз обавезу да је по потреби на позив суда мора донети.

§ 299. — Ако је ствар, која је одузета оштећенику, доспела у руке трећег лица, које није учествовало у кривичном делу, по каквом законском основу преноса права својине или као залога, или ако се више оштећеника препиру као власници одузете ствари, или ако оштећеник не може одмах да довољно докаже своје право, упутиће се оштећеник да своју ствар тражи грађанском парницом.

§ 300. — У случају, где се ствар, коју оштећеник потражује, не може вратити, као и у свим случајевима, где се не тражи повраћај ствари, него накнада кривичним делом проузроковане штете или изгубљене добити или накнада за повреду личности или части, суд ће, ако нађе оптуженика кривим, у пресуди изрећи и накнаду, у колико се претресом поуздано утврди количина овога као и лице, које има право на накнаду.

Ако се према успеху претреса мора с разлогом узети, да оштећеник тражи претерану

накнаду, може суд ово према околностима, по потреби и према процени вештака, по свом слободном уверењу умерити и оштећеника за вишак тражене накнаде упутити на грађанску парницу.

§ 301. — Ако суд према подацима доказног поступка нађе, да се због кривице оптуженикове мора сасвим или делимично уништити какав с њим утврђени правни посао или настали правни однос. изузевши случај из § 4. од. 3., изрећи ће у пресуди и о томе као и о правним последицама, које отуда проистичу, не дирајући у права трећих лица.

§ 302. — Ако суд упуту оштећеника сасвим или делимично на грађанску парницу, нема он против тога правног лека, изузевши случај у § 394. од. 1.

§ 303. — Кад пресуда суда о приватно-правном потраживању оштећеника стане на правну снагу, има свако заинтересовано лице право да од суда, који је судио у првом степену, захтева да се на препису пресуде, која му се изда, забележи, да је пресуда стекла правну снагу, па може на основу такве пресуде тражити извршење непосредно код грађанског суда.

§ 304. — Правноснажну кривичну пресуду о оштећениковом приватно-правном потраживању може кривични суд променити само онда, кад се из законских разлога допусти понављање кривичнога поступка (§§ 354., 355., 357., 369. и 371.).

Изузевши овај случај, могу осуђено лице и његови прави наследници само код грађанског суда захтевати, да се правноснажна одлука кривичнога суда о приватно-правном потраживању промени због пронађених нових доказа као и да се укине њено извршење због чињеница, које су се појавиле после те одлуке.

II. Поступак са сумњивим стварима.

§ 305. — Нађе ли се код кога окривљеника туђа ствар, а не зна се чија је, па ни он не може или неће да именује власника, и ако се у одређеном року не јави нико с потраживањем те ствари, истражни ће судија описати ту ствар тако, да је власник може познати, али да се ипак извесни битни знаци прећуте, како би се доцније означањем ових могла утврдити истинитост својине.

Такав опис обзнаниће се јавним огласом како у месту, где је окривљеник живео, тако и у оном, где је кривично дело учињено. Оглас ће се објавити и у „Службеним Новинама“ и власник позвати да се јави за годину

дана од огласа у новинама и докаже право својине, иначе ће ствар јавно продати и новац суду предати.

Ако је вредност нађених ствари испод хиљаду¹⁾ динара, и никакви особени разлози не траже да се одмах засебно обзнане, могу се оне повремено објавити у заједничким огласима.

§ 306. — Ако се ствар због своје каквоће не би могла држати годину дана да се не поквари или је држање скопчано с трошковима, државни ће тужилац учинити што треба да суд нареди јавну продају те ствари. Добивени новац ће се предати суду, а начињени тачни опис те ствари с назначењем купца и продајне цене приложиће се списима.

§ 307. — Кад истече рок, назначен у јавном огласу (§ 305. од. 2.), а нико се не јави или не докаже своје право на описане ствари, суд ће на захтев окривљеников донети решење, да се те ствари или добивени новац, ако су се морале продати (§ 306.), предаду окривљенику, ако не би нашао да тај захтев треба одбити због тога, што не верује у законитост права окривљениковог.

Против решења суда нема правног лека.

¹⁾ У тексту посл. одељка § 305 у Законнику од 16 II-1929 г. стајало је: „сто динара“. Текст је измењен Уредбом од 20 III. 1933 г.

§ 308. — Ствари, које се не предаду окривљенику, продаће се према пропису § 306.

Новац, добивен за те ствари, као и новац за ствари, продане раније (§ 305.), ако се не преда окривљенику (§ 307.), предаће се Фонду (§ 7.). Но овлашћеник може грађанском партицом против Фонда потраживати своје право на добивени новац у року, прописаном за застаревање потраживања који тече од дана огласа у новинама (§ 305. од. 2.).

ГЛАВА ДЕВЕТНАЕСТА.

Трошкови кривичног поступка и оллука суда о њима.

§ 309. — У свакој пресуди као и у решењу, којим се обуставља кривични поступак, изрећи ће суд, која од странака, поменутих у §§ 310., 311. бр. 1—3 и 312. има да плати трошкове кривичнога поступка.

По могућству изрећи ће суд и колики су ти трошкови и да ли се и у којој мери могу наплатити. Нема ли за утврђење количине и наплатљивости довољних података, одлучиће суд пошто прибави потребне податке о томе у накнадном решењу (§ 321.).

§ 310. — Ако је суд оптуженика огласио кривим за кривично дело, изрећи ће да је дужан да накнади и трошкове кривичног по-

ступка и извршења казне (§ 314.). Оптуженик, који је оптужен за више кривичних дела, неће платити трошкове у погледу оних кривичних дела, за која није проглашен кривим, у колико их је могуће издвојити без икаквих извиђаја.¹⁾

Више оптуженика, који су оглашени кривима за исто кривично дело, осудиће суд на солидарну накнаду трошкова кривичног поступка, изузевши трошкове притвора, истражног затвора, одбране, извршења казне и друге трошкове, учињене нарочито за појединог од њих, које има да накнади сваки за себе, и у колико суд не нађе да појединога од њих према степену кривице или из разлога правичности осуди на већи или мањи део трошкова.

Дужност плаћања трошкова терети само личност правноснажно осуђенога лица, а по смрти његове наследнике, у колико су га

¹⁾ Текст друге реченице првог одељка § 310 у Законику од 16-И. 1929 г. гласио је:

„Ако је оптуженик оптужен за више кривичних дела, а суд нађе да је он крив само за нека од тих дела, осудиће га на накнаду трошкова, који су проузроковани гоњењем због тих дела, за која је нађен кривим, док не трошкови поступка за остала дела пасти на терет државне благајнице, ако нису проузроковани каквим пропуштањем оптужениковим, које је он скривио, или ако их нема да сноси ко други“.

Текст је измењен Уредбом од 20. III. 1935 г.

одиста наследили. Ако осуђено лице умре пре но што пресуда стане на снагу, сноси трошкове државна благајница, у колико по овом закону поједине од њих нема да плати ко други.

§ 311. — Заврши ли се кривични поступак друкчије а не пресудом којом се окривљеник оглашује кривим, сносиће трошкове кривичног поступка државна благајница, ако их и у колико их не би имала да накнаде лица, наведена у другом одељку овога параграфа.

Трошкове ће у случајевима, где оптуженик не буде оглашен кривим, имати да накнаде ова лица:

1. окривљеник оне трошкове, које је проузроковао својим пропуштањем, у колико га је одиста скривио;

2. приватни тужилац и приватни учесник као тужилац трошкове кривичног поступка, таксе и нужне издатке, које је ради своје одбране или заступања учинио окривљеник као и паушалне износе из § 314а,¹⁾ ако је поступак покренут или продужен само по њиховом захтевању и ако за приватног тужиоца није поравнањем што друго утврђено; ако је више приватних тужилаца, или приватних учесника као тужилаца, сносиће они те трошкове

¹⁾ Речи „као и паушалне износе из § 314а“ додате су Уредбом од 20/III 1935 г.

солидарно, у колико суд према околностима не нареди друкчије;

3. лице, које је опозвало свој предлог без кога државни тужилац не може гонити због кривичног дела, сносиће трошкове кривичног поступка и нужне издатке за одбрану или заступање окривљениково, у колико овај није изјавио да ће их платити; и

4. лице које је са знањем или из крајњег нехата поднело лажну пријаву, трошкове кривичног поступка и нужне окривљеникове издатке за одбрану или заступање.

Државни тужилац не може се никада осудити да накнади трошкове кривичног поступка.

§ 312. — Трошак сведока и вештака, који су дошли на претрес на позив странке, сносиће та странка, ако председник или суд не нареди да се они испитају и ако их није позвао државни тужилац.

Трошак поступка проузрокован редовним правним леком против пресуде или захтевом за понављање поступка, сносиће или ће накнадити оно лице, које је употребило тај правни лек (§ 311. од. 3.), ако је први остао посве без успеха, а други одбачен, или ако је то лице одустало од њега. Код делимичног успеха правног лека могу се трошкови размерно поделити.

Трошкове, скопчане с поступком на молбу за повраћај у пређашње стање ради изјаве правног лека (§ 326), у колико нису проузроковани неоснованим противниковим противразлозима, сносиће или ће накнадити молилац за повраћај или бранилац, према томе који је од њих крив за промашај рока. У колико су ти трошкови настали кривицом противниковом због противразлога, сносиће или ће их надокнадити он, ако није државни тужилац.

Трошкове поступка на молбу за повраћај у пређашње стање због промашеног рочишта за претрес (§ 391.) сноси или надокнађује молилац, ако молба не буде имала успеха.

О дужности плаћања или накнаде трошкова, који настану код вишег суда, одлучиће овај суд.

§ 313. — Трошкови кривичног поступка, које је држава унапред исплатила, наплатиће се од лица, које је и у колико је правноснажно осуђено да плати, али и то само толико, колико тиме по нахођењу суда не би била угрожена исхрана тога лица или оно не би било спречено у испуњењу дужности да накнади штету оштећенику или да издржава своју породицу или рођаке, које је обавезано да издржава.

§ 314. — Трошкови, настали од покретања па до свршетка кривичног поступка,

које је странка дужна да накнади по прописима §§ 310 до 313, обухватају:

1) паушални износ (§ 314а), као део оних трошкова кривичног [правосуђа, који у следећим тачкама нису нарочито споменути;

2) трошкове за пристојбе сведока, вештака и тумача, као и трошкове за извршење увиђаја поред трошкова под бр. 4;

3) нужне издатке приватног тужиоца, награду и нужне издатке браниоца и других заступника странака, као и нужне издатке и награду заступника приватног учесника, уколико је такво заступање било наложено (§ 55) или било од потребе за постизавање циљева из § 52;

4) подвозне и путне издатке судских лица и државног тужиоца, уколико им они припадају;

5) издатке за довођење окривљеника и за његово издржавање за време притвора и истражног затвора.

Оптуженик, који је осуђен на казну, сносиће још и трошкове око извршења казне, изузевши трошкове за извршење смртне казне.

Уколико Закон о таксама прописује и плаћање судске таксе, осудиће се оптуженик, који је оглашен кривим или и друга лица (§§ 311 и 312), да поред трошкова плате и таксу.

Држава исплаћује унапред све ове трошкове, осим оних под бр. 3, и таксе и наплаћује их доцније по §§ 310 до 313. Тога ради суд ће водити тачан рачун о свима трошковима, које учини у току кривичног поступка, и за извршење казни. Попис тих трошкова прилаже се списима.¹⁾

¹⁾ Текст § 314 у Законнику од 16/II 1929 гласио је:

„Под трошковима кривичног поступка разумеју се трошкови, који су настали од покретања па до свршетка кривичног поступка:

1. за сведоке, вештаке и тумаче као и за извршење увиђаја поред трошкова под бројем 3;

2. нужни издаци приватног тужиоца, награда и нужни издаци браниоца и других заступника странака;

3. за подвозне и путне издатке судских лица и државног тужиоца, у колико им ови припадају; и

4. за довођење окривљениково и за издржавање његово за време притвора и истражног затвора.

Оптуженик који је осуђен на казну сносиће још и трошкове око извршења казне, изузевши трошкове за извршење смртне казне и казне лишења слободе.

Уколико закон о таксама прописује и плаћање судске таксе, осудиће се оптуженик, који је оглашен кривим, или и друга лица (§§ 311. и 312.), да поред трошкова плате и таксу.

Држава исплаћује унапред све ове трошкове осим оних под број 2 и таксе, и наплаћује их доцније по §§ 310.—313. Тога ради ће суд водити тачан рачун о свим трошковима, које учини у току кривичног поступка, и за извршење казне. Попис тих трошкова прилаже се списима“.

У овоме тексту текст бр. 2 од. 1. био је измењен Законом од 9/X 1931 г. тако да је после речи „других

§ 314а — Паушални износ (§ 314 од. 1 бр. 1) изузетно од прописа § 7, спада у нарочити фонд за покриће трошкова, које је држава дужна да исплаћује унапред, за помагање сиромашних отпуштених осуђеника и за награду сиромашним поузданицама (§ 440 од 4), а утврђује га суд приликом изрицања одлуке о трошковима кривичног поступка и извршења казне (§ 281 бр. 6) у износу од 500 до 10.000 динара. При томе ће суд нарочито узимати у обзир имовно и здравствено стање оптуженика, дуготрајност и сложеност кривичног поступка, као и припремање одлуке о мерама безбедности. Суд ће ослободити оптуженика од дужности накнаде паушалног износа, ако би била овом дужношћу угрожена исхрана оптуженика, или ако би он био спречен у испуњењу дужности, да издржава своју породицу и рођаке, које је обавезан да издржава.

Ако постоји више оптуженика, дужност накнаде паушалног износа одређује суд према

заступника странака“ стављена запета и додате су речи: „као и нужни издаци и награда заступника приватног учесника, уколико је такво заступање било наложено (§ 55) или било од потребе за постизање циљева из § 52“.

Речи „и казне лишења слободe“ брисане су из текста од. 2 § 314 Законика од 16/II 1929 г. § 25 под 1) Финансијског закона за 1933/34 год.

Нов текст § 314 дат је Уредбом од 20-III 1935 г.

односима појединих лица и то тако, да терети сваког појединог оптуженика само износ, који би платио, да је за кривично дело сам осуђен.

Ако је оптуженик пресудом ослобођен од дужности, да накнади паушални износ из горе поменутих разлога, тужилац нема права да против те одлуке уложи призив.¹⁾

§ 315. — Сведоцима, било да се они испитују у припремном поступку или на главном претресу или иначе, плаћа се одмах трошак и дангуба, у колико ово затраже најдаље у року од двадесет четири сата по испиту. Сведоци ће се у самом позиву а и по њиховом испиту упозорити, да могу захтевати трошкове у поменутом року.

Трошак се рачуна за долазак и повратак и за преко потребно издржавање у месту по уредби, која ће се повремено издавати према животним приликама.

Сведоци, као и лица, која их спроводе, имају право на бесплатну возњу државним саобраћајним сретствима за одлазак и повратак од места становања до седишта суда.²⁾

Но дангуба ће се одређивати по нахођењу судије, председника или суда (§ 323.) само

¹⁾ § 314а додат је Уредбом од 20/III-1935 год.

²⁾ Одељак трећи „Сведоци, као и лица, која их спроводе“ — и т. д. додат је Уредбом од 20/III-1935 г.

онима, који су и у колико су доласком пред суд одиста оштећени, нарочито сведоцима који живе од дневне зараде, макар они живели и у месту, где је суд, ако су се и на краће време удаљили од свог посла и због тога што од зараде изгубили.

Подвозни ће се трошак одредити, како се то по нахођењу судије или суда мора учинити према лицу, времену и месту.

Државним чиновницима, служитељима, активним војним лицима и жандармима као сведоцима плаћа се дневница и подвоз по уредби. По нарочитој уредби исплаћују се и трошкови за довођење и подвоз затворених лица, која се испитују пред судом као сведоци.

Приватни тужилац нема уопште права на сведочке принадлежности, а оштећеник и друга заинтересована лица имају право на то само ако су позвани на испит као сведоци.

§ 316. — Наређења § 315. примењиваће се и на вештаке и тумаче, који на позив долазе суду или који по наређењу суда путују на службени рад изван места суда, ако нарочитом уредбом није што друкчије наређено.

Лица, која су код суда у месту где живе постављена и заклета као стални вештаци или тумачи са сталним хонораром, немају, кад се позову пред тај суд, права на накнаду трошкова и дангубе.

Но сваком ће се вештаку одмах надокнадити из државне благајнице онај трошак, који је учинио у готовом за истраживање трагова кривичног дела хемиским или другим путем или зато да може дати своје стручно мишљење.

Вештаци, који нису са сталним хонораром постављени код суда добиће још и нарочиту награду коју одмерава судија, председник или суд (§ 323.), уважајући све околности, а нарочито уложени труд и употребљено време, ако та награда није утврђена нарочитом уредбом.

За превођење каквих исправа или списа састављених на страном језику, одмериће судија, председник или суд награду тумачу који није постављен са сталним хонораром или није код самог суда ради тога постављени чиновник.

За израду приликом увиђаја потребних скица, цртежа, планова, фотографија и т. д. одмериће судија, председник или суд награду и трошкове учињене у готовом за материјал. Ако ово начини сам судија, имаће право само на накнаду за материјал.

§ 317. — Награду и трошкове за браниоца (§ 58. од. 1.) или опуномоћеника дужно је по правилу да плати оно лице коме је он потребан и ако му је кога од њих поставио

суд по службеној дужности. Ако лице, коме је постављен по службеној дужности бранилац или заступник сиромашних (§ 60), не може да га плати, подмириће се на захтев овога стварно учињени нужни трошак из државне благајнице, у колико га није дужно да подмири које друго лице.

Утврђење награде оставља се слободној погодби између браниоца или опуномоћеника и онога лица, коме је он потребан односно које је иначе дужно да плати (§ 311. бр. 2—4.).

Службена лица, одређена за браниоце, немају права на награду.

§ 318 — Подвозни и путни трошкови судских лица и државног тужиоца рачунају се онако, како су према постојећој уредби обрачунати и исплаћени.

§ 319 — Трошкови, учињени за довођење окривљеника, који се не одазове позиву суда, или за његов подвоз, рачунају се онако, како су плаћени.

Трошкови за издржавање окривљеног лица у притвору или истражном затвору обухватају трошкове за храну, постељу, одевање, прање и чишћење постеље, рубље и одећу, огрев и осветлење као и за лечење и за порођај.

Трошкови лечења и порођаја рачунаће се окривљеном лицу онако, како су за њ учињени.

За остале трошкове утврдиће просечно на предлог виших државних тужилаца Министар Правде у споразуму с Министром Финансија у почетку сваке рачунске године, а код ванредног мењања цена и чешће, колико ће поједино лице, које је у затвору, у име тога плаћати дневно, ако се оно није само о свом трошку у свему тому снабдевало.

Ако у различитим местима, где су судови, буде одвише велика разлика у ценама животних намирница, може се свота тих трошкова, који се имају накнадити, утврдити нарочито за поједине судове у подручју истог окружног суда.

§ 320. — Трошкови за извршење казни (§ 314. од. 2.) утврђују се за сваки поједини случај.

§ 321 — Ако самом пресудом или решењем суда, којим је поступак обустављен, није одлучено о томе, ко је и колико је дужан да плати трошкове кривичног поступка и да ли су ти трошкови наплатљиви, и ако о појединим трошковима није већ раније у току поступка донео решење судија, председник или суд, одлучиће се о томе накнадно у нарочитом решењу суда. Нарочито решење донеће се о трошковима увек, ако се накнада ових налаже трећим лицима.

§ 322. — Свако лице, које има право на накнаду трошка, а нарочито лица, поменута у § 312. од 1. и § 317., ако се не могу погодити за трошкове или награду, могу захтевати утврђење награде и трошкова писмено или у записник код суда, пред којим је поступак у току. Лица, поменута у § 317., могу захтевати, да им суд утврди награду и трошкове против странке, коју су заступали без обзира на то, коме је суд наредио да плати трошкове поступка.

Ако захтев за утврђење трошкова није управљен против државне благајнице, захтеву ће се приложити попис обрачунатих трошкова у два примерка, од којих ће суд један доставити, ради изјаве противнику ако га не може без трошкова лично саслушати. О захтеву против државне благајнице саслушаће суд државног тужиоца.

Код утврђивања трошкова узеће суд у обзир нужне трошкове, које је онај, коме се имају доделити, учинио у готовом и дангубу а код браниоца или заступника (§ 317.) још и показани труд и важност предмета, па ће према томе по свом нахођењу донети и решење.

§ 323. — Против одлуке о трошковима у пресуди допуштен је призив према § 332.

Ако окружни суд расправи питање о трошковима или о награди решењем (§§ 321.

и 322.), има места жалби апелационом суду (§ 238. од 3.).

Против решења извиђајног или истражног судије у току поступка или председника на главном претресу о трошковима може се свако заинтересовано лице жалити окружном суду, а против његовог решења нема даљег правног лека.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА

Правни лекови против судских одлука

1. Општа наређења

§ 324. — Законом допуштене правне лекове може употребити само тужилац и окривљеник, у колико закон ово право не даје и другим лицима или ако то право не ограничава.

Државни тужилац може употребити правни лек и у корист окривљеникову. Поводом ма каквог правног лека тужиоцевог може се судска одлука поништити или преиначити и у корист окривљеникову.

За окривљеника може правни лек употребити и његов бранилац и без нарочитог овлашћења, али не против његове воље, изузевши да је малолетан. За малолетног окривљеника може правни лек самостално и против његове воље употребити и његов законски заступник.

Правне лекове против пресуде могу у корист окривљеникову употребити и брачни друг његов и рођаци његови у усходној и нисходној правој линији и у његовом одсуству без особитог пуномоћја, а ако је малолетан и против његове воље.

Ако је правни лек против пресуде употребило у корист затвореног оптуженика лице, које за то против његове воље није овлашћено, или ако није несумњиво да је затворени оптуженик пристао на правни лек, који је употребио бранилац против пресуде, оптуженику ће се то саопштити и он поучити, да се тиме одлаже извршење пресуде, ако се не тиче само призива против одмерања казне (§ 333. од. 3.).

§ 325. — Правни лек може се изјавити усмено код суда у записник или писменим поднеском, управљеним суду (§ 84. од 2.), чија се одлука побија. Но писмену ревизију, коју не изјављује државни тужилац, мора потписати овлашћени бранилац.

Одлука суда може се побијати у целини или делимично. Погрешан или неисправан назив правнога лека не смета.

Ко има право да употреби правни лек, може га се и пре истеклог рока одрећи, а може од већ изјављеног правног лека одустати писмено или усмено у записник код

суда. Но бранилац треба за то нарочито овлашћење. Одрицање или одустајање не може се порећи.

Има ли се о којем правном леку одлучити на основу усменог претреса, може се, кад се претрес једаред започео, одустати од правног лека само с пристанком противника.

§ 326. — Редовни правни лекови имају се изјавити у року, законом одређеном, а правни лекови против пресуде имају се у даљем законом року и оправдати, ако то није учињено одмах при изјави.

Ако се пропусти рок за изјаву призива и ревизије, може суд, који је надлежан да одлучује о том правном леку, допустити окривљенику на његову молбу повраћај у пређашње стање ради изјаве и накнадног оправдања правног лека:

1. ако вероватно покаже, да је рок пропустио због несавладљивих сметња без кривице своје или свога браниоца;

2. ако молбу преда суду, код кога би се имао изјавити правни лек, за три дана, пошто су отклоњене сметње; и

3. ако истовремено преда и правни лек с оправдањем.

Суд ће ту молбу с правним леком доставити тужиоцу, да се о томе изјасни и да даде своје противразлоге у року од осам

дана. Кад стигне изјава или противразлози тужиоцеви или кад истече прописани рок, суд ће послати молбу са списима вишем суду, који је надлежан да одлучује о правном леку. Виши ће суд, ако допусти повраћај, донети одмах одлуку о самом правном леку према прописима, који за то вреде.

Против решења, којим се одбацује молба за повраћај, нема правног лека.

Молба за повраћај и за накнадну употребу правног лека не задржава извршење, докле год повраћај не буде допуштен, изузевши да суд коме је молба предана према околностима нађе за потребно да нареди, да се са извршењем чека.

§ 327. — Ако је правни лек употребљен само у корист окривљеникову, не може се побијана одлука променити на штету окривљеникову а не може се против њега, ако се тиче пресуде, изрећи ни строжа казна од оне, изречене у пресуди, која се побија, изузевши да закон изреком наређује што друго.

§ 327а. — Против пресуде окружног као зборног суда, изречене у отсуству оптуженика, може оптуженик, поред ревизије или призива, у року предвиђеном за изјаву ових правних лекова предати и молбу за повраћај у пређашње стање, у којој оправдава своје

изостајање. Ако се на основу ове молбе, по потреби извршеним извиђајем докаже, да оптуженик није могао доћи на претрес због тога, што му није уредно достављен позив за претрес или због других несавладљивих сметњи, по саслушању странака овај суд наредиће нови усмени претрес, па ће по саслушању странака и прибирању доказа изрећи и објавити нову пресуду, којом ће уједно поништити ранију пресуду. Но, при изрицању нове пресуде, није судија везан за начело § 327.

Против ове нове пресуде допуштен је правни лек ревизије или призива или обоје.

Ако оптуженик на уредни позив не дође на нови претрес, стаје ранија пресуда према њему на снагу.

Ако ли овај суд одбаци молбу за повраћај у пређашње стање, оптуженик има против тог решења право жалбе у року од три дана по објављивању. Та ће се жалба поднети Касационом односно Апелационом суду заједно са редовним правним леком, ако је овај изјављен.¹⁾

§ 327б. — Ако Касациони односно Апелациони суд, у случају, где је против оптуженика изречена пресуда у његовом отсуству, поводом жалбе (§ 327а) нађе, да је молба

¹⁾ § 327а додат је Уредбом од 20-III-1935.

оптуженикова за повраћај у пређашње стање оправдана, поништиће побијано решење у седници, саслушавши врховног односно вишег државног тужиоца, и наредиће нови претрес пред првостепеним окружним судом, који није везан за начело § 327.

Одбаци ли Касациони односно Апелациони суд жалбу оптуженика као неосновану, поступиће са ревизијом односно призивом, ако су ови спојени са жалбом, према прописима у глави XX део IV одн. III.¹⁾

II. Жалба.

§ 328. — У колико закон не искључује, могу се странке жалити како против решења и наредаба судије тако и против решења окружног као првостепеног суда. Нарочито се допушта жалба против решења у смислу § 280 од. 3.

Жалити се могу и друга заинтересована лица, нарочито сведоци и вештаци против решења и наредаба, којима се засеца у њихове интересе.

Против решења апелационог суда по правилу (§ 23.) нема места жалби.

§ 329. — Решења, која се доносе ради припреме пресуде, пошто је окривљеник прав-

носнажно стављен под оптужбу, могу се побијати само редовним правним леком, који је допуштен против пресуде, Но допушта се жалба против решења, којим се засеца у права трећих лица.

§ 330. — Жалба се изјављује (§ 325 од. 1) суду чије се решење побија, за осам дана по објављивању односно по достави решења, ако у закону није нарочито одређен краћи рок. Жалба се оправдава при самој изјави.

Жалбу ће суд или судија, у колико овај није овлашћен сам да је уважи, без оклевања послати са списима надлежном суду.

Жалба задржава извршење само у случајевима, где то закон наређује. Но и судија или суд, чије се решење побија, као и суд, који одлучује о жалби, може извршење тога решења из важних разлога зауставити.

§ 331. — О жалби против решења или наредбе истражног судије одлучује у седници окружни суд, затраживши по потреби од странака и истражног судије изјаву.

О жалби против решења окружног суда решава, ако овај закон не наређује изреком друкчије, апелациони суд, саслушавши вишег државног тужиоца, без претходног усменог претреса, али затраживши по потреби пре решења изјаву противне странке, но може он,

¹⁾ § 3276 додат је Уредбом од 20-III-1935.

ако устреба, наредити и допуњење списка или захтевати од суда првог степена потребно разјашњење. Овако решава и Касациони Суд о жалби, за коју је он надлежан, саслушавши врховног државног тужиоца.

Сматра ли виши суд жалбу основаном, поништиће побијано решење, а по потреби ће донети и решење, које одговара закону. Недопуштену и неосновану жалбу ће виши суд одбацити.

При решавању жалбе пазиће виши суд по службеној дужности на надлежност суда и на повреду ванобласности.

III. Привив.

§ 332. — Призиву има места против пресуде само због одлуке суда о казни и о мерама безбедности, у колико нема повреде закона, назначене у § 337. бр. 3, због одлуке о приватно-правним потраживањима, о трошковима кривичнога поступка и извршења казне као и због одлуке о признању или непризнању олакшица при извршењу казне (§ 281. од. 3. и 4.).

Одлука о казни обухвата и суду остављени избор између две или више врста казни, ублажавање казни, урачунавање или неурачунавање притвора и истражног затвора и већ издржане казне, објављивање пресуде у новинама, као и одлуку суда о условној осуди.

Одлуку о приватно-правним потраживањима могу побијати само оптуженик, његов законски заступник и његови наследници.

Одлуку о трошковима могу побијати приватни тужилац и приватни учесник као тужилац (§ 311. бр. 2.), оптуженик и његов законски заступник, но само у колико се тиче количине и наплатљивости трошкова а државни тужилац само у колико се тиче наплатљивости.

Одлуку о признању или непризнању олакшица при извршењу казне могу побијати тужилац, оптуженик и његов законски заступник.

§ 333. — Призив се изјављује код суда, чија се пресуди побија, за три дана по објављивању. Ако оптуженик није био присутан при објављивању, тече му рок за изјаву од дана саопштења или достављања (§ 290.). Пошто је призив благовремено изјављен доставиће се жалиоцу, ако то већ није учињено, препис пресуде ради оправдања призива изузевши, да је он при изјави и оправдао призив или да се је достављања одрекао.

За даљих осам дана по достављању односно по изјави жалилац има право да преда суду оправдање призива (§ 84.), у коме ће, ако то већ није учињено у изјави навести и тачке пресуде, које побија.

Призив задржава извршење казне само онда, кад је управљен против врсте казне или кад оптуженик, изјављујући призив само због одмерања казне, у исто време не изјави, да хоће да започне издржавање казне.

Изјава призива, у којој су наведене тачке пресуде, које се побијају или за времена предано оправдање призива саопштиће се противнику, који може за осам дана по обавештењу предати суду своје противразлоге,

Кад се предаду противразлози или кад истече рок, одређен за предају ових, послаће суд све списе, ако нико није изјавио ревизију (§ 343. од. 3. и § 353.) апелационом суду. Овај решава о призиву у седници, саслушавши вишег државног тужиоца.

§ 334. — Апелациони суд одбациће решењем призив одмах као недопуштен, ако га је изјавило лице које нема права на то или га је касно изјавило или се одрекло или од њега одустало или ако нису одређено назначене тачке пресуде које се побијају.

Ако је призив допуштен, изрећи ће апелациони суд пресуду о самој ствари.

При одлучивању ограничиће се апелациони суд на тачке, које се призивом побијају, узимајући за основ одлуку суда првог степена о кривици оптужениковој и о кривичном за-

кону који се има применити и држећи се код одмеравања казне начела, изреченог у § 327.

Ако апелациони суд снизи казну у корист кога од више саоптуженика из разлога, који користе и другим саоптуженицима, који нису изјавили призив, поступиће он по службеној дужности тако као да су и ови изјавили призив.

Одлуку апелационога суда са разложима саопштиће или ће доставити окружни суд странкама (§§ 79. и 80.).

Против одлуке апелационог суда о призиву нема даљег правног лека.

IV. Ревизија

§ 335. Ревизија има места само онда, ако је пресудом повређен формални или материјални закон. Закон је повређен не само онда кад није примењен, него и онда кад није правилно примењен.

§ 336. Пресудом је повређен формални закон:

1) ако апелациони суд, који је решавао о приговору против оптужнице, није био надлежан;

2) ако суд који је изрекао пресуду није био образован по закону, ако све судије нису били непрекидно на целом претресу, ако је при суђењу суделовао судија који је по закону искључен (§ 28. и § 29.);

3. ако је главни претрес извршен без присуства лица које је по закону морало бити присутно;

4. ако је у току главног претреса прочитан који спис о каквом исказу или о извиђајној или истражној радњи, који по закону не вреде, премда се жалилац томе противио, или ако је у току припреме главног претреса или на претресу повређен (§ 335.) који пропис, чију примену закон изреком налаже као претпоставку да поступак или радња вреди или ако је без законског основа била искључена јавност претреса;

5. ако суд у току главног претреса није донео решење о каквом предлогу жалиоца или је против његовог предлога или приговора донео решење којим су повређена (§ 335.) битна наређења закона или начела поступка о оптужби или одбрани, на која суд мора пазити већ по суштини поступка, премда је оптуженик или бранилац томе приговорио;

6. ако је одлука суда о одлучним чињеницама (§ 292. бр. 2. и 3. и § 293.) нејасна, непотпуна или је сама са собом у противречности, или ако пресуда нема у опште никаквих разлога или ако у њој нису наведени разлози о одлучним чињеницама или за онај део пресуде, који се побија, или ако су разлози у противречности са самом одлуком суда; или ако постоји знатна противречност између

онога, што се наводи у разлозима о садржини исправа које се налазе у списима или о исказивањима пред судом и између самих тих исправа или записника о преслушавању и о претресу;

7. ако је суд неправилно узео да је стварно надлежан;

8. ако је суд противзаконито одбио оптужбу, изрекавши да није стварно надлежан;

9. ако суд изреченом пресудом није потпуно решио предмет оптужбе;

10. ако је суд изреченом пресудом прекорачио оптужбу против прописа § 273. од. 2. у вези с § 284.

§ 337. Пресудом је повређен материјални закон:

1. ако је суд повредио (§ 335.) закон одлуком својом о питању:

а) да ли је дело за које се оптуженик гони уопште кривично дело;

б) има ли околности због којих је искључена кривица или искључена или укинута кажњивост;

в) нема ли оптужбе, предлога или одобрења овлашћеног лица или власти за гоњење, како то закон тражи;

г) има ли других околности, због којих нема места гоњењу оптуженика;

2. ако је на кривично дело, за које је оптуженик оглашен кривим, примењен такав кривични закон, који се на њ не може применити, без обзира на то, да ли и један и други закон наређују једнаку казну; и

3. ако је суд одлуком својом о казни или мерама безбедности (§ 332.) прекорачио своју казнену власт или је повредио наређења §§ 358. од. 2. и § 371. од 4. у вези с § 327.

§ 338. — На повреде закона, поменуте у § 336. бр. 2. не може се жалилац који је на главном претресу имао браниоца позивати у ревизији, ако му је околност, која садржи повреду закона, била позната још пре главног претреса или је за њу дознао у току самог претреса, а није томе приговорио одмах при отпочињању претреса или с места чим је за то дознао.

На повреду закона, наведену у § 336 бр. 3., не може се жалилац позивати на штету оптуженикову.

На повреде закона, поменуте у § 336. бр. 4. и 5., не може се позивати у корист оптуженикову, ако се несумњиво види да повреда формалности није могла за оптуженика бити ни од каква неповољна утицаја на одлуку суда. А на штету оптуженикову може се тужилац позивати на те повреде само онда, ако се види да је повреда формалности могла бити

при одлуци суда од неповољна утицаја по оптужбу и ако се поред тога тужилац повodom те повреде противио и захтевао да суд донесе решење.

Повреде закона, наведене у § 336. бр. 7. и 8. узимаће се по службеној дужности у обзир.

Повреде материјалног закона (§ 337 бр. 1—3.) узимаће се у обзир и по службеној дужности, ако су се догодиле на штету оптуженикову (§ 352.).

Против пресуде, којом се оптуженик ослобођава од оптужбе, може се изјавити ревизија и на корист оптуженикову, но само због повреда, поменутих у § 337. бр. 1.¹⁾ али и то само онда, ако је ослобођење изречено због околности, које искључују кривицу или искључују или укидају кажњивост оптуженикову.

§ 339. — Ревизија се изјављује код суда који је изрекао пресуду за три дана по објављењу пресуде. По благовремено изјављеној ревизији доставиће се жалиоцу препис пресуде ради оправдања ревизије, изузевши да је он при изјави и оправдао ревизију или да се је достављања одрекао. Ако оптуженик није био присутан при објављивању пре-

¹⁾ У тексту од. 6 § 338 Законика од 16/II-1929. стајало је: „§ 336 бр. 1. и 2“.

Текст је измењен Законом од 9-X-1931 год

суде, тече му рок за изјаву од дана кад му је пресуда саопштена или достављена (§ 290.).

Изјава ревизије задржава извршење пресуде. Но оптуженик, који је ослобођен од оптужбе или је оптужба против њега одбивена (§ 276.), или је казну одређену првостепеном пресудом већ дотле у истражном затвору издржао,¹⁾ пушта се ако је у истражном затвору у слободу, изузевши да је оптужба против њега одбивена због ненадлежности (§ 277.), а истражни је затвор обавезан (§ 119. од. 2.) или постоји основана бојазан, да ће он побећи.

§ 340. — Жалилац има право, да за даљих осам дана, пошто му је достављена пресуда односно пошто је изјавио ревизију, преда суду (§ 84.) оправдање ревизије писмено у два или више примерака према томе, да ли је један или више противника, или усмено у записник код суда. Он мора, ако хоће да му се жалба узме у претрес, у изјави или у оправдању назначити појединце, јасно и одређено повреде закона (§ 336. бр. 1—10 и § 337. бр. 1—3), а ако приговара погрешкама и недостатцима поступка, и чињенице које садржавају те погрешке или недостатке.

¹⁾ Речи „или је казну одређену првостепеном пресудом већ дотле у истражном затвору издржао“ додате су Уредбом од 20/III-1935 год.

Жалилац има право да се у изјави или у оправдању ревизије ради доказа тврдњи, изнетих у ревизији у колико се ове тичу само повреда формалног закона у смислу § 336. бр. 2., 4. и 5. позове и на нове чињенице и доказе уз тачно назначење свих околности које су подобне за оцену њихове важности.

Ако оптуженик изјаву или оправдање ревизије дао у записник код суда, недостатци и нејасноће отклониће се по могућству његовим судским саслушањем.

§ 341. — Ревизију ће одбити сам окружни суд:

1. ако је изјава учињена касно, а није предана молба за повраћај (§ 326), или ју је учинило лице, које није овлашћено за ревизију или које се одрекло или одустало од ревизије;

2. ако није ни у изјави ни у оправдању појединце, јасно и одређено назначена која од повреда закона (§ 336. бр. 1—10 и § 337. бр. 1—3) или ако бар разговетним упућивањем или нарочито нису наведене чињенице, из којих проистиче повреда закона (§ 340. од. 1.);

3. ако назначење повреда закона, како се захтева под 2., није учињено у записник код суда или писменим поднеском у два или више примерака (§ 340. од. 1.) које потписује овлашћени бранилац у колико се не тиче ре-

визије државног тужиоца (§ 325.). Ако писмени поднесак нема само потпис браниочев или ако није предан у два или више примерака, вратиће се тај поднесак најпре жалиоцу, да га у року од три дана по пријему поправи или да у истом року оправдање ревизије даде у записник код суда.

§ 342 — Против решења првостепеног суда, којим се по § 341. одбија ревизија, допуштена је жалба која се има за три дана предати истоме суду. Овај ће је суд за даља три дана са списима послати Касационом Суду. Ова жалба не задржава извршење, ако суд не нађе за потребно, да нареди друкчије.

Касациони Суд решава о тој жалби у седници, саслушавши врховног државног тужиоца.

Уважи ли Касациони Суд жалбу, тече у случају § 341. бр. 1 рок за предају оправдања ревизије, ако ово није већ предано, од дана, кад се саопшти решење Касационог Суда. Ако препис пресуде, против које је жалилац изјавио ревизију, није већ пре достављен, доставиће му се заједно с овим решењем о жалби.

Одбаца ли Касациони Суд жалбу, вратиће спис суду првог степена; но ако је са ревизијом био спојен призив, послаће списе апелационом Суду ради решења призива.

Нађе ли Касациони суд, одбацујући жалбу као неосновану, да је она поднесена очигле-

дно из обести или само ради одуговлачења, изрећи ће против жалиоца или по околностима противњегових заступника новчану казну до две хиљаде динара.¹⁾

§ 343. — Ако ревизија одговара законским прописима, саопштиће се један примерак преданог оправдања противној странци с упутством да може за осам дана предати суду своје противразлоге писмено или у записник код суда.

У противразложима може странка да се ради побијања тврдњи у ревизији, поткрепљених новим чињеницама и доказима (§ 340. од. 2.), позове на нове чињенице и доказе, чију важност је дужна да разложи.

Суд ће одмах, чим прими ове противразлоге или их се овлашћеник одрече или чим истече рок, одређен за њихову предају, послати са ревизијом и противразложима одмах све списе Касационом Суду на решење.

§ 344. — Касациони Суд решава о предмету, који му стигне поводом ревизије ван

¹⁾ Текст петог одељка § 342 у Законику од 16-II-1929, гласио је:

„Нађе ли Касациони Суд, одбацујући жалбу као неосновану, да је она поднесена очигледно из обести или ради одуговлачења, изрећи ће против жалиоца или његовог браниоца новчану казну до хиљаду динара“.

Иамена је учињена Уредбом од 20-III-1935 год.

седнице или у седници већа или на јавном претресу.

Ван седнице решава касациони судија, одређен за известиоца, са одобрењем председника већа о томе, да списе одмах шаље врховном државном тужиоцу на разматрање или о потреби допуњења списка или добављања разјашњења о повреди формалности, истакнутој у ревизији, или о томе да се одмах нареди дан за јавни претрес.

У седници узеће веће Касационог Суда ревизију у претрес ако врховни државни тужилац поводом посланих му списка или извештајца предложи, да се донесе које од решења, поменутих у §§ 345. и 346. Но Касациони Суд може у седници, доносећи по § 345. решење за одбачај ревизије, вршити и своје право, које му даје наређење §§ 338 од. 4 и 5. и 352. пошто саслуша врховног државног тужиоца.

У свима другим случајевима наредиће се одмах без нарочитог решења Касационог Суда дан за јавни претрес предмета. Јавни се претрес може наредити и поводом већања Касационог Суда у седници.

§ 345. — Касациони ће Суд у седници, саслушавши врховног државног тужиоца, ако не би држао потребним добављање стварних разјашњења о повреди формалности, у ревизији, истакнутој, а нарочито и о недостацима

записника о главном претресу (§ 340. од. 2. и § 343. од. 2.), решењем одбацити ревизију (§ 353. и § 354.):

1. ако би је имао одбацити већ сам првостепени суд по § 341. или ако је повреда, за коју се тврди да постоји, отклоњена већ решењем Касационог Суда, које је донето у истој ствари; и

2. ако за ревизију, која се позива на повреду закона, поменуте у § 336. и 337., нађе да се ревизија има као очигледно неоснована без двљега претреса одбацити.

Код доношења ових решења може Касациони Суд применити и наређење § 342. од. 5.

Решење према прописима овог §-а може Касациони Суд донети и при већању о жалби по § 342., ако је ову нашао основаном и ако је оправдање ревизије предано или је рок за предају оправдања истекао.

§ 346. — Касациони Суд може у седници, саслушавши врховног државног тужиоца, уважити ревизију и поништити пресуду:

1. ако нађе да апелациони суд, који је одбацио приговор против оптужнице и пристао на оптужбу, није био надлежан (§ 336. бр. 1.);

2. ако је ревизија изјављена у корист оптуженикову, а Касациони Суд нађе да се мора наредити нови главни претрес; и

3. ако је ревизија изјављена у корист оптуженикову а Касациони Суд нађе, да је првостепени суд прекорачио оптужбу (§ 336. бр. 10.) или да је на штету оптуженикову повредио материјални закон (§ 337. бр. 1.—3.).

У првом ће случају Касациони Суд упутити ствар на решење надлежном апелационом суду, а ако нађе за потребно, да се поступак према пропису § 206. од. 1. поправи, онда суду првог степена ради поправка и даљег поступка. У другом ће случају он упутити ствар на нови претрес (§ 352. од. 2. став 3.) или истом или другом окружном суду, који је за ствар надлежан. У трећем случају Касациони ће суд у седници изрећи сам пресуду о ствари, ако су у првостепеној пресуди утврђене чињенице на којима се по правилној примени закона мора засновати пресуда (§ 350, бр. 5. и § 352. од. 2. ст. 3.).

§ 347. — Дан за јавни претрес пред већем Касационог Суда одредиће се тако, да оптуженику, његовом законском заступнику, ако је овај изјавио ревизију, приватном тужиоцу или приватном учеснику као тужиоцу остане за припрему рок од осам дана од доставе обавештаја. У обавештају ће се напоменути, да ће се, ако не дођу на претрес, прочитати ревизија или противраложи и да ће се то узети за основ решењу.

Ако је оптуженик затворен, обавестиће се о претресу с додатком, да нема права да дође лично, него да га на претресу може заступати само бранилац.

Ако је оптуженик већ именовао браниоца, обавештај ће се само овоме управити.

Ако је оптуженик малолетан или је одбрана иначе обавезна, а ни оптуженик ни законски заступник малолетног оптуженика није изјавио, да ће сам послати браниоца на претрес, поставиће председник већа оптуженику браниоца из броја оних, који живе у месту, где је Касациони Суд.

Осим тога може председник већа поставити оптуженику браниоца по службеној дужности и онда, ако то према конкретном случају нађе за потребно.

Без присуства врховног државног тужиоца или његовог заменика не може се држати јавни претрес.

§ 348. — Претрес пред Касационим Судом је јаван према наређењима §§ 222.—226. За одржање реда и достојанства у заседању примењиваће се наређења §§ 229.—231. Записник о претресу, који у главном треба да садржи ток претреса, као и записник о већању води записничар.

Претрес ће се започети са извештајем једнога од касационих судија, кога одреди

председник већа за известиоца. Известилац ће изнети ток дотадањег поступка и навести повреде, на које се позива ревизија као и спорне тачке, које одатле проистичу, не дајући своје мишљење о томе, каква би се одлука имала донети. Прочитаће се и пресуда у колико се побија.

После тога добија реч жалилац, да образложи ревизију, а после њега противник да му одговори. Ако су ревизију употребиле обе странке, добија реч најпре врховни државни тужилац. Оптуженику, ако је дошао, или његовом браниоцу припада свакако последња реч. Ако која странка, без које се претрес може извршити, није дошла, прочитаће се њена ревизија с оправдањем или њени противразлози.

Ако бранилац није дошао или се пре времена удаљио, а одбрана је обавезна, претрес ће се прекинути и одредиће се други бранилац а ако ово није могуће, претрес ће се одложити и против браниоца поступити по § 237. од. 3.

По изјави председниковој да је претрес довршен, повући ће се суд на већање, да изрече пресуду.

§ 349. Касациони Суд оцењује и решења, која су претходила побијаној пресуди, ако се ова оснива на њима, у колико се ревизија односи и на њих.

Нађе ли Касациони суд да је ревизија неоснована, одбациће је, и ако је употребљена очигледно из обести или да се ствар одуговлачи, осудиће жалиоца или према околностима његовог браниоца или заступника на новчану казну до хиљаду динара.

§ 350. Ако Касациони Суд нађе да је ревизија основана, поништиће пресуду, у колико се побија и у колико се истакнута повреда тиче пресуде (§ 338. од. 4. и 5. и § 352.), па ће према различитости повреде изрећи пресуду и поступити даље према овим прописима:

1. у случају повреде поменуте у § 336 бр. 1. упутиће ствар надлежном апелационом суду, а ако нађе за потребно, да се поступак према пропису § 206. од. 1. поправи, онда суду првог степена ради поправка и даљег поступка;

2) нађе ли коју од повреда, поменутих у § 336. бр. 2.—6., наредиће нови главни претрес и према свом нахођењу упутиће ствар истом или другом којем окружном суду;

3. нађе ли да је суд првог степена стварно ненадлежан (§ 336. бр. 7.), наредиће да ствар упутити надлежном суду и уједно ће донети решење, да ли се истражни затвор укида или одржава на снази;

4. нађе ли да је суд првог степена против-законито одбио оптужбу због своје ненадлежности или да није решио предмет оптужбе (§ 336. бр. 8. и 9.), наложиће му Касациони Суд, да одржи нови претрес и изрекче нову пресуду која ће се у другом случају ограничити само на нерешене тачке оптужбе;

5. нађе ли да је суд првог степена прекорачио оптужбу (§ 336. бр. 10.) или да је повредио материјални закон (§ 337. бр. 1.—3.), изрећи ће Касациони Суд сам пресуду о ствари, оснивајући је на чињеницама, које је суд првог степена без прекорачења оптужбе утврдио, држећи се при томе начела, поменутог у § 327. Но ако Касациони Суд нађе, да у пресуди ни у њеним разлозима нису утврђене чињенице, на којима би се по правилној примени закона морала основати пресуда, упутиће ствар на нови претрес и одлуку истом или другом окружном суду, а према околностима и надлежном судији појединцу окружног или среског суда.

§ 351. — Ако је ревизија управљена само против појединих одлука, које су садржане у пресуди, а Касациони Суд нађе да се оне могу издвојити из садржине целокупне пресуде, може он побијану пресуду поништити само делимице. Тако може Касациони Суд учинити и онда, ако се побијана пресуда оснива на

више кривичних дела, а ревизија се ограничава само на поступак или на одлуку о појединима од тих дела, ако је уверен, да се може извршити потребно делимично понављање поступка или да се може и без понављања донети нова одлука о појединим од тих дела.

§ 352 — Касациони ће се Суд по правилу ограничавати само на испитивање оних повреда, које жалилац у ревизији нарочито истиче или бар разговетно на њих упућује.

Но ако се Касациони Суд поводом ма чије ревизије увери, да су повређени прописи о стварној надлежности судова (§ 336. бр. 7. и 8. и § 338. од. 4.) или да је на штету оптуженикову повређен материјални закон (§ 337. бр. 1.—3. и § 338. од 5.) или да су исте повреде, због којих је он донео одлуку у корист оптуженикову, од користи и за кога од саоптуженика, који није изјавио ревизију или бар не у том смеру, поступиће по службеној дужности као да је ревизија изјављена због тих повреда,

§ 353. — Ако је са ревизијом у вези и призив, одлучиће Касациони Суд по решењу ревизије или у исто време и о призиву, са слушаваши врховног државног тужиоца.

Ако је призив изјављен једино у корист оптуженикову, држаће се Касациони Суд начела поменутог у § 327.

§ 354. — Касациони Суд може при већању у седници (§ 345.) или по јавном претресу ма о чијој ревизији по службеној дужности, саслушавши врховног државног тужиоца, да поништи првостепену пресуду и да нареди новиглавни претрес у корист оптуженикову, ако се о истинитости чињеница, на којима је основана пресуда, појави знатна сумња, па се ова не уклони ни појединим извиђајима, које је он наредио.

Но Касациони Суд може у оваком случају одмах да изрекне и нову пресуду, којом се оптуженик ослобођава од оптужбе или се на њ примењују блажи кривични закон. Али за такву је пресуду потребна једногласност свих судија већа.

§ 355 — Касациони Суд може, саслушавши врховног државног тужиоца, не везујући се за услове за понављање кривичног поступка (§ 362.), по службеној дужности наредити нови главни претрес или понављање кривичног поступка у корист осуђеног лица, ако се сумња, поменуто у одељку првом § 354., појави приликом већања¹⁾ о захтеву за заштиту закона (§ 41. и § 357.) или при испитивању списа,

¹⁾ У тексту од 1. § 355 Законика од 16-И-1929 г. после речи „приликом већања“ стајале су речи: „о извештају поднесеном му по § 283 од 2 или.“ Ове су речи брисане Законом од 9-Х-1931.

које он предузме на нарочити захтев врховног државног тужиоца. Но и у оваком случају може Касациони Суд поступити по другом одељку § 354.

Ако Касациони Суд нареди да се кривични поступак има поновити, примењиваће се прописи §§ 368., 370. и 371.

Има ли се задржати извршење казне и даљи поступак поверити другом којем надлежном суду, одлучиће о томе Касациони Суд.

Предлоге свих других лица осим врховног државног тужиоца да се донесе одлука Касационог Суда у смислу овога §-а, суд ће коме се предаду одбацити с места без претреса.

§ 356. Пошто је већање довршено и пресуда изречена, објавиће Касациони Суд ову с разложима јавно (§ 223. од. 4.). После тога ће пресуду са списима по правилу слати непосредно суду првог степена за извршење.

Решење Касационога Суда, које је о ревизији донето у седници, као и пресуду, објављену по јавном претресу у одсуству оптужениковом; суд првог степена ће без одлагања саопштити оптуженику, ако је у затвору, а иначе доставити у овереном препису. Ако је ревизију употребио законски заступник оптужеников или приватни тужилац или приватни учесник као тужилац, обаве-

стиће суд првог степена и њих о тим одлукама достављањем преписа¹⁾).

§ 357. За јавни претрес о захтеву за заштиту закона, који врховни државни тужилац (§ 41.) подноси непосредно Касациономе Суду, вреде прописи §§ 348.—356. од. 1. с том разликом, да ће на претресу суделовати само врховни државни тужилац, док се оптуженик, бранилац ни друга лица неће обавештавати о претресу.

Нађе ли Касациони Суд да је поднесени захтев за заштиту закона основан, изрећи ће пресуду, да је у кривичном предмету побијаним решењем, наредбом, радњом, извршеним поступком или изреченом пресудом повређен (§ 335.) закон. Држи ли тај захтев неоснованим, одбациће га пресудом. Одлука Касационог Суда да је закон повређен, нема по праву никаква дејства према оптуженику.

1) Од 3. § 356. укинут је Законом од 9-X-1931 г. Текст укинутог одељка 3. гласио је:

„Пресуду којом је оптуженик осуђен на смрт, било да против ње није употребљен правни лек (§ 283. и § 355.), било да је она одбачајем ревизије стекла правну снагу, послаће Касациони Суд, и ако нико није предао молбу за помиловање, са списима и с мишљењем суда првог степена и са својим мишљењем донесеним по саслушању врховног државног тужиоца, непосредно Министру Правде ради помиловања.“

Но ако је оптуженик пресудом, којом је повређен закон осуђен на казну, Касациони Суд према околностима по свом нахођењу или ослободити оптуженика од оптужбе или ће оптужбу одбити или ће применити на њ блажи кривични закон или ће наредити, да се против њега понови кривични поступак или само главни претрес пред истим или другим надлежним првостепеним судом. Ако нађе да грађански кривични суд није у опште надлежан за пресуђену ствар, поништиће пресуду и наредиће да се ствар преда надлежној власти.

Пресуду изречену према трећем одељку овога §-а обзнаниће првостепени суд оптуженику и оштећенику доставом њена преписа.

§ 358. — Суд првог степена, коме се ствар по §§ 346., 350., 354., од. 1., 355 од. 1 и 357. од. 3., упуту на нови главни претрес, узмеће за основ претреса ранију оптужницу, ако Касациони Суд не нареди што друкчије.

При изрицању пресуде на основу новог главног претреса суд првог степена везан је правним схватањем на коме је Касациони суд засновао своју одлуку и мора се уз то држати и начела изреченог у § 327.¹⁾

1) Од. 2 § 358 у Законику од 16-II-1929, гласио је: „При изрицању пресуде на основу новог главног претреса суд првог степена држаће се начела изреченог у § 327.“

Текст је измењен Законом од 9-X-1931 г.

Против ове нове пресуде допуштена је ревизија због свих повреда закона, поменутих у §§ 336. и 337., у колико ове нису већ отклоњене решењем Касационог Суда, које је донето у истој ствари.

V. Захтев за понављање кривичног поступка.

§ 359. — Кривични поступак, који је довршен правноснажним решењем или пресудом суда, може се понављати само на захтев овлашћеног лица под условима наведеним у §§ 361.—365.

Но и без обзира на услове и формалности, које наређују поменути параграфи може надлежни суд на захтев овлашћеног тужиоца покренути или продужити кривични поступак у овим случајевима:

1. ако су ранији извиђаји или истрага обустављени или оптужница одбивена због нешташице захтева овлашћеног приватног тужиоца или прописаног предлога или одобрења овлашћеног лица или власти или због тога, што се против учиниоца кривичног дела није могло поступити зато, што суд није био надлежан (§ 277.) или што је учинилац по учињеном кривичном делу душевно оболео или што је био одсутан или се није могао пронаћи или што је добављање којег доказа било скопчано с великим тешкоћама, кад се уклоне или престану сметње, које су биле на путу

покретању или продужењу поступка, у колико није наступила застарелост;

2. ако је при довршењу кривичног поступка тужиоцу признато право гоњења због других кривичних дела (§ 284. и § 285.) или ако су се тек доцније појавили основи сумње о другом раније учињеном кривичном делу, у колико није настала застарелост;

3. ако је о делу које је злочинство судија појединац окружног или среског суда поступао, као да је он надлежан да суди, Но овоме има места само онда, ако од одлуке судије појединца још није прошло шест месеци, или ако се тиче злочинства, за које закон предвиђа као највећу меру робију или заточење преко пет година, није прошло више од године дана.

§ 360. — Без обзира на услове и формалности, које наређује § 362., може надлежни суд осим случаја, поменутих у §§ 352., 354., 355. и 357. на захтев овлашћеног лица преиначити правноснажну пресуду у овим случајевима:

1. ако је различним пресудама против истога оптуженика правноснажно изречено више казна лишења слободе, па није примењен пропис § 286. или прописи кривичног закона о одмеравању једне казне, где би се ти прописи имали применити. У оваквом слу-

чају може надлежни повостепени суд на захтев државног тужиоца или осуђеника саслушавши осуђеника и његовог браниоца, накнадном применом непримењених прописа преиначити раније пресуде, колико се тиче одмеравања казне, и новом пресудом одредити једну казну;

2. ако се правноснажна пресуда, којом је за више дела изречена једна казна, једним делом због помиловања или из других разлога не би имала потпуно извршити, може суд који је судио у првом степеу на захтев државног тужиоца или осуђеника, саслушавши осуђеника и његовог браниоца, изрећи нову пресуду, којом према новом стању утврђује казну која се још има извршити.

Ако различите пресуде, поменуте под бр. 1., потичу од различитих судова, биће за решавање надлежан онај суд, који је судио о ствари, у којој је изречена најстрожа врста казне, а код истоврсних казна онај, који је изрекао највећу казну, ако је пак врста и величина казне једнака, онај суд који је изрекао последњу казну.

§ 361. — На захтев овлашћеног тужиоца може се допустити, да се понови кривични поступак против извесног лица, који је правноснажно обустављен у извиђајима или у истрази или због одбачаја оптужнице или

због одустајања од оптужбе пре почетка главног претреса. Овоме има, ван случајева, помених у § 359., места само онда, ако право на гоњење због тога кривичног дела није застарело и ако се поднесу новн докази, који су подобни, да докажу кривицу окривљеникову.

Но на захтев приватног тужиоца, који је одустао од своје тужбе, неће се допустити понављање поступка. Али ако је кривични поступак обустављен зато, што приватни тужилац у остављеном му року није предао оптужницу или што није дошао на главни претрес, а он докаже да су га несавладљиве сметње спречиле да поднесе оптужницу или да дође, може се допустити понављање поступка, ако то затражи за три дана по престанку сметња и ако у првом случају уједно поднесе оптужницу.

§ 362. — На захтев правноснажно осуђеног лица може се и по издржавању казне допустити понављање кривичног поступка у његову корист:

1. ако докаже, да је његова осуда проузрокована лажном или лажно преправљеном исправом, која је употребљена као доказ, или лажним исказивањем сведока или саучесника или лажним стручним мишљењем вештака, које је дано или прочитано на главном пре-

тресу, или подмићењем истражнога судије или кога од судија, који су суделовали при изрицању пресуде, или којим другим кривичним делом кога од тих судија, у колико се оно тиче поступка;

2. ако поднесе нове чињенице или нове доказе, који су сами по себи или у вези с раније извиђеним доказима подобни, да проузрокују његово ослобођење или осуду због таквог дела, на које се има применити блажи кривични закон; или

3. ако су због истог кривичног дела изречене две или више пресуда и ако се на основу поређења тих пресуда и чињеница, на којима се те пресуде оснивају неминовно мора узети, да је исто лице за исто дело по други пут осуђено, или да је једно или више од осуђених лица невино или криво само за такво кривично дело, на које се има применити блажи кривични закон од онога, по коме је суђено.

§ 363. — Осим осуђеника могу захтевати понављање поступка према § 362. и по његовој смрти и сва друга лица, која су по § 324. овлашћена да употребе правни лек у корист оптуженикову. Ако је осуђеник већ поднео захтев за понављање поступка, могу поменута лица по његовој смрти продужити поступак.

Државни тужилац и надлежни суд, ако дознаду за чињенице или околности помануте у § 362. непосредно или од ког другог суда или власти, дужни су да о томе обавесте осуђеника или које друго за захтев овлашћено лице, а државни тужилац може и сам да поднесе захтев.

Не поднесе ли захтев за понављање поступка ни државни тужилац ни ма које од тих лица за четрнаест дана, пошто су обавештени, поставиће надлежни суд, а ако хитност захтева још и пре, браниоца који ће бити дужан да поднесе тај захтев у најкраћем времену.

§ 364. — На захтев државног или приватног тужиоца може се допустити понављање кривичног поступка због кривичног дела, за које је оптуженик правноснажном пресудом ослобођен од оптужбе или за које је ван случаја поменутих у § 359. бр. 1., оптужба правноснажном пресудом одбивена. Но овоме има места само ако је оптуженик још жив, ако право за гоњење због тога кривичног дела није још застарело и ако је:

1. пресуда проузрокована лажном или лажно преправљеном исправом или лажним исказом сведока или саучесника или лажним стручним мишљењем вештака или подмићењем судија или другим којим кривичним делом су-

дија (§ 362. бр. 1.), или каквим другим кривичним делом оптужениковим или ког другог лица; или

2. ако оптуженик доцније пред судом или ван суда веродостојно призна дело, којим се терети, или ако се појаве нове чињенице или докази, који су сами по себи или у вези с ранијим извиђеним доказима подобни да утврде кривицу окривљеникову.

§ 365. — На захтев државног тужиоца може се допустити понављање кривичног поступка и ради тога, да се оптуженик за дело, за које је правноснажно осуђен, пресуди по строжем кривичном закону, но само под предпоставкама поменутих у § 364. и ако је по ред тога:

1. за учињено злочинство предвиђена је смртна казна или вечита робија, док се по кривичном закону, који је примењен у ранијој пресуди, могла изрећи само времена робија;

2. ако највећа мера кривичног закона, који се имао применити за злочинство, прелази десет година, док се казна одмерила по наређењу кривичног закона, чија највећа мера не прелази пет година; или

3. ако је дело злочинство, а оптуженик је био осуђен само због преступа.

§ 366. — Захтев за понављање кривичног поступка предаје се писмено или у записник

код онога суда првог степена, код кога је ранији поступак био у току. Ако је о делу, које је злочинство, судио срески суд, предаће се захтев ономе окружном суду, у чијем подручју налази тај срески суд. У захтеву се морају навести законске претпоставке за понављање поступка и докази или чињенице, које су основ захтеву.

Ако већ из самог захтева проистиче да га је поднело неовлашћено лице или да се не стичу законске претпоставке за понављање поступка, или да се до доказа који се наводе, не може доћи, или да су чињенице и докази, на којима се захтев заснива, већ одбачени правноснажним решењем суда, или да нису подобни за понављање поступка, одбиће суд тај захтев. Не нађе ли суд, да се захтев има одмах одбити, саопштиће га у препису противној странци ради изјаве у року од осам дана. Кад стигне та изјава или кад истече рок за њу, наредиће суд да се извиде чињенице и преслушају сведоци, по потреби и под заклетвом, и прибере други доказ према захтеву или према противниковој изјави.

§ 367. — На основу извиђаја према § 366. решиће суд о захтеву, учињеном по § 361., без даљег претреса; иначе ће послати списе државном тужиоцу с позивом, да за осам дана учини свој предлог. Чим овај предлог стигне,

испитаће суд прибране доказе и ако на основу овога испитивања не одбаци захтев, позваће и саслушаће лице, које тражи понављање поступка, и његовог противника па ће решити, има ли места понављању поступка или нема. При доношењу овога решења по могућству не суделује судија, који је суделовао при ранијем решавању ове ствари. Не дође ли на саслушање лице, против кога се или у чију се корист тражи понављање или које друго овлашћено лице, које за њ захтева понављање поступка, или приватни тужилац, ствар ће се и без њих претрести и решити.

Против тога решења као и против решења о захтеву, учињеном по § 361., и против решења, изреченог по другом одељку § 366., допуштена је жалба апелационом суду, која ће се предати код суда првог степена.

Ако известилац апелационог суда нађе да треба извијања допунити или затражити разјашњење од суда првог степена, може то наредити и ван седнице по одобрењу председника већа. Иначе ће апелациони суд поводом жалбе решити о захтеву, саслушавши известиоца и вишег државног тужиоца. Ако апелациони суд допусти понављање поступка, може одредити и други суд за даљи поступак, или ако је за ствар надлежан судија појединац окружног суда или срески суд, упутити на претрес коме од ових.

§ 368. — Ни захтев за понављање поступка ни допуштање понављања поступка не задржава нити прекида извршење пресуде. Но ако је понављање поступка захтевано у корист осуђеникову, може суд, који је надлежан за решење, ако поводом извршених извијаја с основом држи да ће се ранија пресуда поништити, наредити да се извршење пресуде и у колико се тиче приватно-правног потраживања и трошкова кривичног поступка до коначног решења поновног поступка одгоди или прекине.

Ако ли је правноснажно решено да има места понављању поступка, мора се одмах обуставити извршење казне. У оваквом случају као и у случају, кад је понављање допуштено на штету ослобођеног или осуђеног лица, суд ће на захтев државног тужиоца одмах донети решење о истражном затвору према прописима главе десете.

§ 369. — Суд који је решио да има места понављању поступка у корист осуђеникову, може одмах у седници, ако на то пристане државни тужилац, поништити ранију пресуду и изрећи нову пресуду, да се оптуженик ослобођава од оптужбе, или је преиначити према његовом захтеву да се примењује на њ блажи кривични закон, или одржавајући ранију пресуду, изрећи да се уклања само која правна последица изречена у ранијој пресуди.

Ако понављање поступка није допуштено за сва кривична дела, за која је оптуженик био осуђен, него само за нека дела, изрећи ће суд нову казну, урачунавши већ издржану казну.

Против пресуде, изречене по овом §-у допуштен је призив и то само оптуженику и само против пресуде суда првог степена.

Ако оптуженик, који је ослобођен од оптужбе, или његов брачни друг или рођаци (§ 324.) захтевају, објавиће се пресуда којом се оптуженик ослобођава у „Службеним Новинама“ или о њиховом трошку и у другим јавним листовима.

§ 370. — Ако суд не примени наређење § 369: или ако с обзиром на успех прибраних доказа не нареди одмах нови главни претрес на основу раније оптужнице, враћа се ствар, пошто је допуштено понављање поступка, у стање истраге.

Истрага ће се водити према решењу, којим је допуштено понављање поступка, и према новим доказима. Општи прописи о обустављању истраге или о стављању под оптужбу примењиваће се и овде, но против отварања истраге нема жалбе. Ако се поступак правноснажно доврши с поништајем раније пресуде без наређивања главног претреса, има окривљеник право да захтева, да се јавно обзнани

решење суда о поништају раније пресуде и о обустављању истраге или о одбачају оптужнице. Ово право имају и брачни друг и рођаци окривљеникови (§ 363. и § 324.) ако је понављање допуштено у корист умрлог окривљеника или ако је овај умро пре довршења поновног поступка а пресуда је поништена и поступак обустављен због тога, што није доказано да је покојник био крив.

§ 371. — Ако је суд наредио нови главни претрес на основу раније оптужнице § 370 од. 1.) или ако се овај нареди на основу нове оптужнице, коју подигне тужилац по довршењу истраге (§ 370. од. 2.), обавестиће се о њему и оштећеник.

На новом главном претресу поступиће и одлучиваће суд, не везујући се за податке ранијег претреса нити за раније решење ствари. Ако оптуженик у случају, где је понављање поступка допуштено у његову корист, не може доћи на главни претрес, поставиће му суд браниоца, ако га он сам не именује, па ће се прочитати записник о његовом испиту. Исто ће се тако прочитати и записници о испиту оних саоптуженика, сведока и о стручном мишљењу оних вештака, који се више не могу испитати, па ће се изрећи пресуда.

Ако суд нађе, да на основу података главног претреса не може да одржи на снази

ранију пресуду, он ће је поништити потпуно или делимице и изрећи ће нову пресуду. Ако је понављање поступка допуштено у корист осуђеникову, држаће се суд у случају осуде начела §-а 327.

При одмеравању нове казне урачунаће се већ издржана казна према прописима кривичног закона.

Новом пресудом може се изрећи ослобођење од оптужбе или блажа казна, ма да је понављање поступка било допуштено на штету ослобођеног или осуђеног лица.

Против нове пресуде допуштени су сви правни лекови.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ПРВА

Поступак пред судијом појединцем.

І. Код окружног суда.

§ 372. — У поступку због кривичних дела, за која је надлежан судија појединац окружног суда, нема места отварању истраге у смислу § 97. осим случаја, кад се наређује истражни затвор. Државни тужилац диже оптужбу непосредно на основу пријаве јавне власти, према којој је окривљеник затечен на делу и ово потпуно признаје, или на основу извршених полицијских или судских извиђаја према прописима главе петнаесте.

Кад стављање под оптужбу стане на снагу, наредиће судија, који има да суди, главни претрес, држећи се при том наређења главе шеснаесте. На претрес ће позвати странке, сведоке, потребне вештаке и друга лица, чије је присуство потребно. У позиву за оптуженика додаће још, да ће се главни претрес према околностима одржати и у његовом одсуству, ако не би дошао.

§ 373. — За главни претрес пред судијом појединцем окружног суда и за пресуду примењиваће се наређења главе, седамнаесте, у колико ова по природи ствари нису ограничена само на зборни суд. Задатке председника и суда врши судија појединац. Записник води записничар. Прописи о паушалном износу (§§ 314 од. 1 бр. 1 и 314а) сходно ће се примењивати и овде, али са ограничењем, да ће се ови износи одредити у суми од 250 до 5000 динара.¹⁾

Осим случајева из § 237а) судија може без присутности оптуженика главни претрес одржати па изрећи и објавити пресуду, ако оптуженик, коме је долазак на претрес ванредно отежан, затражи, да се претрес одржи у његовом одсуству, а судија га ослободи од дужности да лично дође. Но у овом случају

¹⁾ Последња реченица од. 1 § 373 „Прописи о паушалном износу“ итд. додата је Уредбом од 20/III-1935;

оптуженик има само право призива, а не и право да преда молбу за повраћај у претрешње стање.¹⁾

II. Код срескога суда.

§ 374. — За поступак пред среским судом због кривичних дела, за која је овај надлежан, вреде наређења овога II одсека, а у колико овде о појединим тачкама поступка нема нарочитих прописа, примењиваће се наређења овога закона о поступку пред окружним судом.

§ 375. — Кривични се поступак пред среским судом покреће:

1. по захтеву државног тужиоца, који је у месту окружнога суда, или вршиоца дуж-

¹⁾ Други одељак § 373 у Законику од 16/II-1929; гласио је:

„Ако оптуженик, коме је долазак на претрес немогућ или ванредно отежан, захтева да се претрес одржи у његовом одсуству па га судија ослободи од дужности да лично дође, или ако оптуженик не дође на главни претрес, премда му је позив лично достављен, може се претрес одржати и у његовом одсуству и изрећи и објавити пресуда, ако је он већ у припремном судском поступку пре претреса испитан и ако судија држи, да присуство оптужениково није потребно ради разјашњења ствари и утврђења истине, У оваквом случају пресуда ће се доставити оптуженику у верном препису с упутством, какве правне лекове може употребити против пресуде, ако није задовољан.“

Текст је измењен Уредбом од 20-III-1935 г.

ности државног тужиоца код среског суда, а где њега нема по захтеву друге јавне власти или јавног органа или на пријаву оштећеникову, у колико се тиче кривичних дела, за која се гонн по службеној дужности;

2. по захтеву приватног тужиоца, у колико се тиче кривичних дела, због којих по кривичном закону има места гоњењу само по приватној тужби.

Овај се захтев или пријава подноси писмено или усмено у записник срескоме суду.

Тражи ли се по закону за гоњење кривичног дела, поменутог под бр. 1., предлог оштећеников (§ 2.), не може срески судија без тог предлога поступак ни започети.

Кад је поступак због кривичног дела, поменутог под бр. 1., законито покренут, продужиће га срески судија по службеној дужности, док не изрече пресуду, ако га из законских разлога пре тога не обустави.

§ 376. — На захтев или пријаву према § 375. одредиће судија одмах дан за усмени претрес ствари (§ 382.) ако нађе да је надлежан (§ 378.), да се захтев или пријава нема одбацити из разлога, наведених у § 379., и да је у захтеву или пријави пружено довољно доказа.

Ако је уз захтев јавне власти или јавног органа у исто време доведен пред суд и

окривљеник, који је затечен на делу и који ово признаје, или ако пред суд дође тужилац и окривљеник и ако су при руци докази за тужбу и одбрану, може судија, ако окривљеник пристаје, с места отпочети усмени претрес (§ 387.) па изрећи и објавити пресуду.

§ 377. — Не нађе ли судија довољно основа, да одмах закаже или отпочне усмени претрес, а нарочито, ако треба извршити увиђај с вештацима или и без њих на месту, где је кривично дело учињено, или какве друге извиђаје, извршиће он ове уз присуство заклетог записничара, који ће начинити записник о тим радњама.

Поступак треба да је брз и кратак. Извиђаји се врше само у толико, у колико је потребно, да се с основом може наредити усмени претрес.

Отварању истраге у смислу § 97. и нарочитом стављању под оптужбу нема овде места.

Оштећеник има право, да се, ако се не јавља сам као приватни тужилац, придружи кривичном поступку са својим приватним потраживањем (§ 295.).

§ 378. — Судија ће, чим прими захтев или пријаву овлашћеног лица или власти (§ 375.), испитати и утврдити одмах или по извршењу извиђаја, да ли је надлежан.

Држи ли, да је за суђење надлежан други срески судија, упутиће ствар непосредно овоме; држи ли, да је надлежан окружни суд или судија појединац окружног суда, упутиће ствар, ако његову надлежност за ту ствар није већ пре утврдио окружни или виши суд, државном тужиоцу на даљи поступак, упозоравајући га нарочито, да ли је окривљеник у притвору или затвору, или ће обавестити приватног тужиоца ради даљег предлога.

Но ако окружни суд по предлогу државног тужиоца или који виши суд упути ту ствар поново среском суду, неће овај више моћи ту ствар одбити од себе због ненадлежности.

§ 379. — Ако судија на основу самог захтева или пријаве (§ 375.) или по извршењу извиђаја стече уверење, да дело, због кога се тужи, није по закону кривично дело или да има околности, које искључују кривицу или искључују или укидају кажњивост или које искључују гоњење, а нарочито да захтев није учинило овлашћено лице (§ 375. бр. 2.) или да је овлашћено лице одустало од захтева за гоњење, одбациће захтев или ће обуставити започете извиђаје, назначивши разлоге за то. О том ће он обавестити државног тужиоца, ако је захтев учинио он или друга која јавна власт или јавни орган као и ако

је пријаву поднео оштећеник (§ 375. бр. 1.), односно приватног тужиоца ако је он поднео захтев (§ 375. бр. 2.).

Против таквог судијиног решења има државни или приватни тужилац право жалбе окружном суду.

§ 380. — У извиђајима примењиваће судија прописе, који вреде за истражног судију, уз ова ограничења:

1. привремени притвор окривљеника ради тога, да се доведе пред суд, допуштен је само, ако је опасност да ће он побећи, или ако он на позив судије, да дође лично, није дошао суду. Путницима ће се допустити продужење пута, ако нема бојазни да ће се тиме осујетити извиђај или извршење пресуде;

2. ако се окривљенику не може предати позив, прекинуће се поступак, док се он не нађе. Не сме се издавати потерница; у важнијим случајевима може се једино саопштити јавним властима опис окривљеникове личности (§ 459. од 7.);

3. притвор се може наредити само ако је основана сумња да ће окривљеник побећи. Ако се против притвореног окривљеника не држи одмах усмени претрес (§ 376. од. 2.), испитаће се он пре претреса. Отпуштању уз јемство има и овде места. О поступању с притвореником вреде прописи за истражни затвор (глава десета III.);

4. није допуштено претресати хартије трећих лица ни узапћивати ни отворати писма;

5. судски сведоци нису потребни ни код које извиђајне радње;

6. за судски вештачки увиђај или за давање вештачког мишљења доста је и један вештак;

7. бранилац се никад не одређује по службеној дужности; но ако га окривљеник узме, може се он, ако је у притвору, посаветовати с њим без надзора власти; и

8. записник се мора начинити само за такве извиђаје, који ће се употребити за доказ на усменом претресу и које не треба поновити на претресу. Иначе је доста, ако записничар или судија сам укратко прибележи главну садржину онога што су испитана лица исказивала.

Против наређења притвора (бр. 3.) допуштена је жалба окружном суду за двадесет четири сата по објави наредбе. Иначе ће се жалба због повреда у току извиђајног поступка, изузевши жалбу по § 379., изнети у самом призиву против пресуде.

§ 381. — Сведоци се по правилу не заклињу ни у извиђајима ни на усменом претресу. У место заклетве може се судија задовољити, да од сведока тражи свечано обећање, да ће говорити истину.

Но ако треба утврдити кривицу окривљеника, који таји, исказивањем сведока, а окривљеник нарочито захтева, да се они закуну, или ако судија држи потребним, да се сведоци закуну, сведоци ће се заклети, ако против тога нема законских сметња (§ 178.).

Јавни службеници, који су заклети за своју службу а који имају као сведоци да сведоче о чињеницама или околностима, које су запажали у вршењу свога звања или службе, опоменуће се само на своју службену заклетву. Ово вреди и за жандарме и за лица војне полиције.

§ 382. — Ван случаја, поменутих у § 376., претрес се наређује по извршењу потребних извиђаја.

На усмени ће се претрес, да би поступак вредео, позвати окривљеник, оштећеник, ако већ није испитан или ако није пријавио своје приватно-правно потраживање, приватни тужилац, где он гони (§ 215. од. 2.) затим државни тужилац ако је он то за времена нарочито захтевао. Исто тако позваће се и потребни сведоци и вештаци.

На претрес ће се по потреби позвати и лица, која су иначе заинтересована, а оштећеник ће се, који је већ испитан и пријавио своје приватно-правно потраживање или ако

му није дата прилика, да ово пријави, обавестити о претресу.

Уједно ће се на претрес додати сви предмети и докази, који су потребни за проналажење истине.

§ 383. — Писмени позив за окривљеника садржи назнаку кривичног дела за које се он тужи, с битним чињеницама и наредбу, да у одређени сат дође суду с доказима за своју одбрану или да доказе благовремено саопшти судији, да се узмогну прибавити за усмени претрес. У позиву ће се додати и опомена, да ће се претрес и у случају његовог изостанка одржати и изрећи пресуда, а ако то не би било могућно, да ће се принудно довести.

Тај ће се позив по правилу тако удесити, да окривљенику од дана доставе, по одбитку времена потребног за пут до суда па до часа усменог претреса остану бар двадесет четири сата. Но у хитним случајевима или кад се тиче незнатног кривичног дела, а окривљеник се налази у месту, где је суд, може се овај рок и скратити.

§ 384. — Окривљеник има право, да узме браниоца између лица наведених у § 58. Адвоката браниоца може замењивати адвокатски приправник који је код њега на вежби и који је најмање годину дана уписан у именику ад-

вокатских приправника, иако нема оспособљења прописаног у § 58. Ограничења поменута у § 69 важе и за браниоца и за његовог заменика. Дужност је судије да пази на одржање тих прописа.¹⁾

Ако окривљеник није у затвору, може га у случају, где његово лично присуство није потребно, ако он неће лично да дође, на претресу заступати опуномоћеник, који за то мора имати нарочито пуномоћје. Лицима која се, ма да нису овлашћени браниоци, баве заступањем као занимањем, неће се допустити приступ суду као опуномоћеницима. Малолетног окривљеника и лица, која су под старатељством, могу и без особитог пуномоћја заступати родитељи и други законски заступници. Мужу ће се увек допустити да заступа жену. Али ако суд држи, да је за проналажење истине потребно лично присуство окривљениково, може увек наредити да окривљеник дође лично на претрес.

На захтев окривљеников може судија одгодити претрес, ако овај докаже да због несавадљивих сметња не може лично доћи на претрес.

¹⁾ Текст од 1. § 384. у Законику од 16-II-1929 год. гласио је:

„Окривљеник има право, да узме браниоца између лица, наведених у § 58, уз ограничења, поменута у § 69. Дужност је судије да пази на одржање тих прописа.“

Текст је измењен Законом од 9-X-1931 г.

§ 385. — Усмени претрес врши уз суделовање записничара старешина срескога суда или који други срески судија.

За искључење и изузеће судије и записничара примењују се наређења главе треће.

Судија, који је вршио извиђаје (§ 377.), није искључен да врши усмени претрес.

Усмени се претрес држи у месту суда. Но у хитним случајевима, нарочито кад је потребан увиђај, или ако је то у интересу нарочитог олакшања доказног поступка, може се претрес одредити и у месту, где је дело учињено или где се има предузети увиђај ако су та места у подручју среског суда.

§ 386. — Државни тужилац у месту окружног суда, у чијем је подручју срески суд, може присуствовати сваком усменом претресу о кривичном делу, за које се гони по званичној дужности, и употребити правни лек против пресуде. Но он може ради тога одредити и свога заменика или овластити које друго службено лице у месту где је суд, да га замењује на претресу.

Државни тужилац може на усменом претресу да заступа и приватног тужиоца на његово захтевање и да ставља и предлоге ако држи, да то његово заступање тражи јавни интерес.

§ 387. — Усмени је претрес пред среским судом јаван уз ограничења, поменута у §§ 222.—226. Но кад се претрес држи само о кривичном делу, за које се гони на захтев приватног тужиоца, може се искључити јавност, и ако то споразумно траже обе странке.

Ради одржавања реда и достојанства суда има судија, који врши претрес, права, која има и председник већа окружног суда или судијско веће (§§ 229.—232.).

Но против његових наредба, којима изриче новчане казне по §§ 230. и 231. или дужност сношења трошкова (§ 231. од. 2.) има места жалби, која се мора одмах изјавити а која се заједно с правним леком против пресуде, ако је овај изјављен, подноси окружном суду.

Претрес се започиње објавом главне садржине захтева или пријаве (§ 375. бр. 1. и 2.). Започети претрес довршиће се по могућству без прекида.

За доказно поступање примењиваће се прописи за главни претрес пред окружним судом.

По довршењу доказног поступка ставља свој захтев државни тужилац или његов заменик, ако је дошао на претрес (§ 386.), или вршилац дужности државног тужиоца или приватни тужилац, а после њих оштећеник.

Окривљеник и његов бранилац или заступник позваће се да изјаве све што имају да наведу у одбрану.

О претресу ће се одмах начинити записник, који ће испитати и потписати судија са записничаром.

§ 388. — У колико не нађе, да треба одложити усмени претрес ради потребних нових извиђаја, које не може одмах извршити, судија ће изрећи пресуду одмах по закључењу претреса и објавиће је с главним разлозима. Објављивање пресуде може изузетно одложити најдаље за двадесет четири сата по свршеном претресу, ако за то има важних разлога. Прописи о паушалном износу (§§ 314 од. 1 бр. 1 и 314а) сходно ће се примењивати и овде, али с ограничењем, да ће се ови износи одредити у суми од 100 до 2500 динара.¹⁾

Окривљенику, који је осуђен условно или против кога се изричу мере безбедности, судија ће пресуду увек лично саопштити (§ 389. од. 3.).

Пресуду ће судија издати у овереном препису (§§ 292. и 293.) на захтевање окривљенику, државном тужиоцу (вршиоцу дужности државног тужиоца) или приватном ту-

¹⁾ Последња реченица првог одељка § 388 „Прописи о паушалном износу“ итд. додата је Уредбом од 20-III-1935 год.

жиоцу и оштећенику. Ако је о делу, за које се гони по службеној дужности, изречена пресуда, којом се окривљеник посве или делимице ослобођава од оптужбе или којом се одбија захтев државног тужиоца (§§ 276. и 375. бр. 1.), доставиће се државном тужиоцу, ако није био на претресу ни он ни вршилац дужности државног тужиоца, препис пресуде и без његовог захтева.

За вођење записника о претресу, за пресуду и садржину пресуде како о кривици, казни и мерама безбедности тако и о приватно-правним потраживањима и о трошковима, као и за објављивање и израду пресуде примењују се наређења, која вреде у поступку пред окружним судом, у колико у овом одсеку није наређено друкчије.

§ 389. — Ако окривљеник који је уредно позван не дође у одређени сат на претрес, може га судија, ако сматра потребним да га лично испита, позвати да лично дође или да се, ако је већ лично позван па изостао, доведе, у колико није ослобођен од дужности да дође лично § 373. од. 2).

Није ли лично присуство окривљениково потребно или је окривљеник већ испитан и дао своју одбрану а није потребно његово суочење са сведоцима или са окривљеницима, отпочеће судија усмени претрес у његовом

одсуству, прибране доказе па изрећи и објавити пресуду.

Неће се изрицати ни саопштавати условна осуда ни мере безбедности ако је окривљеник одсутан.

Пресуда ће се окривљенику, ако је изречена у његовом одсуству, доставити у овеном препису с упуством, какве правне лекове може употребити против пресуде, ако није задовољан.

III Правни лекови против пресуде судије појединца.

§ 390. — Против пресуде судије појединца (I. и II.) допуштен је призив.

О призиву против пресуде судије појединца код окружног суда решава апелациони суд, а о призиву против пресуде судије среског суда окружни суд.

§ 391. — Против пресуде, изречене у одсуству окривљениковом, може овај, ако није на захтевање ослобођен од дужности да дође лично (§ 373. од. 2. и § 389. од. 1.), поред призива у року, предвиђену за изјаву овога предати и молбу за повраћај у пређашње стање, у којој оправдава своје изостајање. Ако се на основу ове молбе по потреби извршењем извиђаја докаже, да окривљеник није могао доћи на претрес због тога, што му није уредно достављен позив за претрес или због других

несавладљивих сметња, наредиће првостепени судија нови усмени претрес па ће по саслушању странака и прибирању доказа изрећи и објавити нову пресуду, којом ће уједно поништити ранију пресуду. Но при изрицању нове пресуде није судија везан за начело §-а 327.

Против ове нове пресуде допуштен је призив.

Ако окривљеник на уредан позив не дође на нови претрес, стаје ранија пресуда према њему на снагу.

Ако ли судија одбаца молбу за повраћај у пређашње стање, окривљеник има против тог судијиног решења право жалбе у року од три дана по објављивању. Та ће се жалба поднети апелационом односно окружном суду заједно са призивом, ако је овај изјављен.

§ 392. — Призив се може изјавити:

1. због повреда закона (§ 335.);
2. због одлуке суда о кривици (о доказу чињеница); и
3. због одлуке суда о казни, о мерама безбедности, о приватно-правним потраживањима и о трошковима кривичног поступка, као и због одлуке о признању или непризнању олакшица при извршењу казне (§ 332.).

Призив због одлуке о кривици, изјављен у корист окривљеникову, садржи у себи и

призив због одлуке о казни и мерама безбедности, о приватно-правним потраживањима и о трошковима.

§ 393. — Призив се може заснивати на овим повредама закона:

1. ако суд није био образован, како треба или ако је судио судија, који је по овом закону искључен (§§ 28., 29. и 385.);

2. против пресуде судије појединца код окружног суда на свима повредама, поменутих у § 336. бр. 4.—10. и у § 337. бр. 1.—3., а против пресуде среског судије на свима повредама, поменутих у § 336. бр. 4.—8. и у § 337. бр. 1.—3.;

3. ако срески судија није био месно надлежан;

4. ако пресудом среског судије није било решено о захтеву овлашћеног тужиоца или власти или није било решено о садржају пријаве (§ 375. бр. 1. и 2.); и

5. ако је срески судија изреченом пресудом прекорачио захтев државног или приватног тужиоца.

Прописи § 338. од 3.—6. примењују се и овде.

§ 394. — Призив могу изјавити лица, овлашћена по овом закону (§§ 324., 332 и 338 од. 6.). Но призив против одлуке о приватно-

правним потраживањима може на штету окривљеникову, који је оглашен кривим, изјавити приватни учесник ако је са својим потраживањем делимице упућен на грађанску парницу.

Призив се изјављује писмено или усмено у записник код суда, који је судио, за три дана (§ 326.) по објављивању пресуде. За државног тужиоца ако није био на претресу и за окривљеника, против кога је изречена пресуда у његовом одсуству, тече овај рок од дана доставе пресуде (§ 333. од. 1. ст. 2.).

На време изјављен призив задржава извршење пресуде, али не спречава отпуст ослобођенога окривљеника (§ 276. и § 280.) из притвора или истражног затвора. Ако је призив управљен само против одмерења казне, може осуђеник започети издржавање казне.

Лице, које је изјавило призив, има право да за осам дана по изјави призива или ако је оно пре изјаве или при самој изјави затражило, да му се достави препис пресуде, по достави овога, преда суду оправдање призива. У овоме оправдању може оно да наведе и нове доказе и нове чињенице, ако их има, назначивши тачно све околности, које су подесне за оцену важности тих доказа и чињеница.

§ 395. — У изјави или у оправдању призива морају се тачно навести тачке пресуде (§ 392.), као и повреде закона (§ 393. бр.

1.—5. у вези с § 336. и § 337.), због којих се пресуда побија.

Ако се призив изјављује у записник код суда, позваће судија жалиоца да тачно наведе тачке пресуде и повреде, због којих се жали, па ће га упозорити на последице (§ 398. од. 1.) ако то не учини.

Касно дату изјаву или оправдање призива одбациће сам простепени судија.

Против одбачаја допуштена је жалба апелационом односно окружном суду у року од три дана.

§ 396. — Примерак оправдања призива доставиће судија другој странци, која може за осам дана предати суду писмено или усмено у записник своје противразлоге. У овима може она навести и нове противдоказе, истакнувши околности, по којима се може оценити њихова важност.

Чим се предаду противразлози или их се овлашћеник одрече или истече осмодневни рок, послаће се призив без одлагања са списима апелационом односно окружном суду.

§ 397. — Апелациони односно окружни суд решава о призиву ван седнице или у седници или на јавном претресу.

Ван седнице решава судија, који је одређен за известноца, с одобрењем председ-

ника већа о томе, да списе одмах шаље вишем државном односно државном тужиоцу на разматрање, или о потреби допуњења списка или добављања разјашњења о повреди формалности, истакнутој у призиву.

Не траже ли се никаква допуњења ни разјашњења, већаће апелациони односно окружни суд, чим државни тужилац врати списе, о сваком призиву у седници, саслушавши вишег државног односно државног тужиоца.

§ 398. — Апелациони односно окружни суд одбациће одмах или по прибављеним разјашњењима призив као недопуштен, ако нађе да га је изјавило лице, које није за то овлашћено уопште или бар не у оном смеру, како га је изјавило, или ако се уредно одрекло или одустало од призива, или да је призив изјављен касно или да нису ни у изјави ни у оправдању појединце и одређено назначене тачке пресуде, против којих је управљен (§ 392. од. 1.)¹⁾ или повреде закона, ако је призив само због ових изјављен.

Осим тога одбациће апелациони односно окружни суд призив како због повреде закона тако и због одлуке о кривици или о казни, о мерама безбедности, прватно-правним потраживањима и о трошковима, или о приз-

¹⁾ У Законнику од 16/II-1929 г. било је: „(§ 392 од. 2).“ Измењено је Законом од 9-X-1931 г.

нању или непризнању олакшица при извршењу казне, ако нађе да је он очигледно неоснован.

Решење за одбачај призива може се донети и при већању о жалби по § 395. од. 4., ако је ова основана.

Апелациони односно окружни суд може у седници, доносећи по наређењу овог §-а решење за одбачај призива, вршити и своје право, које му даје наређење § 408. од. 2., пошто о том саслуша вишег државног тужиоца односно државног тужиоца.

§ 399. — Ако има да се разматра само призив, који је управљен једино против изречене казне или мера безбедности или приватно-правних потраживања или трошкова или о признању или непризнању олакшица при извршењу казне (§ 392. бр. 3.), а који се нема одбацивати по § 398., донеће апелациони односно окружни суд одмах у седници пресуду о самој ствари, држећи се начела §-а 327. и § 334. од. 4.)¹⁾

Ако се поводом призива због повреде закона или због одлуке о кривици апелациони или окружни суд увери, да се мора наредити нови претрес пред првостепеним судијом, било

¹⁾ У Законнику од 16/II-1929 г. на крају од. 1 стајало је: „§ 334 од. 3.“ Измењено је Законом од 9-X-1931 г.

због повреда битних формалности поступка или због непотпуна или неоснована утврђења одлучних чињеница у побијаној пресуди или због важности нових доказа и чињеница (§ 394. од. 4. и § 396. од. 1.), поништиће он првостепену пресуду и упутиће ствар на нови претрес истоме или другоме првостепеном судији свога подручја, који ће се држати начела, изречених у § 358 од. 2.¹⁾

Ако апелациони односно окружни суд нађе да је судија првог степена на штету окривљеникову прекорачио оптужбу или захтев тужиоцев (§ 393. бр. 2. у вези с § 336. бр. 10. и § 393. бр. 5.), или повредио материјални закон (§ 393. бр. 2. у вези с § 337. бр. 1—3), изрећи ће у седници сам пресуду о ствари ако су у првостепеној пресуди утврђене чињенице, на којима се по правилној примени закона мора заснивати пресуда.

Нове доказе и чињенице сматраће апелациони односно окружни суд важнима, ако су подобни да прикажу неисправнима оне важне чињенице, које је суд првог степена узео за доказане у пресуди. Ради оцене важности тих нових доказа као и чињеница, из којих се изводи каква повреда закона, може

¹⁾ У тексту од. 2 § 399. у Законику од 16-II-1929 г на крају стајало је: „изречених у § 327 (§ 358).“ Измењено је Законом од 9-X-1931 г.

апелациони односно окружни суд одредити нарочитог судију да их претходно извиди. Ако апелациони односно окружни суд нађе да нови докази и чињенице нису важне, неће их узети у обзир.

§ 400. — Нема ли места ниједној од одлука, поменутих у § 398. и § 399., наредиће се дан за јавни претрес о призиву и у колико је управљен против одлуке о казни, о мерама безбедности, о приватно-правним потраживањима и о трошковима као и о признању или непризнању олакшица при извршењу казне.

Уједно ће апелациони односно окружни суд у седници закључити о доказима, који су потребни за јавни претрес.

Прибирање нових доказа и чињеница (§§ 394. и 396.), ако су од важности (§ 399. од. 4.), а напосе испитивање нових сведока и вештака вршиће се на јавном претресу, у колико их није већ прибрао или испитао нарочито одређени судија.

Понављању доказа, а нарочито поновном испитивању сведока и вештака, које је већ испитао првостепени судија, има места на јавном претресу само онда, ако апелациони односно окружни суд нађе да је то потребно због знатне сумње о истинитости и потпуности утврђења чињеница, садржаних у пресуди првостепеног судије. Изузевши овај случај,

апелациони односно окружни суд ће на јавном претресу узети за основ свога решења записнике, које је саставио првостепени судија о доказном поступку.

§ 401. — На јавни ће се претрес позвати благовремено виши државни тужилац односно државни тужилац, односно приватни учесник као тужилац, ако се тиче кривичног дела за које се гони по службеној дужности; приватни тужилац кад се тиче кривичног дела за које се гони само по приватној тужби, и они сведоци и вештаци за које је суд по § 400. закључио да се позову.

На јавни претрес позваће се виши државни тужилац односно државни тужилац и у оним случајевима, где је државни тужилац у јавном интересу присуствовао усменом претресу пред првостепеним судијом, ако се тиче и кривичног дела, за које се гони само по приватној тужби.

§ 402. — Позив за окривљеника удесиће се с обзиром на његову удаљеност од суда тако да му остану бар три дана за припрему одбране.

Ако је окривљеник у притвору ван места апелационог односно окружног суда, поучиће се, ако апелациони односно окружни суд држи да његово присуство није потребно ради про-

налажења истине, да може место себе послати браниоца а може му по потреби и суд одредити браниоца из места где је суд, ако га он не може платити.

И окривљеннику, кад његово лично присуство није потребно, и приватном тужиоцу и приватном учеснику као тужиоцу напоменуће се у позиву, да ће се и ако не дођу, о призиву пресудити по закону, узевши у обзир оно што је наведено у оправдању или у противразлозима.

Оштећеник ће се, ако није уједно тужилац, обавестити о јавном претресу уз додаток да му стоји на вољу, хоће ли доћи на претрес.

Ако су заинтересоване странке именовале браниоца или заступника, послаће се позив и њима.

Лица, чије присуство апелациони односно окружни суд држи потребним, упозориће се у позиву, да ће се принудно довести ако не дођу.

§ 403. — Претрес пред апелационим односно окружним судом је јаван (§§ 222—226).

За одржање реда и пристojности у заседању, за вођење записника о претресу, за пресуду, објављивање и израду пресуде примењиваће се наређење главе седамнаесте.

§ 404. — Јавни се претрес започиње извештајем једнога члана суда као известиоца, који ће, не дајући мишљење и не чинећи никаква предлога, обухватити ток досадашњег поступка, чињенице случаја, који се претреса, колико је то потребно за оцену призива, и спорне тачке, које одатле проистичу.

Део првостепене пресуде, на који се односи призив, прочитаће се увек заједно с разложима, а ако председник или суд држи потребним, прочитаће се и записник о претресу првостепенога судије.

Странке могу и на претресу изнети нове доказе и чињенице које ће суд оценити, да ли су важни и да ли ће их узети у обзир.

Ако је окривљеник лично присутан, испитаће се као и позвани сведоци и вештаци уз примену прописа, који вреде за главни претрес пред окружним судом.

Записник о извиђању нових доказа и чињеница (§ 399. од. 4.), ако се ово не понавља на претресу, прочитаће се.

После тога ће се позвати лице, које је својим призивом изазвало јавни претрес, ако је присутно, да овај образложи, па онда противник да му одговори. Но окривљеник или његов бранилац има увек последњу реч.

Пошто председник иајави да је претрес довршен, суд ће већати, изрећи и објавити

пресуду, ако не би нашао потребним, да одложи претрес ради нових доказа.

§ 405. — Апелациони односно окружни суд, ако не одбаци призив као недопуштен или неоснован (§ 398.) или се не огласи ненадлежним, поништиће пресуду суда првог степена и изрећи, држећи се начела § 327., пресуду о самој ствари по прописима који вреде за окружни суд као суд првог степена, у колико у §§ 406. и 407. није што друкчије наређено.

§ 406. — Ако апелациони односно окружни суд поништи пресуду суда првог степена због повреда закона, поменутих у § 336. бр. 4.—6. (§ 393. бр. 2.), упутиће ствар на нови претрес истоме или другоме првостепеном судији у своме подручју, који ће се држати начела изречених у § 358 од. 2.¹⁾

Нађе ли апелациони односно окружни суд да првостепени судија није стварно надлежан (§ 336. бр. 7. у вези с § 393. бр. 2.), нарочито да је судио о злочинству, за које по закону није надлежан, поништиће на предлог вишег државног односно државног тужиоца пресуду суда првог степена и наре-

¹⁾ Речи „који ће се држати начела изречених у § 358 од. 2.“ додате су Законом од 9-X-1931 год.

диће да се предмет упути надлежном суду односно да се покрене законски поступак.

§ 407. — У случајевима, поменутим у првом одељку § 406., може апелациони односно окружни суд да изрекче и пресуди о самој ствари и то према нахођењу одмах или доцније на претресу, пошто поправи процесну радњу, за коју је нашао да не одговара прописаним формалностима.

Исто тако може окружни суд у случају, где је срески судија судио о злочинству (§ 406. од. 2.), ако би он за то злочинство био надлежан као суд првог степена, одмах на предлог државног тужиоца и с пристанком окривљениковим, ако су утврђена сва обележја тога злочинства и ако није потребна нова припрема оптужбе и одбране, као првостепени суд изрећи и објавити пресуду о самој ствари, не обзирући се на прописе, одређене за поступак стављања под оптужбу.

§ 408. — Апелациони односно окружни суд ће се по правилу ограничити на тачке, на којима се оснива призив. Он може поништити или преиначити само оне делове првостепене пресуде, против којих је управљен призив, и само због оних повреда закона, које жалилац у призиву нарочито истиче или јасно на њих упућује,

Но ако се апелациони или окружни суд поводом ма чијег призива увери, да су повређени прописи о стварној надлежности судова (§ 336. бр. 7. и 8. и § 338. од. 4.) или да је на штету окривљеникову повређен материјални закон (§ 337 бр. 1—3.¹) и § 338. од. 5.) или да су исте повреде, због којих је он донео одлуку у корист окривљеникову, од користи и за кога од саокривљеника, који није уопште изјавио призив или га није изјавио у том смеру, поступиће по службеној дужности, као да је призив изјављен због тих повреда.

§ 409 — Апелациони односно окружни суд у случају, где је против окривљеника изречена пресуда у његовом отсуству, поводом жалбе (§ 391 од. 4) на одлуку о молби оптужениковој за повраћај у пређашње стање, поступиће се сходно § 327 б).²)

¹) У Законнику од 16/II 1929 г. у другом одељку стајало је: „(§ 336 бр. 1—3 и § 338 од. 5.).“ Измењено је Законом од 9/X 1931.

²) Текст § 409 у Законнику од 16/II 1929 г. гласио је: „Ако апелациони односно окружни суд у случају, где је против окривљеника изречена пресуда у његовом отсуству, поводом жалбе (§ 391 од. 4.) нађе, да је молба окривљеникова за повраћај у пређашње стање оправдана, поништиће у седници, саслушавши вишег државног односно државног тужиоца, побијано решење и наредиће нови претрес пред првостепеним судијом, који није везан за начело § 327. (§ 391.).“

Одбаци ли апелациони односно окружни суд жалбу окривљеникову као неосновану, поступиће са призивом, ако је овај спојен са жалбом, према прописима §§ 398.—408).

Текст је измењен Уредбом од 20/III 1935 г.

§ 410. — Против пресуде апелационог односно окружног суда нема даљег правног лека.

Захтев за заштиту закона, за чије решавање је надлежан Касациони Суд, и овде је допуштен (§ 41. од. 2.).

Ванредном поступку, предвиђеном у § 354. и § 355 нема места у поступку пред судијом појединцем.

Против пресуде, коју је изрекао окружни суд као првостепени по § 407. од. 2., допуштени су сви правни лекови као против сваке друге пресуде окружног суда као првостепеног.

§ 411. — За понављање поступка пред судијом појединцем примењиваће се прописи §§ 359.—364., 366.—368. и 371. с променама, у колико их тражи поступак пред судијом појединцем и у колико у овом §-у није друкчије наређено.

О допуштености понављања поступка одлучује судија окружног или среског суда, код кога је ранији поступак био у току. Ако се допусти понављање поступка, наређује се одмах усмени претрес, изуzeвши да је окривљеник умро (§ 370.). Против одбачаја захтева има места жалби. О жалби одлучује апелациони односно окружни суд.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ДРУГА

Извршење пресуда кривичног суда

§ 412. — Пресуде кривичног суда извршују се кад су стале на правну снагу. На правну снагу стају пресуде, кад се више не могу побијати редовним правним леком или ако правни лек по закону уопште није допуштен.

Ако овај закон или закон о извршивању казни лишења слободе не наређује што друго, надлежан је старешина оног суда, који је изрекао првостепену пресуду, да нареди да се правноснажна пресуда изврши. Колико он сам није извршна власт, учиниће што треба, да се пресуда, којом је које лице осуђено на казну, пошаље извршној власти у верном препису с назначењем да је извршна.

Ако се појави сумња о тумачењу пресуде, о допуштености извршења пресуде или истражног затвора, одлучиће о томе суд. Окружни суд ће при оваквом одлучивању саслушати државног тужиоца. Против решења суда имају странке право жалбе за три дана по објављењу или достави решења. Но жалбом се не задржава извршење, изуzeвши да суд нареди друкчије.

Ако пресуда потиче од вишег суда, о сумњама о тумачењу одлучиће тај суд, саслушавши вишег државног тужиоца односно врховног државног тужиоца.

§ 413. — Пресуда, којом се оптуженик правноснажно ослобођава од оптужбе или се ова одбија, извршиће се одмах и оптуженик ће се ако је у истражном затвору одмах пустити у слободу изузевши, да се из других законских разлога мора још даље задржати у затвору.

Ослобођеном оптуженику даће се на његов захтев препис пресуде.

И оштећенику, који је са својим приватно-правним потраживањем упућен на грађанску парницу, даће се на његов захтев препис пресуде, која му је потребна ради покретања или продужења грађанске парнице.

§ 414. — Свака правноснажна пресуда, којом је извесно лице оглашено кривим, има се извршити одмах, чим је утврђено, да извршењу не стоји на путу никаква сметња (§§ 415., 418. и 419.).

§ 415. — Смртна се казна не сме извршити пре но што се утврди, да осуђено лице није помиловано.

Извршење смртне казне и казне лишења слободe обуставља душевна или јача телесна болест, код женских лица и трудноћа, све дотле, док ове сметње трају, а код породиле док не прође два месеца од порођаја. Но трудноћа је сметња извршењу казне лишења

слободе само онда, ако је у тако високом степену, да би се порођај имао догодити за време трајања казне.

Ако осуђено лице болује од какве заразне болести, може суд одгодити извршење тих казни, а казне лишења слободe и онда, ако каква заразна болест влада у најближој околини осуђеника, који је у слободи.

Кад буде осуђено свештено лице на казну с којом се по закону губи свештенички чин, обратиће се председник суда претходно надлежној духовној власти, да изврши рашчињење најдаље у року од тридесет дана. Ако духовна власт у том року не изврши рашчињење, наредиће се извршење и без овога.

§ 416. — Смртна се казна извршује у простору неприступном широј публици, сутра дан изјутра пошто се осуђеном лицу саопшти да ће се извршити. Недељом и празником неће се смртна казна извршивати. Ако извршењу смртне казне стоје на путу сметње, наведене у § 415., неће се поменуто саопштење ни чинити, док те сметње не престану.

Ово саопштење врши суд, који је судио у првом степену, у присуству државног тужиоца и упућује осуђено лице, да се приготиви за смрт, ако жели уз помоћ свога свештеника, који ће му се дати, ако га сам не изабере. По потреби упозориће суд осуђено

лице, да се извршење казне неће ничим задржати, па ни ма чијом молбом за помиловање

Осим службених лица, која су за то позвана, могу осуђеника походити његови рођаци и друга лица, с којима он жели говорити или их само видети.

§ 417. — Извршење смртне казне бива у присуству једног судије, записничара, државног тужиоца и судског лекара. Погубљењу ће присуствовати и надлежно духовно лице.

О часу и месту извршења обавестиће се председник (начелник) општине где се казна врши, и бранилац, да могу извршењу присуствовати. Присуство је допуштено и чиновницима суда, државног тужиоштва и полицијске власти и најближим рођацима осуђеног лица.

Има ли се смртна казна извршити на више осуђених лица, чиниће се то редом, утврђеним у пресуди, али тако, да ни једно не види погубљење другог.

Леш погубљеног лица предаће се на захтев рођацима, да га сахране посве једноставно без икаквих свечаности, ако против тога не би било каквих особитих сметња; иначе ће се леш укопати на месту које је за то одређено.

О погубљењу чиниће се записник, који ће се похранити у списе, пошто га потпишу судија, записничар, државни тужилац и лекар.

§ 418. — Почетак извршења казне лишења слободе, која не прелази годину дана, може се на кратко време одгодити, ако би осуђенику, кад би се одмах затворио, пропали пољски радови или друга зарада или би се угрозила исхрана невине му породице или из других важних привредних или породичних разлога, а не би било сумње, да ће побећи или би за обезбеђење извршења казне дао довољно јемство.

Ово одгађање може на молбу допустити окружни суд, саслушавши државног тужиоца, једаред најдаље на три месеца, пошто је пресуда стала на правну снагу. Дуже одгађање, али не преко шест месеци може из особито важних разлога допустити само апелациони суд на предлог првостепеног суда. Молба за ово предаће се суду првог степена, који ће је одбацити, ако не нађе разлога, да је поднесе с препоруком апелационом суду.

Није потребно решење судијског већа код окружног суда ако су председник већа и државни тужилац сагласни, да се допусти тражено одгађање или да се молба с препоруком поднесе апелационом суду.

Против решења према горњим прописима нема правног лека.

Но Министар Правде може, кад се појаве опасне заразне болести, или ако то оправдавају какви други особито важни разлози, више

пута и на дуже време по потреби уз јемство, допустити одгађање извршења казне и код дужих казна лишења слободе, у колико не прелазе две године.

§ 419. — Извршење казне лишења слободе, изречене против војног обвезника, у колико не прелази годину дана, одгодиће се на захтевање војне власти, ако је осуђеник позван на војну дужност, док се ова не сврши

Кад траже особито важни интереси војне службе, може Министар Правде на захтевање Министра Војног и Морнарице поступити по § 418. од. 5.

§ 420. — За урачунавање истражног затвора у казну меродавни су при изрицању пресуде прописи кривичног закона.

Но и време, које је лице осуђено на казну лишења слободе провело у затвору по објављењу првостепене пресуде, урачунаће се у казну, у колико је почетак извршивања казне био задржан околностима, независним од воље осуђеникове, а нарочито због тога, што су правни лек против пресуде употребила лица, која су и против његове воље за то овлашћена. То ће се време урачунати и онда, кад правни лек, који је употребљен у корист осуђеникову, буде имао ма и делимична успеха у питању о кривици, казни и споредној казни као и случају, у коме се пресуда поништи по § 354. и § 355. од. 1. и изрече нова пресуда, пошто је проведен нови поступак или без овога.

То ће се време напослетку урачунати и у ону времену казну лишења слободе, која је одређена уместо Краљевом милошћу опрштене смртне казне.

§ 421. — Казне лишењем слободе изршују се према прописима закона о извршењу казни лишења слободе.

§ 422. — Ако се има према условно осуђеном лицу да утврди, да ли је време кушње протекло без прекора, донеће решење суд, који о томе у првом степену судио, а ако се има да нареди извршење условне осуде, о томе ће донети решење суд, који је надлежан за дело, због кога се опозива одлагање извршења казне.

Против таквих решења допуштена је лицима, поменутих у § 324., жалба у року од три дана по објављењу или достави решења Жалба задржава извршење.

§ 423. — Ако је кривичном пресудом изречено да се осуђеник по издржању казне има протерати из целе државе или из које бановине,¹⁾ известиће државни тужилац о томе ради даљег наређења Министра Унутрашњих Дела односно бана²⁾ у чијем је подручју седиште суда.

¹⁾ У Законику од 16-II-1929. било је: „области“. Измењено је Законом од 9-X-1931. г.

²⁾ У Законику од 16-II-1929 г. било је „великог жупана области“. Измењено је Законом о називу и подели Краљевине на управна подручја од 3-X-1929. г.

Ако се осуђеник има протерати из појединих места или среза, обавестиће се о томе полицијска или среска власт.

§ 424. — Новчана се казна извршује тако, да се осуђеник ако је не плати одмах по објављењу правноснажне пресуде, позива да је плати у року одређеном у пресуди, јер ће се иначе принудно наплатити.

Првостепени је суд овлашћен, да на молбу осуђеникову продужи рок за плаћање за неко време, но најдаље за једну годину, рачунајући од дана, кад је пресуда стала на правну снагу; а може на молбу допустити, да се новчана казна у истом року исплати и у делимичним отплатама. Није потребно решење судијског већа код окружног суда, ако су председник и државни тужилац сагласни, да се таква молба уважи. Против ових решења суда нема правног лека.

Ако осуђеник у остављеном му року не исплати новчану казну или делимичну отплату, наплатиће се приудно.

Ако би наплатом новчане казне осуђенику био угрожен опстанак или ако би он тиме био спречен у испуњењу своје дужности, да издржава породицу или да накнади штету оштећенику, може му суд на молбу допустити, да новчану казну одради слободним радом у корист фонда (§ 7.), ако у време молбе има

прилике за такав рад. Како ће се ова мера извршити, прописује нарочита уредба.

Не може ли се новчана казна ни наплатити ни одредити, донеће суд решење, да се због ненаплатљивости има извршити казна, којом се по пресуди замењује новчана казна. Ако суд није наредио ту казну, донеће накнадно решење, којим новчану казну замењује казном лишења слободе.

§ 425 — Наређења §-а 424. од 1—3. о наплати новчаних казна примењиваће се и на наплату других новчаних свота, за које је пресуђено, да се имају платити.

Пресуде, којима је правноснажно изречено, да се какви предмети имају одузети, уништити или неупотребљивим учинити, извршују се, ако ти предмети нису већ на чувању код суда, тако да се осуђеник позива, да их за осам дана преда суду; ако се не одазове овом позиву, наредиће надлежни суд да се те ствари одузму од осуђеника или од лица, код кога се, или од власти, код које се за њ чувају, и да се похране код суда. Ако су предмети одузети у корист Фонда, поменутог у § 7., продаће се на најближој судској јавној продаји и испод процене а новац ће се предати томе Фонду; иначе ће се ти предмети уништити или неупотребљивима учинити, ако нису подесни за криминални музеј.

§ 426 — Правноснажном пресудом или решењем изречене мере безбедности извршују се према прописима уредбе, коју ће издати Министар Правде.

§ 427 — О свакој осуди известиће судови казним листом државног тужиоца свога подручја, код кога ће се водити казени регистар о лицима, осуђеним због злочинства и због преступа одвојено. Уређење тих регистра ради омогућења јединствене статистике прописиће се нарочитом уредбом. Само јавним властима смеју се давати обавештења из казних регистра (§ 482.).

Ако су пресудом изречени губитак частних права или друга споредна казна или која мера безбедности известиће суд, чим пресуда стече правну снагу, ону власт, која је надлежна да по овоме предузима све што је потребно.

Има ли се по кривичној пресуди затворити лице, које заузима јавну службу или положај, на који треба поставити заменика, доставиће се правноснажна пресуда у верном препису одмак његовом непосредном старешини.

Дужност је државног тужиоца, да се стара око тачног вршења ових прописа о потребним обавештавањима.

§ 428 — Правноснажне пресуде кривичнога суда о приватно-правним потраживањима извршује грађански суд на захтевање заинтересованог лица (§ 303.).

Трошкови кривичног поступка, који се имају накнадити држави, наплаћиваће се према наређењу првог и другог одељка §-а 424., а трошкови извршења казне по нарочитој уредби.

За принудно наплаћивање трошкова кривичног поступка, који се имају накнадити држави, вреде исти прописи као и за принудно наплаћивање новчаних казни. За принудно наплаћивање трошкова, који се имају накнадити приватним лицима (§ 317. и § 322.), примењиваће се прописи грађанског судског извршног поступка.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ТРЕЋА

Ванредно ублажавање казне и помиловање

§ 429 — Ублажавању и смањивању правноснажне изречене казне има места по овом закону (§ 430.) или путем милости, кад се не стичу претпоставке овога закона. Опроштају правноснажно изречене казне има места само путем Краљеве милости.

Краљ има право помиловања од казни, изречених и о кривичним делима, за која се гони по приватној тужби.

И поред поступка, покренутог ради ублажавања, смањења или опроштаја казне, као и у случају опроштаја казне, може се захтевати понављање кривичног поступка.

§ 430. — Ублажавању правноснажно изречене казне има места, ако се, пошто је пресуда стала на правну снагу, појаве ублажавни разлози, којих није било, кад се изрицала пресуда или се бар онда није знало за те разлоге, а ови би очигледно проузроковали блаже одмерење казне.

У оваквом ће случају окружни суд или судија појединац окружног суда, који је изрекао пресуду по службеној дужности или по захтеву државног тужиоца или осуђеника или његовог брачног друга или рођака (§ 324.) чим се увери, да постоје такви разлози, пошто саслуша државног тужиоца, предложити апелационом суду, да казну ублажи. Срески суд подноси овај предлог преко окружног суда, ако је овај одмеравао казну (§ 398. од 4., § 399, и §§ 405—409.). У таквом ће случају и окружни суд, саслушавши државног тужиоца, додати своје мишљење. Наће ли суд да захтев странака за ублажавање казне није основан, одбациће га.

О предлогу суда првог степена за ублажавање решава апелациони суд, саслушавши вишег државног тужиоца. Ако је казну одме-

рио Касациони Суд (§ 344. од 3., § 346. бр. 3., § 350. бр. 5., §§ 352. до 355. и 357.), а апелациони суд прихвати предлог за ублажавање, поднеће га Касационом Суду, који ће о њему донети коначно решење, саслушавши врховног државног тужиоца.

Против решења среског, окружног и апелационог суда, којим се одбацује захтев или предлог за ублажавање казне, нема правног лека.

Захтев за ублажавање казне не задржава извршење казне, изузевши да суд првог степена, препоручујући ублажавање, нареди да се извршење задржи.

§ 431. — Поступак за појединачну амнестију, пошто је пресуда стала на снагу или је већ и извршена, као и поступак за ублажавање, смањење или опроштај правноснажно изречене казне путем милости може се покренути по службеној дужности или ма по чијој молби. Оваквом поступку има места и без посредовања суда. Суд коме таква молба стигне поднеће је Министру правде на даље решење. Тиме се не дира у прописе § 430.¹⁾

¹⁾ Текст друге реченице од. 1 § 431 у Законику од 16/II 1929 г. гласио је:

„Оваквом поступку има места и без посредовања судова, изузевши да се тиче помиловања лица, осуђеног на смрт (§ 283 и § 356)“.

Текст је измењен Законом од 9-X 1931 год.

Ове молбе не задржавају по правилу извршење. Но ако Краљева канцеларија о молбама које се њој упућују, или ако Министар Правде изда какво нарочито упутство о поступању с тим молбама или о одгађању извршења, поступиће се по томе упутству. Осим тога може суд првог степена¹⁾ наредити, да се почека са извршењем казне коју је он изрекао, ако се молба оснива на околностима, вредним особитог обзира, које су се појавиле тек по изреченој пресуди, и ако би се иначе циљ молбе посве или делимице осујетио.

§ 432. — Пресуду којом је оптуженик осуђен на казну смрти поднеће Министру правде са свим списима окружни суд ако у законском року против пресуде не буде употребљен правни лек, а Апелациони суд односно Касациони суд ако одбаце призив односно ревизију, макар и не била предана молба за помиловање.

¹⁾ У трећој реченици од 2. § 431 у тексту Закона од 16/II-1929 г. стајало је: „срески суд“.

Измена је учињена Законом од 9/X 1931 год.

Министар правде подноси пресуду Краљу ради помиловања.¹⁾

¹⁾ Текст § 432. Закона од 16-II-1929 год. гласио је:

„Нема ли никаквог упутства од Краљеве канцеларије или Министра Правде, упућиваће се молба за помиловање суду, који је изрекао пресуду у првом степену. Овом ће се суду слати и молба за помиловање осуђеника, која је, пошто је започето издржавање казне, предата старешини затвора или управнику казног завода или чиновнику који је изаслат ради прегледа затвора или казног завода, с извештајем и мишљењем старешине или управника о владању и здрављу осуђениковом.“

Суд, коме стигне молба за појединачну амнестију или помиловање, испитаће је, ако је надлежан окружни суд, саслушавши државног тужиоца. Ако суд првог степена нађе да нема особито важних разлога за амнестију или помиловање, одбациће молбу. Нађе ли да их има, послаће молбу са својим мишљењем и списима апелационом суду, и то срески суд преко окружног суда, ако је овај одмеравао казну (§ 398. од 4., § 399. и §§ 405.—409.). Апелациони ће суд, саслушавши вишег државног тужиоца, донети решење, којим молбу или одбацује или је са својим мишљењем и мишљењем нижих судова и са својим списима подноси Министру Правде на даље решење.

Ако је сам Касациони Суд судио у ствари (§ 344. од 3., § 346. бр. 3., § 350. бр. 5., §§ 352.—355. и § 357.), послаће се предлог апелационог суда са свима списима Касационом Суду, који ће, саслушавши врховног државног тужиоца, решити да ли молбу одбацује или препоручује. У последњем случају послаће списе са својим мишљењем и мишљењем нижих судова Мини-

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ЧЕТВРТА

Нарочите врсте поступка.

I

Поступак против млађих малолетника

1. Судија за млађе малолетнике и његов поступак.

§ 433. — Млађи малолетници су по овом закону она лица, која су у време учињеног кривичног дела навршила четрнаесту а нису навршила седамнаесту годину.

§ 434. — Код сваког окружног суда основаће се нарочито одељење као „Суд за млађе малолетнике“.

Оптузбу заступа државни тужилац за млађе малолетнике, који ће се поставити у месту окружног суда.

У поступку пред окружним судом као судом за млађе малолетнике мора млађи малолетник имати браниоца. Не изабере ли га он сам или његов законски заступник, поставиће му га судија за млађе малолетнике ма у ком било делу поступка, у колико се који од овлашћених бранилаца не јави сам добровољно за то.

стру Правде.

Против решења ма кога суда, којим се одбацује молба за амнестију или помиловање, нема правнога лека. На виши налог судови ће поднети свој извештај са већ датим мишљењем и ако је ово противно амнестији или помиловању.

Текст је измењен Законом од 9-X-1931 г.

§ 435 — И код средњих судова, где има искусних судија и просторија, подесних за одвојено поступање против млађих малолетника, и у чијем седишту има педагогијски образованих лица или удружења за заштиту малолетника, основаће Министар Правде уредбом нарочито одељење као „Суд за млађе малолетнике“. Овај ће суд обухватити подручје свога суда и једног или више суседних средњих судова, код којих нема услова, да се оснује нарочито одељење као суд за млађе малолетнике.

Поступак и суђење врши и овде судија појединац као судија за млађе малолетнике (§ 9. бр. 1.)

§ 436 — За сваки суд за млађе малолетнике именоване на три године председник апелационога суда код судова свога подручја из броја искуснијих судија дотичног суда судију за млађе малолетнике, а виши државни тужилац поставиће за окружни суд као суд за млађе малолетнике државног тужиоца за млађе малолетнике из броја чланова државног тужиштва у месту окружног суда. Ово ће се именовање и постављање по потреби продужавати и даље од три до три године.

Где устреба, може се одредити и више судија за млађе малолетнике. Но у случају да судија за млађе малолетнике буде спречен

да врши свој позив, одредиће старешина дотичног суда заменика, који ће моћи извршити и све преко потребне службене радње у ствари ма млађих малолетника.

Судовима за млађе малолетнике може се уредбом поверити потпуно или делимично вршење послова старатељске власти за лица, против којих ти судови поступају због кривичног дела.

§ 437 — У колико се у овом одсеку за поступак судова за млађе малолетнике не наредује што друкчије, примењиваће се и други прописи овога закона.

Поступак против млађих малолетника започињаће се и довршаваће се хитно.

§ 438 — Ако су у кривичном делу суделовали млађи малолетници и друга лица старија од седамнаест година, издвојиће се поступак против млађих малолетника. Ако издвајање не може бити без штете за сам поступак и пресуђење ствари, одлучиће о томе коначно по предлогу судије за млађе малолетнике код окружног суда окружни суд (§ 11. бр. 1.), а код среског суда старешина среског суда, и ако је овај у исто време судија за млађе малолетнике. Без овог решења редовни суд не може против млађег малолетника продужити поступак (§ 206. од. 1.).

Но свакако ваља пазити, да млађи малолетници не долазе у додир с одраслим окривљеницима, а нарочито онда, кад се већ у току извијаја покаже преко потребним, да се нареди ограничење слободе млађих малолетника, а нема могућности, да се млађи малолетници за време поступка сместе у какав приватан или државни завод или у коју подесну породицу, нити се то може заменити другом мером ни помоћу удружења за заштиту малолетника.

Није ли издвајање поступка без штете за сам поступак никако могуће, ствар ће истраживати, претрести и пресудити редовни суд, који ће се, у колико се тиче млађих малолетника, држати прописа кривичног закона, који вреде за млађе малолетнике с примењивањем мера, које су у овом одсеку предвиђене.

Ако млађи малолетник пре покренутог или довршеног поступка наврши седамнаесту годину живота, поступак ће се започети или продужити пред редовним судом, који ће ипак примењивати мере, одређене за малолетнике, но само за дело, које је он учинио као млађи малолетник, изузевши васпитање. Ако редовни суд у таквом случају пресудом изрекче упућивање у завод за поправљање, послаће се списи Министру Правде, да нареди у који ће се завод за поправљање упутити.

§ 439. — Судија за млађе малолетнике, ако нађе да је надлежан, наредиће потребне извиђаје, чим прими пријаву против млађег малолетника због кривичног дела, по предлогу државног тужиоца или код дела, за које се гони по приватној тужби, по захтеву приватног тужиоца, а код среског суда, где не буде овлашћеног тужиоца, и по службеној дужности. Ове ће извиђаје вршити он сам лично или помоћу јавних органа и власти или помоћу поузданика, које он одреди.

Поузданике ће судија заверити (§ 440.) и дати им упутства, шта ће и како ће имати извидети и њему писмено или усмено у записник поднети извештај.

§ 440. — За поузданике може судија за млађе малолетнике поставити и заверити честита и поуздана мушка и женска лица, нарочито из кругова, који се баве васпитањем младости и неговањем сирочади, у колико се та лица у таквим приликама, да се могу бавити млађим малолетником и бити му од помоћи саветом и старањем око подесног запослења и честитог живота.

Ради успешног избора поузданика може се судија обраћати на све власти, на удружења за заштиту и васпитање малолетника као и на свештенике и учитеље.

Поузданици ће повремено извештавати судију и о владању млађег малолетника, који

је поверен њиховом старању и надзору (§ 449. и § 454.), и обавештаваће судију о свему, што су они прибавили по његовом позиву или без овога.

Честите сиромашне поузданике, који се у већој мери и са особитом љубави баве заштитним надзором око оваквих малолетника, може Министарство Правде наградити.

§ 441. — Судија за млађе малолетнике утврдиће пре свега године малолетникове, па ће га испитати и поред дела и стања ствари извидети све што је потребно за оцену индивидуалности млађег малолетника, степена душевне и моралне зрелости и животних му прилика, као и свих других прилика, под којима је и због којих је учинио кривично дело.

Ради тога ће судија моћи по потреби да чује и родитеље или законског заступника, свештеника, учитеља, господара и лекара млађег малолетника, као и старатељске и административне власти, друштва и заводе, који су имали посла с тим малолетником,

Ослобођењу од дужности сведочења (§ 169.), нема места у поступку против млађих малолетника, ако се тиче само посведочења чињеница, које се односе на утврђење индивидуалности, степена душевне и моралне зрелости као и на животне прилике малолетникове.

По потреби може судија и у току поступка предузети подесне привремене мере за старање, за заштиту и за смештање млађег малолетника, ако држи, да је опасно да он остане у дотадањој својој околини, као и за одвојено чување у подесној породици. Но ове мере може судија према приликама и у свако доба обуставити.

Ако млађи малолетник буде због кривичног дела притворен код које друге власти имаће се он најдуже за двадесет четири сата предати суду за млађе малолетнике, а дотле ће се чувати одвојено од одраслих притвореника.

За остваривање приватно-правних, потраживања (§ 295.) упутиће се оштећеник на грађанску парницу, ако би се претресом ових задржавао поступак против млађег малолетника.

§ 442. — Чим судија доврши потребне извиђаје, послаће списе, у колико се не тиче поступка по приватној тужби државном тужиоцу за млађе малолетнике ради предлога. У поступку по приватној тужби позваће судија приватног тужиоца, који је поднео пријаву, да преда тужбу у року од осам дана по пријему позива.

Државни је тужилац дужан што пре да преда свој предлог судији за млађе малолетнике. Поступку о стављању под оптужбу

има овде места само кад се тиче злочинства, у колико већ извиђајима није ван сваке сумње утврђено, да млађи малолетник није зрео да схвати природу и значај свога дела и да према томе схватању ради.

У овом последњем и у свим другим случајевима подноси државни тужилац само образложени предлог за даљи поступак и назначује у њему васпитну меру, која би се имала применити, или изјављује да не налази основа за продужење поступка. Овакву ће изјаву учинити државни тужилац, кад нађе да се нису стекле претпоставке, које се по овом закону морају стећи и за продужење кривичног поступка против одраслих лица. Осим тога, може он учинити такву изјаву, ако је кривично дело тако незнатно, да гоњење због тога дела није ни у јавном интересу ни у интересу будућег владања и моралног развитка млађег малолетника.

Ако приватни тужилац у прописном року не преда тужбу, узеће се да је одустао од тужбе, па ће судија поступак обуставити и по потреби одредити мере, које нађе упутнима за старање и надзор млађег малолетника.

§ 443. — Судија може на предлог и изјаву државног тужиоца, ако се не тиче оптужбе из § 442. од. 2., и на приватну тужбу одредити рочиште, ако држи да даље утвр-

ђивање кривице и примена мере да се упуту у државни завод за васпитање или поправљање није у интересу душевног и моралног развитка млађег малолетника. На ово ће рочиште позвати млађег малолетника, његовог, браниоца, а ако устреба, и родитеље или законитог заступника и поузданика па ће, саслушавши их о мерама, које предлаже државни тужилац, или о тужби приватног тужиоца, изрећи и уз потребно поучавање објавити решење, којим може без утврђивања кривице:

1. да обустави поступак, ако је уверен, да је кривично дело посве незнатно или ако усваја изјаву државног тужиоца, да нема основа за продужење поступка; или

2. да нареди да се млађи малолетник оставља кућноме кажњавању или, ако он похађа школу или је већ смештен у каквом заводу за васпитање, кажњавању школе или тога завода, или да му даде укор или да га отпусти на прокушавање за време од једне године под непрекидним надзором законског заступника или поузданика, кога он одреди; или

3. да нареди да се малолетник ради васпитања или очувања од запуштености преда подесној породици или приватном заводу за васпитање. Но овоме има места само онда, ако се он увери, да је млађи малолетник на-

пуштен или да је већ показао знаке покварености или да се с основом ваља бојати, да ће се у досадашњој својој околини покварити без обзира на то, да ли је могао или није могао да схвати природу и значај свога дела и да према томе схватању ради.

Не дође ли млађи малолетник на позив судије на рочиште, нити оправда изостајање, учиниће судија што треба ради његовог доласка, а може га и довести помоћу поузданика или на други подесан начин.

§ 444. — Кад стављање под оптужбу (§ 442.) стане на снагу, наредиће судија усмени претрес. Овај ће он наредити и поводом другог предлога као и на приватну тужбу, ако држи, да би се имало изрећи упућивање у државни завод за васпитање или поправљање. На претрес ће судија позвати млађег малолетника и његовог браниоца, приватног тужиоца, код окружног суда и државног тужиоца за млађе малолетнике, а код среског суда само по његову захтеву (§ 382. од. 2.), потребне сведоке, вештаке и поузданике као и друга лица, ради потребних разјашњења и обавештења. О претресу известиће судија родитеље или другог законског заступника малолетниковог и онда, кад их не позове као сведоке.

Ако позвани малолетник не дође на претрес, може се према пропису § 443. последњи одељак довести.

§ 445. — За искључење јавности усменог претреса и објављивање пресуде примењиваће се прописи §§ 223.—226. Приступ на претрес може судија допустити још само члановима удружења за заштиту и васпитање малолетника и лицима, која имају оправдани интерес да буду на претресу. Без допуштења судије не сме се штампом објавити ни ток поступка ни пресуда против млађег малолетника, а и у допуштеној објави не сме се назначити име малолетниково ни с почетним словима. Преступ овога наређења казни се по кривичном закону.

Нема места ни усменом претресу ни коначном решењу ствари без присуства млађег малолетника.

За испит позваних лица вреде општа правила овога закона.

Државни тужилац за млађе малолетнике, ако присуствује и на претресу пред судијом за млађе малолетнике код средњег суда, има у свом закључном предлогу изјавити, какве мере држи да су на месту у интересу малолетника. О његовом предлогу могу се изјаснити и бранилац и родитељи или други законски заступник малолетника и поузданик.

§ 446. — Суднија није везан за предлоге странака (§ 445. од. 4.). Он може на основу усменог претреса по свом слободном уверењу изрећи:

1. пресуду којом оглашује млађег малолетника кривим за учињено кривично дело, ако нађе да је он зрео, да схвати природу и значај свога дела и да према томе схватању ради, па наређује упућивање у државни завод за васпитање или поправљање; или

2. пресуду, којом га ослобођава од оптужбе из разлога, поменутих у § 280., или због тога, што га не држи зрелим, да схвати природу и значај свога дела и да према томе схватању ради, или што је уверен, да је кривично дело посве незнатно. Но и у оваквом случају као и у случају кад оптужбу одбије (§ 276.) може судија наредити коју од васпитних мера, назначених у § 443. бр. 2 и 3 коју нађе за потребну и подесну у интересу душевног и моралног развитака млађег малолетника.

Незадовољној странци доставиће се пресуда у верном препису, у колико се достављања није одрекла.

Код пресуде споменуте горе под Бр. 1 прописи о паушалном износу (§§ 314 од 1 Бр. 1 и 314а) не примењују се.¹⁾

¹⁾ Од. 3 § 446 додат је Уредбом од 20-III-1935 г.

§ 447. — Против решења, донесених по § 443. бр. 2 и 3., допуштена је жалба (§ 328. и § 330.), а против пресуда, изречених по § 446., допуштен је позив (§ 392 и сл.).

О жалби и о позиву против одлука судије за млађе малолетнике код окружног суда решава апелациони суд, а против одлука среског судије окружни суд у сталном већу за млађе малолетнике.

Апелациони односно окружни суд решава о жалби, саслушавши вишег државног тужиоца односно државног тужиоца за млађе малолетнике.

Против решења апелационог односно окружног суда о жалби нема даљег правног лека.

§ 448. Апелациони односно окружни суд за млађе малолетнике решава о позиву по прописима § 397. и сл. Но и у седници саслушава он осим државног тужиоца за млађе малолетнике још по могућству и браниоца, ако је изречено упућивање у државни завод за васпитање или поправљање.

О усменом претресу, чија се јавност искључује према пропису § 445. од 1., известиће се у првом реду поред млађег малолетника и његов бранилац, који га је бранио, његови родитељи или његов законски заступник, господар и поузданик, ако се не позивају као

сведоци. Ако бранилац не дође на претрес, може председник по службеној дужности одредити браниоца из места, где је апелациони односно окружни суд, ако то држи потребним.

И у поступку судова за млађе малолетнике има места захтеву за заштиту закона (§§ 41., 357. и 410.).

2. Извршивање мера, наређених против млађих малолетника.

§ 449. — Извршење отпуштања на прокушавање (§ 443. бр. 2.) и старање око надзора млађег малолетника за време прокушавања припада судији за млађе малолетнике, који је ту меру одредио у првом степену. Он ће упутити лице, коме је поверио надзор и бригу око малолетника, како ће га извештавати о његовом владању и животу.

Ако млађи малолетник за време прокушавања пре навршене седамнаесте године учини кривично дело теже природе, покренуће се законски поступак (§ 439. и сл.). Ако се он ода пијанчењу, неморалном или скитничком животу или ако иначе покаже знаке неваљалства или се огреши против наређеног надзора и старања или ако учини посве незнатно кривично дело, а судија држи да у интересу душевног и моралног развоја малолетниковог нису упутне ни потребне оштрије мере, може он, пошто утврди чињенице и расветли ствар, донети коју од наредаба:

1. да се продужи време прокушавања за још једну годину;

2. да се промени старалац и пооштре надзорне мере;

3. да да млађем малолетнику укор или да његово кажњавање оставља кући или школи;

4. да млађи малолетник има да учи занат или да похађа коју школу, која одговара његовим годинама, образовању и његовим приликама;

5. да млађи малолетник има одређених дана доћи судији ради полагања рачуна о владању и животу.

§ 450 — Судија може наредбе, допуштене по § 449. бр. 1.—5., донети појединце или их по свом нахођењу и више заједно скупити а оне поменуте у § 449. бр. 2.—5., и више пута понављати све док малолетник не наврши двадесет и прву годину живота.

О овим наредбама обавестиће судија старатеља и државног тужиоца за млађе малолетнике.

Против судијиних наредаба има само државни тужилац право жалбе окружном односно апелационом суду, у колико није задовољан тиме, да млађи малолетник остаје и даље на прокушавању. Жалба не задржава извршење.

Истече ли време прокушавања, а друге мере нису биле потребне осим оних, које су

поменуте у § 449. бр. 2.—5., поступак ће се, који је био покренут, обуставити. Иначе ће се поступак, у колико не би била довољна мера, назначена у § 449. бр. 1. продужити и применити оштрије мере.

§ 451 — Васпитање је под надзором јавних власти у подесним породицама и у приватним заводима за васпитање или у државним заводима за васпитање.

О начину васпитања у државним заводима издаће Министар Правде у споразуму с Министром Просвете уредбу, старајући се, да се млађим малолетницима, који су успешно учили у време извршења кривичног дела, по могућству пружи прилика за продужење наука. С даном смештања малолетника у завод за васпитање престаје за време, док траје васпитање, очинска или старатељска власт, у колико се тиче васпитања малолетниковог, и прелази на старешину завода.

Ако малолетник, смештен на васпитање, пошто је провео бар једну годину у заводу за васпитање, покаже знак потпуног поправљања, може га судија за млађе малолетнике, саслушавши њега, управника завода, државног тужиоца за млађе малолетнике, а по могућству и родитеље или законског заступника, условно отпустити уз подесан заштитни надзор.

Протече ли време од једне године дана по условном отпуштању без прекора, сматраће се малолетник коначно отпуштеним из завода. У противном случају може судија наредити, да се малолетник поново врати у завод, ако још није навршио двадесет и прву годину и ако није учинио теже кривично дело.

Ако овакав млађи малолетник, пошто је већ навршио петнаест година, у заводу или ван завода учини злочинство, а зрео је толико, да може да схвати природу и значај свога дела и да према томе схвању ради, казниће се према прописима кривичног закона, који вреде за старије малолетнике. За друга кривична дела, казниће се дисциплински, док је у заводу.

§ 452. — Осуда млађег малолетника на упућивање у завод за поправљање извршује се у нарочитом државном заводу за поправљање малолетника, који одреди Министар Правде. Министар Правде издаће уредбом нарочите прописе о томе, узмајући у обзир поправљање малолетника обуком и привикањем на користан и практичан рад. За очинску и старатељску власт вреди пропис § 451. од. 2. ст. 2.

Ако малолетник својим владањем и радом за време бављења у заводу покаже знак потпуног поправљања, може га Министар

Правде на предлог управе завода по издржању три године, условно отпустити из завода, и то, ако није још навршио двадесет и прву годину, под заштитним надзором, који ће наредити судија за млађе малолетнике. Ради тога ће старешина завода одмах известити судију о условном отпусту, а малолетника упутити да се јави судији за млађе малолетнике.

Огреша ли се малолетник, који је условно отпуштен из завода, за време од једне године о дужности, под којима је отпуштен, тако да нема наде за даљи његов честити живот. Министар Правде вратиће га у завод ради даљег поправљања. Ако ли такав малолетник, пошто је навршио петнаест година, у заводу или ван завода учини злочинство, поступиће се по § 451. од. 5. По томе ће се пропису поступити, ако он учини и лакше кривично дело.

Протече ли време од једне године по условном отпуштању без прекора, сматраће се такав малолетник потпуно слободним.

§ 453. — Ако се за време поправљања бар од једне године по владању и по радљивости млађег малолетника види, да је за његов трајни морални преображај и поправљање као и за даљи његов честити живот потребно само васпитање, може судија за мла-

ђе малолетнике по предлогу управе завода, извршивши потребне извиђаје, решити да се одустаје од даљег држања у заводу за поправљање и малолетник предаје у завод за васпитање, у колико већ није навршио двадесет и једну годину.

§ 454. — За уредан заштитни надзор и за подесно смештање условно отпуштених малолетника (§ 451. и § 452.) стараће се судија за млађе малолетнике уз суделовање старешине завода, из кога је то лице отпуштено, и уз суделовање поузданика (§ 440.) и удружења за заштиту малолетника.

Ради тога ће старешина завода у исто време, кад мисли да отпусти малолетника, послати судији за млађе малолетнике свој образложени предлог у том смеру.

II.

Поступак против непознатих, одсутних и одбеглих учинилаца кривичног дела.

§ 455. — Свако ће се кривично дело, за које се гони по службеној дужности, и ако се не зна ко га је учинио или је учинилац одсутан или је одбеглао, по предлогу државног тужиоца или и по службеној дужности извидети, а нарочито његови трагови утврдити и прибавити сви могући докази.

Ако се тиче дела одсутног или одбеглог осумњиченика, за кога би одбрана била обавезна, поставиће му се о његовом трошку бранилац по службеној дужности. Сведоци ће се у оваквим извиђајима заклетити.

Тек онда кад се у ствари не може ништа чинити, кривични ће се поступак до проналаска учиниоца обуставити а списи у архиви похранити и чувати. Кад се сазна за учиниоца, поступак ће се продужити (§ 359. бр. 1.), допунити и даље по закону поступити.

§ 456. — Тиче ли се каквог одсутног учиниоца кривичног дела, за кога се извесно не зна, да ли је одбеглао, а нема ни услова, да се против њега изда наредба, да се доведе и нареди притвор (§ 112. и § 113.), стараће се истражни судија да дозна, где се он бави, па ће тек онда, кад он на достављен му позив не дође суду, издати наредбу да се доведе или ће према околностима предузети коју од мера, које се прописују у наредним §§-има.

§ 457. — Ако се зна или се по околностима може узети, да је осумњичено лице одбегло или да се крије, или ако се оно терети за злочинство, а има околности, које би оправдавале, да се притвори (§ 113.), извиђајна ће власт уз потребну обазривост учинити све

што треба, да се оно добави, према приликама и самим претресањем стана или разишиљањем расписа на друге власти, у чијем би се подручју могло затећи као и нарочитом потером, а у случају злочинства и потерницом.

§ 458. — Ако има наде, да ће се осумњиченик, који је побегао или се крије, моћи стићи потером, наредиће истражни судија, а у хитним случајевима и срески суд и полицијска власт, да пођу за њим у потеру одређени службени органи с наредбом, којима су све власти дужне, да иду на руку.

Овакви органи могу прећи и границу свога среза и продужити потеру управо до границе државе.

§ 459. — Ако је одсутно или одбегло лице основано осумњичено за злочинство, а није познато где се бави, и ако има услова да се оно притвори, наредиће се за њим писмена потера (потерница). Ово ће се учинити и онда, кад је лице, осумњичено због злочинства, за време извиђаја или доцније у току поступка побегло из затвора.

Потерницу наређује окружни суд, а у хитним случајевима и сам истражни судија.

У потерници треба да се поред имена и презимена осумњиченог лица његова личност по могућству најтачније опише и да сезначи

злочинство, за које се гони, па да се све власти замоле, да то лице, где год га нађу, ухвате и спроведу суду, који за то моли.

Потерница ће се на најбржи начин доставити окружним, среским, општинским и полицијским властима, судовима оног краја где се осумњиченик бавио, и другим надзорним органима у околини.

Ако је потреба, може се потерница објавити у полицијском гласнику а према околностима и у другим новинама.

Ако се зна да се лице, које се гони потерницом, бави у туђој држави, а има наде, да се по постојећим државним уговорима или по усвојеној узајамности може затражити његово издавање, обратиће се окружни суд, саслушавши државног тужиоца, прописном молбом Министру Правде, да поради око издавања тога лица (§ 498.).

Потерница се неће нигде наређивати против лица, које се гони само због преступа. Но ако је од важности, да се добави такво лице, послаће се полицијским и другим властима његов лични опис с позивом, да га потраже, и ако га пронађу, да известе о томе суд, који им достави опис тога лица.

§ 460. — Онако како у потерницама могу се описати и објавити и предмети, прибављени или произведени злочинством. Ако се та-

кав опис тиче предмета од веће вредности или таквих предмета, по којима би се сам учинилац могао лакше пронаћи или за будуће предупредити веће зло или штета или оштећенику прибавити накнада штете, ваља такве предмете одмах објавити. Тиче ли се прављења лажних новаца, известиће се одмах Министар Финансија уз опис фалсификата.

Ко год шта зна или сазна о таквим предметима, дужан је то одмах да јави власти.

§ 461.— Потерница (§ 459.) и опис предмета (§ 460.), опозваће се на исти начин како су објављени одмах чим престану разлози из којих су наређени.

§ 462.— Окривљенику, који је отсутан или у бегству, а који изјави да је спреман доћи пред суд, ако му се зајемчи сигурност за несметан слободан долазак, може Министар Правде, прибавивши мишљење вишег државног тужиоца код апелационог суда, у чијем подручју је онај суд, пред којим је поступак у току, по потреби и уз јемство, зајемчити сигурност, да ће се за време, док се не изрече првостепена пресуда, оставити у слободи.

Ово вреди само за оно злочинство, за које је дат слободан долазак. Слободан долазак престаје, ако окривљеник не дође суду на уредно достављени му позив, а не оправда

довољно своје изостајање, или ако се спрема да побегне, ако избегава продужење истраге бегством или скривањем свога боравишта или ако не испуни ма који од услова, под којима му је слободан долазак зајемчен.

§ 463. — Ако сва покушана средства (§§ 456.—462.) да се отсутно лице, осумњичено за злочинство, добади пред суд, остану без успеха и ако су извршене све потребне и могуће извиђајне радње, кривични ће се поступак до његовог добављања обуставити и продужиће се тек онда, кад се оно добади.

Нема места стављању под оптужбу, главном претресу и пресуди против отсутнога лица, које се не може пред суд добавити.

§ 464. — Обустављајући даљи поступак суд ће у свом решењу утврдити трошкове кривичног поступка, који су до тада учињени. Ако суд држи, да се прибрало довољно доказа за вероватност кривице отсутног лица, може наредити да се ради обезбеђења тих трошкова и наплате новчане казне, која би га вероватно стигла, као и ради обезбеђења накнаде штете оштећенику, узапте поједини предмети, који су својина отсутног лица.

Решење, којим је наређено то узапћење, објавиће се у „Службеним Новинама“ а по потреби и у другим новинама о трошку од-

сутног лица. С објављењем тога решења губи то лице право да располаже са узапћеним предметима.

Узапћење предмета дигнуће се и објавиће се, чим престану претпоставке узапћења.

§ 465. — Због немогућности добављања кога од више окривљеника пред суд не сме се задржавати довршење поступка против других присутних окривљеника, изузевши да је присуство и онога од пресудног утицаја на успех поступка и да има наде, да ће се онај ускоро добавити. У последњем ће се случају продужавање поступка за кратко време прекинути.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ПЕТА,

О накнади штете неоправдано осуђеним лицима и о повраћају права, изгубљених по кривичној пресуди.

І. Накнада штете неоправдано осуђеним лицима.

§ 466. — Ко је неоправдано у кривичном поступку осуђен због кривичног дела, има право да захтева од државе накнаду имовинске штете, коју је претрпио по неоправданој осуди.

Неоправданом сматра се осуда:

1. ако је против лица, које је правноснажно осуђено, доцније на основу понављања

кривичног поступка, допуштеног у његову корист, поновни кривични поступак правноснажно обустављен;

2. у свим случајевима где је правноснажно осуђено лице доцније правноснажном пресудом ослобођено од оптужбе или је ова одбивена, изузевши да је одбивена због несташнице предлога, или захтева или због одустаје приватног тужиоца или због ненадлежности.

Но захтеву за накнаду штете нема места, ако је осуђеник својим лажним признањем или иначе намерно проузроковао своју осуду као ни онда, ако против првостепене пресуде, којом је осуђен, није употребио правни лек, или против пресуде, изречене у његовом одсуству, из крајњег нехата није молио ни за повраћај у пређашње стање, где оване има места.

§ 467. — Захтев, који је на основу претпоставака § 466. учинио овлашћеник, прелази на његовог брачног друга, децу и родитеље, но само у толико, у колико су они по неоправданој осуди изгубили издржавање, које је покојник њима по закону био дужан. Осим овога случаја могу иста лица и по смрти осуђениковој, кад се стеку претпоставке § 466., учинити захтев према ограничењу првог става.

§ 468. — Право на накнаду штете престаје, ако овлашћеник не преда надлежном суду

(§ 469.) свој захтев у року од шест месеци од дана, када му је саопштена правноснажна пресуда, којом је ослобођен од оптужбе или ова одбивена или решење о обустављању поступка (§ 466.). Овај рок вреди и за овлашћениковог брачног друга и рођаке (§ 467.), ако овлашћеник умре пре истека рока, а да сам није поднео захтев нити га се одрекао.

Ако ли је понављање кривичног поступка у корист неоправдано осуђеног лица допуштено тек по његовој смрти, престаје право брачног друга и родбине на накнаду штете, ако свој захтев не поднесе надлежном суду за шест месеци од дана, кад је стекла правну снагу нова пресуда о ослобођењу од оптужбе или одбијања ове или ново решење о обустави поступка.

§ 469. — Овлашћеник (§ 467.) обратиће се ради накнаде штете најпре Министру Правде, који може одредити свога заступника ради преговора и поравнања с овлашћеником.

Не дође ли до поравнања или не добије ли овлашћеник за месец дана решење од Министра Правде, може он у остављеном року (§ 468.) под претпоставком, да се обратио Министру Правде, предати свој захтев за накнаду штете кривичном суду првог степена, који је изрекао ранију поништену пресуду.

Тај захтев може се поднети писмено или усмено у записник код суда. У захтеву имају се назначити околности које га оправдавају, врста и свота имовинске штете.

Суд првог степена је надлежан за отпочињање поступка и за извиђаје. О самом захтеву решава Касациони Суд.

§ 470. — Суд, надлежан за извиђаје (§ 469.), учиниће по службеној дужности потребна извиђања и прибавиће доказе ради утврђења околности, којима је образложен захтев, врста и висина штете. По потреби могу се испитати сведоци и вештаци, ако устреба и под заклетвом. Но с подједнаком брижљивошћу извидиће се све околности, које оправдавају захтев, као и оне, које га побијају.

Кад се доврше извиђаји, обавестиће се овлашћеник, који има право, да разматра списе, с упуством, да може у року од осам дана писмено или усмено у записник код суда предати своју изјаву ради образложења захтева. Кад тај рок истече, послаће се сви списи, ако овлашћеник и не преда своју изјаву, државном тужиоцу, да и он у року од осам дана изјави своје мишљење. Чим ово стигне, послаће суд првог степена све списе Касационом Суду на решење.

§ 471. — Касациони ће Суд, ако не сматра потребним допуњење извијаја, одредити дан за јавни претрес,

О претресу ће се обавестити овлашћеник с напоменом. да може доћи лично или послати кога адвоката као заступника или, приложивши уверење власти да је сиромаш, у року од три дана по пријему обавештења замолити Касациони Суд, да му постави заступника.

О претресу обавестиће се и врховни државни тужилац.

О претресу ће се начинити записник.

§ 472. — Претрес се започиње разлагањем известиоца кога за то одреди председник већа о стању ствари.

После тога образлаже свој захтев овлашћеник или његов заступник. Није ли дошао ни један од њих, прочитаће се изјава, ако ју је овлашћеник предао суду првог степена и изјава државног тужиоца. На то даје своју изјаву врховни државни тужилац и ставља свој предлог.

Ако је ствар према успеху претреса зрела за решење, донеће Касациони Суд оценивши пажљиво све околности по свом слободном уверењу решење како о оправданости захтева тако и о врсти и о износу штете, која се има накнадити.

Новчане казне и трошкови кривичног поступка, које је овлашћеник платио на основу пресуде, којом је био осуђен, накнадиће му се у потпуном износу.

Касациони Суд објављује своје решење с разлoзима јавно.

На сношење трошкова, проузрокованих поступком за накнаду штете, може се осудити лице које је захтевало накнаду штете, једино онда, ако је очигледно да је захтев учињен само из обести.

§ 473. — Решење, којим се одређује накнада штете овлашћенику, послаће Касациони Суд са списима Министру Правде ради исплате своте, која је одређена као накнада.

У исто ће се време преко суда првог степена доставити странкама решење у верном препису.

Ако Касациони Суд одбаци захтев, вратиће списе суду првог степена ради саопштења.

§ 474. — Нема места мерама обезбеђења ни мерама извршења на потраживања за накнаду штете, утврђене по § 472., осим једино у корист потраживања за законом издржавање.

§ 475. — Колико у претходним §§ овога одсека нема наређења за поступак, примењиваће се општи прописи овог закона.

II. Повраћај права, изгубљених по кривичној пресуди.

§ 476. — Поступак ради повраћаја по пресуди изгубљених права (реhabилитација) према прописима кривичног закона може се отпочети само по молби осуђениковој или по молби његовог брачног друга, његове деце и родитеља, а ако је малолетан, и по молби његовог старатеља,

Молба ће се предати или писмено или усмено у записник код окружног суда, у чијем подручју осуђеник живи или се бави.

Молба може да садржи захтев, да се осуђеник огласи само достојним, да врши односно стиче изгубљена права или само да се поништи против њега изречена осуда или за обоје.

§ 477 — Окружни ће суд поводом предане молбе додати списе од суда првог степена, који је судио, па ће пре свега утврдити, да ли се стичу претпоставке кривичног закона.

Ако се из списка види, да није још протекло време, одређено законом за такав захтев, одбиће окружни суд молбу решењем и обуставиће поступак. Ако ли је законом одређено време протекло, одредиће суд судију, који ће извршити потребне извиђаје и утврдити чињенице, на које се позива молитељ па ће прибрати доказе како о околностима, које

су од користи осуђенику, тако и оне, које су му од штете.

Ради тога може одређени судија затражити извештај о владању осуђениковом од судова, управних и полицијских власти, у чијем је подручју осуђеник у току законом одређеног времена живео или се бавио, као и од казних завода, где је осуђеник казну издржавао. Према потреби може судија о владању осуђениковом и о том, да ли је наплатио штету, коју је он својим делом проузроковао, испитати сведоке, ако устреба и под заклетвом.

§ 478. — Како извиђајни судија тако и замољене власти имају строго да пазе да се извиђајима не крњи друштвени положај осуђеников. Због тога ће у молбама, које шаљу по могућству прећутати кривично дело, а свако писмо, које се тиче предмета, слаће затворено.

§ 479. — На основу извршених извиђаја може извиђајни судија обуставити поступак, ако се не стичу претпоставке, одређене у кривичном закону за повраћај права. Против оваквог решења судијина може се осуђеник за три дана по објављењу жалити окружном суду.

Ако судија држи да су се стекле све претпоставке, предаће извиђаје државном тужиоцу

ради предлога. Државни ће тужилац проучити списе и поднеће суду свој предлог.

Председник окружног суда упутиће ствар судијском већу на претрес.

§ 480. — Председник већа позваће на претрес по потреби осуђеника и државног тужиоца. Ако држи да је за потпуно разјашњење ствари потребно, да се на претрес позову поуздана лица као сведоци, позваће и ове. Ако је осуђеник пријавио браниоца, и овај ће се позвати.

Претрес се врши у судском заседању уз потпуно искључење јавности с највећом штедњом личности осуђеникове, по могућству онога дана, кад се не држе кривични претреси.

Изостајање молитеља за повраћај права не спречава довршење претреса ни коначно решење ствари.

Кад се закључи претрес, саслушаће суд странке па ће донети и објавити своје решење.

О претресу начиниће се записник.

§ 481. — Ако суд држи да нису ни даља извиђања потребна нити да се молба има одбацити, донеће решење, којим молитеља оглашује достојним да врши односно стиче изгубљена права или којим наређује поништај против њега изречене осуде и њено брисање у казним регистрима и забелешкама државног

тужиштва, управних и полицијских власти или и једно и друго.

Ово ће се решење по службеној дужности послати водиоцима казних регистара, управним и полицијским властима ради знања.

Решење ће се у овереном препису предати и рехабилитованом лицу ако то захтева.

Против решења суда, којим се молба¹⁾ одбија имају молитељ, његов бранилац и родбина (§ 476.) односно старатељ право жалбе Касационом Суду.

Ако суд одбије молбу због тога, што још не сматра молитеља достојним повраћаја права, може овај, као и лица наведена у § 476., поновити молбу по истеку године дана од дана када је решење стекло правну снагу.

§ 482. — Судским решењем враћају се изгубљена политичка права и могућност, да се опет стеку изгубљени положај и друга изгубљена права.

Наређењем поништаја изречене осуде ослобођава се рехабилитовано лице од дужности да пред судом или прсд другим властима на питање о ранијим казнама призна, да је било кажњено за кривично дело, за које је рехабилитовано. Но поништајем изречане

¹⁾ У тексту Законика од 16-II — 1929 г. стајала је реч „жалба“.

Измењено је Законом од 9-X-1931 г.

осуде не дира се у права трећих лица, што их ова оснивају на пресуди.

Осим тога се у случајевима поништаја осуде има у изводима из казненог регистра кад се ови дају судовима и државним тужиоштвима, за ту осуду назначити, да је поништена. Код сваког другог давања обавештаја или сведоцаба на основу казnenих регистра па ни у казnenим листовима не сме се поништена осуда ни споменути.

§ 483. — Трошкове поступка за повраћај права сноси (§ 313.) молитељ само у оном случају, ако суд одбије молбу због тога, што држи да осуђеник није заслужио повраћај права, иначе увек држава.

§ 484. — У случајевима, где кривични закон предвиђа повраћај и могућност за стицање изгубљених права самим истеком времена, за које је изречен губитак часних права, осуђеник може по истеку тог времена тражити од суда првог степена, који је изрекао осуду, да му изда уверење, да је по закону престао осудом изречени губитак частних права.

Против решења суда, којим се то ускраћује, има молилац празо жалбе према прописима овог закона.

§ 485. — Где нема законских услова за повраћај права може се овај постићи само путем Краљеве милости.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ШЕСТА.

Правна помоћ између домаћих и страних судских власти. Поступак ради издавања злочинаца.

§ 486. — За правну помоћ између домаћих и страних судских власти, а нарочито за поступак ради издавања злочинаца, вреде правила, утврђена државним уговорима.

Нема ли тих уговора или тиче ли се правних аката, за које у уговорима није ништа или није што друкчије утврђено, поступиће се по прописима §§ 487.—499.

§ 487. — Молбе (реквизиције) домаћих власти за извршење процесних радња у кривичним стварима, управљене судским властима страних држава, отпремају се по правилу дипломатским путем.

Те молбе решавају стране судске власти по прописима закона своје државе.

§ 488. — Молбе за извршење радња, које стигну од страних судских власти, упућиваће се домаћем окружном суду у чијем подручју

живи или се бави лице коме се има предати позив или какав други спис или које се има испитати или суочити, односно у чијем се подручју процесна радња има извршити.

За одазивање тим молбама меродавни су прописи домаћих закона. Таквој молби може суд да се не одазове, ако је дело, кога се молба тиче, политичко кривично дело или ако по домаћем кривичном закону није кривично дело. Молби за извршење пресуде страног кривичног суда неће се одазвати.

За испит сведока или за извршење које друге процесне радње одредиће окружни суд судију или ће се ради тога обратити надлежном среском суду свога подручја. Ако страна судска власт тражи, сведок ће се и заклети, у колико по закону има места заклетви.

Ако се сведок позива у страну државу, наредиће суд да му се позив достави с упуством, да се овоме одазове и да може у име путног трошка и дангубе тражити потребну своту, која ће му се према молби стране судске власти исплатити, чим изјави да ће се позиву одазвати.

Ако би молба стране судске власти стигла непосредно домаћем суду, извршиће се тражена процесна радња ако би с одлагањем била скопчана опасност, и о томе ће се одмах известити Министар Правде, коме ће се уједно послати начињени записник.

У сумњи, да ли ће се задовољити молба стране судске власти, затражиће окружни суд упуство непосредно од Министра Правде.

§ 489. — О захтеву судске власти стране државе, да јој се изда за злочинство окривљени или осуђени странац ради гоњења или ради извршења казне, решава окружни суд, у чијем подручју тај странац живи или се бави, или ако се ово не може утврдити, у чијем се подручју затече или пред који се доведе. Овај је суд надлежан и онда, ако се издавање таквог странца по прописима кривичног закона има понудити страном судској власти.

Ако ли издавање окривљеника или осуђеника страна судска власт нуди или се ово од ње тражи, биће, ако већ није надлежност домаћег суда утврђена, надлежан онај окружни суд, кога за то одреди Касациони Суд, са слушаваши врховног државног тужиоца.

§ 490. — Издавање се тражи и врши дипломатским путем.

Захтеву стране судске власти за издавање мора да је приложен: тачан опис окривљеников ради утврђивања његове истовестности, уверење о његовом држављанству, а за утврђење кривичног дела и основа сумње или за доказ осуде потребни процесни списи у из-

ворнику или у верном препису, и то или оптужница или пресуда или потерница или наредба за притвор, или који спис, раван овој наредби, у коме је назначено име окривљениково, одакле је, занимање, природа, значај, назив и тежина (кажњивост) кривичног дела као и основи сумње, напослетку извод из текста кривичног закона стране државе, који се има применити на дело окривљеног или осуђеног лица.

Ако су поменути прилози састављени на језику стране државе, треба да је приложен и превод на језику замољене државе.

§ 491. — На прописну молбу (§ 490.) стране судске власти за издавање или ако се ово по пропису кривичног закона има понудити, домаћи ће суд окривљеног или осуђеног странца притворити или ће учинити што треба да не побегне, изузевши, да је већ према самој молби очигледно да нема места издавању. Против такве мере нема правног лека, а нема места ни пуштању у слободу уз јемство.

Привремени притвор странца може се у хитним случајевима наредити и на непосредну ма и брзојавну (телефонску) молбу стране судске власти и без прописаних прилога ако се у молби изјављује, да је већ изда наредба за притвор. Но притворено лице пустиће се у слободу, ако рачунајући од дана

наређења притвора, не стигне суду, који је наредио притвор, уредна прописна молба за три недеље, ако издавање моли која суседна држава, или за пет недеља, ако то моли која друга европска држава. За државе ван Европе рок је десет недеља. Због тога ће се о наређењу таквог притвора одмах известити Министар Правде.

§ 492. — Притворени странац ће се без одлагања спровести истражном судији, који ће пре свега утврдити његову истоветност и саопштити му, да се тражи или да се има понудити његово издавање, због чега и на основу каквих основа сумње, па ће му дати прилику, да се може оправдати.

О испиту или оправдању притвореног странца начиниће се записник. По испиту упутиће га судија, да може узети браниоца, или ће му овога, ако је по овом закону одбрана обавезна, о његовом трошку одредити и по службеној дужности.

§ 493. — Окружни ће суд, саслушавши државног тужиоца и браниоца, а по потреби и по добављању потребних разјашњења или обавештаја, испитати и утврдити, да ли се стичу или не претпоставке за издавање (§ 494.) као и за предају предмета, на којима је

или помоћу којих је учињено кривично дело, а који су узапђени код окривљеног странца.

Ако је против окривљеног или осуђеног странца код домаћег суда у току кривични поступак због каквог другог кривичног дела, изјавиће суд у решењу, да се издавање, ма да се стичу све претпоставке, одгађа до свршетка кривичног поступка односно до извршења казне, у колико се тражени странац ради прекида застарелости или ради предупређења друге које важне штете за сам поступак не би имао привремено предати иностраној држави уз обавезу да се врати, чим се поступак тамо заврши.

Свако од ових решења окружног суда поднеће се на даље решење непосредно Министру Правде (§ 496.)

§ 494. — Претпоставке за издавање јесу:

1. да је утврђена истоветност окривљеног или осуђеног лица и да то лице није држављанин Краљевине Југославије.¹⁾

2. да је дело, због кога се тражи или нуди издавање, злочинство како по кривичном закону стране државе тако и по домаћем кривичном закону, но да није политичко злочинство;

3. да по домаћим законима није наступила застарелост права за гоњење или заста-

¹⁾ Измењено Законом од 9/X-1931 г.

релост права на извршење казне пре но што је лице, чије се издавање тражи, притворено или на испит позвано и да издавање није ни по државним уговорима ни по законима забрањено;

4. да странац чије се издавање тражи, није због истог дела од домаћих судова већ осуђен и казну издржао или да му ова није опрштена нити да је у покренутом кривичном поступку правноснажно ослобођен, изузевши да се у овом последњем случају по овом закону стичу услови за понављање поступка;

5. да има довољно доказа и основа сумње за кривицу окривљеног странца;

6. да је у случају, где се за дело, због кога се тражи издавање, по домаћим законима може гонити само по приватној тужби или по предлогу или по одобрењу овлашћеног лица, доказано, да је повређеник или овлашћеник предао приватну тужбу или предлог или одобрење за гоњење.

§ 495. — Ако издавање истог лица тражи више страних држава због различитих кривичних дела, даће се првенство молби за издавање оне државе, у чијем је подручју учињено најтеже кривично дело, а ако су дела исте тежине, држави, од које је најпре стигла молба.

§ 496. — Министар Правде ће испитати свако решење суда. Нађе ли сагласно с решењем окружног суда, да се у истини нису стекле претпоставке за издавање, донеће решење, да нема места издавању. Ако је о томе у сумњи, затражиће још и решење надлежног апелационог суда, коме ће саопштити своје основе сумње. Ако апелациони суд, саслушавши вишег државног тужиоца, донесе решење сагласно с решењем одлученог суда, ово је решење у погледу претпоставака за издавање коначно.

Нађе ли окружни или апелациони суд да су се стекле претпоставке за издавање, Министар Правде донеће решење, којим се издавање допушта или не допушта. У решењу, којим се допушта издавање, Министар Правде напоменуће, да се издано лице не може гонити ни казнити за друго пре издавања учињено кривично дело него што је оно, за које је издавање допуштено или понуђено, ако се новом прописном молбом за то не добије његов нарочити пристапак, даље да се издано лице не сме издати трећој држави ради гоњења за кривичко дело, учињено пре одобреног издавања.

О својим решењима обавештава Министар Правде суд уз повратак списка, а владу стране државе дипломатским путем.

§ 497. — Ако према решењу (§ 496.) нема места издавању, пустиће се притворени странац одмах у слободу.

Ако је издавање одобрено, наредиће окружни суд, да се странац спроведе до границе државе, где ће га на месту које ће се унапред ма и непосредно утврдити, примити органи државе, која је тражила или којој је понуђено издавање.

Има ли се издани странац спровести преко области које треће државе, а овај није њен држављанин, замолиће се ова, приложивши у верном препису који од процесних списка, поменутих у § 490, да допусти спровођење изданог лица преко њене области уз суделовање њених органа.

§ 498. — Ради издавања лица, које је окривљено или осуђено од домаћег суда а које живи или се бави у страниој држави, поднеће надлежни окружни суд (§ 489. од 2.), саслушавши државног тужиоца, свој извештај ради издејствовања издавања непосредно Министру Правде. Извештају приложиће суд тачан опис окривљеног или осуђеног лица, уверење о његовом држављанству, извод из текста домаћег кривичног закона, који се има

применити, и који од процесних списа, помених у § 490. од 2.

У хитним случајевима може се окружни суд ради привременог притвора лица, чије ће издавање да тражи, обратити непосредно страној суседној власти (§ 491. од 2.), али ће уједно о том одмах извести Министра Правде, који ће учинити што треба, ако би се чиниле сметње испуњењу молбе.

Ако лице, осуђено правноснажно од домаћег суда због више кривичних дела, не буде од стране државе издано ради извршења казне због свих тих дела, поступиће окружни суд по пропису § 360. бр. 2.

§ 499. — Ако државним уговорима није што друго утврђено, сноси трошкове око издавања свака држава у границама своје области, а издатке за путовање сведока у страну државу и за дангубу као и за привремено спровођење и исхрану окривљеника или затворених лица (§ 488., § 493. од 2.) сноси држава, која је за то молила. Та држава сноси и трошак око спровођења на њену молбу изданог лица преко области треће државе (§ 497. од 3.), ако с овом није што друкчије уговорила.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ СЕДМА

Завршно наређење.

§ 500. — Овај законик о судском кривичном поступку за Краљевину Југославију¹⁾ ступа у живот кад се обнародује у „Службеним Новинама“, а дан када ће добити обавезну снагу, одредиће се посебним законом.

¹⁾ Измењено је Законом од 9-X-1931.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗАКОНА

од 9/X 1931 г. о изменама и допунама у Законику
о судском кривичном поступку.

У Законику о судском кривичном поступку измене су сведене на најмању меру. Важније измене нису вршене, пошто је у примени тек од неколико месеци. И тамо где је најраније применен, тек је у другој години. То је и сувише мали размак времена, да би пракса са сигурношћу могла истаћи његове стварне недостатке и указати у ком правцу треба вршити његову реформу.

Најважнија реформа у овом Законику извршена је у погледу помиловања, које више не долази у надлежност судова. Због тога су учињене потребне измене у §§-има 283, 355, 356, 431 и 432.

У циљу убрзавања поступка и смањивања трошкова извршена је измена у §-у 116.

Поред тога извршене су допуне §-а 15, 75, 110, 280, 314 и 384.

Извршене су измене и допуне ради појављених несугласица због нејасности или непотпуности у тексту код §§-а 9, 358, 399 и 406.

Исправљене су редакцијске грешке у §§-има 338, 398, 399, 408, 431 и 481.

У погледу појединих измена и допуна ваља напоменути следеће:

§ 9. — У броју 2 одељак два § 9 додато је да се надлежност не мења, ако би у случајевима примене §§-а 62 и 76 други одељак Кривичног законика казна могла бити већа од једне године. Ова измена је потребна, јер су се у том погледу појавиле извесне сумње, па их је требало отклонити, а не би било ни оправдано ни целисходно, да се у таквим случајевима мења надлежност.

§ 15. — Учињеном изменом има овај параграф да се доведе у сагласност са §-ом 11 Кривичног закона. У досадашњем тексту §-а 15 није била предвиђена надлежност за покушај кривичних дела, чија је радња учињена у иностранству, а успех требао да наступи у нашој држави. Ова празнина овом се изменом попуњава и питање решава у духу §-а 11 Кривичног законика.

§ 75. — По §-у 75 бр. 2 по кривичним предметима апелациони судови доносе одлуке у већима од тројице судија, па и кад доносе одлуке по призивима против пресуда окружних судова као зборних. Према томе такво

веће доноси одлуке и по призивима против пресуда донесених у већу од петорице судија, пошто Закон друкче не наређује за овакве случајеве. Међутим недоследно је, да у случајевима кад је призив изјављен против одлуке о казни за дело, због кога је веће првостепеног суда проширено, такву одлуку разматрају у апелационом суду само три судије, па и ако су то судије вишег суда, а то нарочито што решавају у последњој инстанцији о животу или смрти оптужениковој, те је већа гаранција за правилност тако судбоносне одлуке, ако у том случају и у вишем суду веће буде проширено на петорицу као и код окружног суда. Може се десити да баш апелациони суд изрекче смртну осуду по призиву државног тужиоца против осуде на робију, кад има места примени смртне казне.

Са тих разлога допуњен је § 75 да, у случајевима, кад је призив изјављен против одлуке о казни по пресуди донесеној због злочинства, за које закон предвиђа смртну казну или вечиту робију, о том призиву одлуку доноси у апелационом суду веће од пет судија. Разуме се само у случајевима, да је пресудом првостепеног суда нађено да стоји дело, за које закон предвиђа или само смртну казну, или смртну казну или вечиту робију, и да је призив изјављен због оптуженика који је за такво дело осуђен.

§ 110. — Није било предвиђено, где ће се држати неурачунљиво лице за време, док се спроводи поступак предвиђен у §-у 110, а услед ове празнине у пракси су се појавиле тешкоће, јер судови нису знали шта ће да раде са оваквим лицима, која су опасна по јавну безбедност, кад обуставом поступка треба да буду пуштена на слободу. Допуном предвиђа се, да суд треба, да се постара, да такво неурачунљиво лице смести у какав завод за чување и лечење, а дотле га задржи у каквој својој подесној просторији.

У првом одељку уместо речи „истрага“ употребљена је реч „поступак“, да би се поступак из §-а 110 могао провести и кад се извиђај обуставља а не само истрага.

§ 116. — У §-у 116 учињеном изменом смањују се трошкови око спровода притворениковог наређењем, да се овај не спроводи надлежном истражном судији, ако је ближи срески суд, у чијем је подручју учињено кривично дело. Ово је у интересу како државне касе тако и у интересу бржег поступка. У таквом случају полицијске власти ће доставити и пријаву среском суду, који ће поступити по §-у 95.

§ 280. — Овај пропис допуњен је с обзиром на допуну §-а 110, те да би се пропис

новог одељка два §-а 110 сходно употребио и у случају §-а 280 одељак трећи.

§-и 283, 355, 356, 431 и 432. — Нови Законик о кривичном судском поступку за велики део наше државе уводи новину, да судови дају мишљења по помиловањима. У тим крајевима то се је чак, по неки пут схватило, да су тиме судови оптерећени још једним великим послом, који није чисто судски посао. По правилу, о тим молбама не дају се мишљења на основу непосредног сазнања, јер о њима већином дају мишљења судије, које нису учествовале у суђењу, или су цео догађај и личности сасвим заборавиле, те га дају по подацима, које им је прикупила управна власт. Са тих разлога судије нису у погодном положају, да даду правилно мишљење. Утолико пре што они воде рачуна само о примени Закона, док овде долазе у обзир и други моменти. Ти послови више имају везе са управном влашћу него са судовима. И за углед судова боље је, да се одстрани од овог посла, да не дођу понекад у незгодан положај, да им се мишљење не усвоји, или да суд у случајевима, кад је имао права по закону да врши избор између две казне, у пресуди заступа једну казну, а у мишљењу о помиловању другу, иако их даје једновременно. У погледу смртне казне ово је донекле било

оправдано по законима, који су важили пре садашњег Кривичног законика, јер по њима казне су биле апсолутно одређене, те су судије биле принуђене, да по неки пут досуде смртну казну, иако су налазиле да је у конкретном случају престрога, и да су је морале досудити само због тога што по закону није било могуће уважити ублажавајуће околности. Међутим сада су казне у Кривичном закону тако одређене, да, по правилу судови могу да врше избор између две врсте казни. Ова судска интервенција често отежава осуђеницима да дођу до помиловања, јер велики број њихових молби судови одбијају. Због тога се укидају прописи §§-а 283 и 431, који стављају судовима у дужност да дају мишљења о помиловањима, као и право да одбијају молбе за помиловања, а укинути су односно измењени сви прописи, који о томе говоре.

Према томе Министру Правде оставља се, да тражи мишљење суда, где то сматра за целисходно.

Овом приликом исправљена је грешка у другом одељку § а 431, јер право, које се овде предвиђа, мора припасти и окружном као првостепеном суду, исто тако као и средњом суду.

§ 314. — У §-у 314 ништа није било предвиђено у погледу кривичних трошкова за-

ступника приватног учесника. Због тога једни му ништа нису досуђивали, а други су приватног учесника сматрали за странку, па су његовог заступника третирали као заступника странке. Како ни једно ни друго гледиште није у свему оправдано, то се је ово питање морало решити законском допуном. То је учињено овом приликом. По овој допуни само заступник приватног учесника има права на нужне издатке и награду и то у случају:

1) кад суд заступање наложи по §-у 55, јер је у том случају оправдано заступање том судском наредбом; и 2) кад је потребно за постизавање циљева из §-а 52. Овим се хоће да суду остави право да оцени, да ли је заступник приватном учеснику био потребан, било у циљу проналажења кривца било у циљу поткрепљења тражења накнаде штете. Ако то није било потребно, трошкови и награда неће се досудити, н. пр. кривац признаје дело а штета је очигледна.

§ 338. — Извршена је исправка овог прописа и место „§ 336 број 1 и 2“ стављено „§ 337 број 1“. Примени §-а 337 број 2 овде нема места, јер је за примену његову потребно, да је оптуженик оглашен кривим за какво дело, а он по §-у 280 није могао бити оглашен кривим кад је оптужба одбијена због

окожности које искључују кривицу, или искључују или укидају кажњивост.

§§-и 358, 399, и 406. — У §-има 358, 399 и 406 учињене су предложене измене због тога што се појавило схватање, да суд првог степена није везан за правно схватање, на коме је виши суд засновао своју одлуку. Ако би се такво схватање усвојило, поступак се не би могао лако свршити, пошто би било могуће, да сваки суд остаје при свом схватању. Да би се ово пресекло, учињена је ова измена, по којој је суд првог степена везан за правно схватање вишег суда.

Овом приликом у §-у 399 исправљена је и редакцијска грешка, и место „§ 334 од. 3“ дошло је „§ 334 од. 4“.

§ 384. — У §-у 58 предвиђено је да браниоци могу бити лица оспособљена за адвокате. Због тога адвокате, као браниоце, нису могли заступати њихови приправници, који нису имали адвокатски испит. Међутим показало се као потребно и корисно, да они то могу вршити по кривицама код средњих судова, где су кривице незнатније природе. Због тога им је овом изменом то дозвољено под условом да су бар годину дана уписани у адвокатски именик, те се на тај начин има довољно гаранције да ће имати довољно иску-

ства, да могу бранити по кривицама код средњих судова заступајући своје принципе.

§ 398. — Исправљена је редакцијска грешка место „(§ 392 од. “)“ дошло је „(§ 392 од. 1)“.

§ 408. — Исправљена је грешка и „§ 336 број 1—6“ замењено са „§ 337 број 1—3“.

§ 481. — У одељку четвртом исправљена је грешка и реч „жалба“ замењена са „молба“.

РЕГИСТАР

Бројеви означају параграфе Законика о суд. крив. поступку

А.

Абсипција (в. помиловање)
Адвокат в. бранилац
Адвокатски приправник као бранилац 384
Амнестија (поступак) 431
Апелациони суд надлежност уопште 12
 — одлуке о надлежности, ако је спречен надл. суд 23
 — састав већа 75
 — надлежност по призиву — 334
 — надлежност код поновљења крив. поступка 367
 — по пресудама судија појединачца 399—411

Б.

Болест окривљеника 199, 263
 — сведока 168
Брак претходна питања 4
Бранилац ко може бити и када 57, 58
 — обавезно учешће у к. п. 60
 — ко се поставља 61, 62, 63
 — заједнички за више окривљеника 65
 — искључење 69
 — права његова 66, 67, 103, 181
 — говор на гл. претресу 269

— награда и трошкови 317
 — адвокат, приправник 384
Брачни друг право да не сведочи 169

В.

Ванобласност утврђивање постојања 24
Ванредно ублажење казне 429, 430
Већање суда 77, 78
Веће (састав) 75, 278
 — кад није потребна одлука 76, 344, 397, 418—424
Вештаци — појам 183
 — бирање 184
 — ко не може бити 185
 — изузеће и искључење 185
 — ослобођење од дужности сведочења 185
 — изостанак 186
 — испит и заклетва 187, 190, 255—257
 — преглед и налаз 189, 190
 — записник 190, 263
 — противречности и недостаци у вештачком исказу 191, 192, 256
 — преглед и парање леша 193, 196
 — код тровања 197
 — код телесне повреде 198
 — код душевне болести 199

— позив на главни претрес 261, 265

— код фалсификата 200, 201
— награда и трошкови 312, 316

Виши државни тужилац надлежност 40

Власт судска 8

Војна лица довођење 112

— притвор и истражни затвор 120
— кажњавање сведока 164
— вештаци 184
— сведоци 215

Врховни државни тужилац — надлежност 41

Г.

Главни претрес — припреме 212—221

— јавност 222, 403, 404
— искључење јавности 223—226
— одржавање реда 229—233
— кривична дела учињена у заседању 234, 235
— отварање заседања 236
— одлагање 220, 231, 236—241, 253, 266, 274

— одржавање без оптуженика 237а, 373

— записници 242—245
— читање оптужнице 248
— испит оптуженика 249—252
— испит сведока 255—259
— испит вештака 260, 261
— доказни поступак 254—267

— говори странака 268—272
— пред Касац. судом 344, 347, 348

— пред Апел. судом 400, 401, 403—404

Д.

Довођење окривљеника 112

— сведока 162, 163, 236
— оптуженика, кад се не може остварити 237а

Докази — допуна 217

— на гл. претресу — 254
— одустанак 254
— као основ пресуде окружног суда 273
— код среског суда 387

Достављање одлука, списка 79—84

Државни тужилац — покретање поступка 1

— права и дужности 6, 42, 51, 56, 91, 92, 96
— надлежност 39, 45, 54
— у поступку код среског суда 386
— изузеће и искључење 48, 49, 50
— сукоби о надлеж. 46
— улога у истрази 102, 109

Држ. чиновници као сведоци и вештаци 168, 185

Екстериторијалност в. ванобластност

Екстрадиција в. издавање

Ж.

Жалба против делегирања надлежности 23

— у случају неодобрења изузећа судије 36
— у случају обуставе истраге 108

— против решења о мерама безбедности 110

— против наредбе о притвору и истражном затвору 119, 204, 205

— против решења о јемству 134

— против наредбе о претресу 139

— против одлуке о притвору сведока 163—164

— против решења о изузећу вештака 185

— против решења о кажњавању вештака 186

— против одлуке о трошковима 323

— ко се може жалити 328

— коме се изјављује 330

— ко одлучује 331

— против одбијања ревизије 342

— неоснована жалба 342

— против решења о одбацивању захтева за гоњење 379

— против решења о одбијању молбе о повраћају у пређашње стање 409

— жалба против опозивања у словне осуде 432

— против одлуке судије за млађе малолетнике 447

Жалицац — појам 6

З.

Заклетва сведока 176

— полагање 177

— кад може изостати 179, 255
— ко се неће закљичати 178

— вештака 187

Записник ван главног претреса 70—73

— увиђаја 182

— о глав. претресу 242—246

— о гласању и већању 242

— о судском увиђају, судском вештачком увиђају, читање на претресу 262—264

Записничар искључење и изузеће 38

— на главном претресу 227

Затвор истражни 118

— обавезни истражни 119

— како се извршује 123—128

— престанак 129, 130

— урачунавање за казну 420

Затицање на делу 114

Захтев за заштиту закона 41, 357

И.

Извиђаји по пријави кривичног дела 89—93

— улога истражног судије 94

— улога среског суда 95, 380

— државног тужиоца 96

Извршење пресуде 412—428

— новчане казне 7, 424, 425

— о приватноправним потраживањима 428

— мера наређених против м. малолетника 449—454

Издавање кривца 489, 490, 498

— поступак 491—495, 497

— трошкови 499

Изузеће судије 31—37

— записничара 38

— држ. тужиоца 49

Иностранство — кривична дела учињена у ин. 16, 17

— молбе 487, 488

Искључење судије 28—30

— записничара 38

— држ. тужиоца 48, 50

Испит окривљеника 151—160

— оптуженика на главном претресу 249—252

— сведока 161—180

— сведока на главном претресу 255—265

— вештака на главном претресу 255—265

Исправе показивање и издавање 144

— упоређивање 201

— читање на главном претресу 262, 263

Истрага — отварање и сврха 97
— подношење предлога 98
— ко води истрагу 99
— истражни поступак 100, 104, 105, 106
— обустављање 108
— завршетак 109

Истражни затвор — в. затвор
Истражни судија — пријава крив. дела, надлежност 94
— наредба о претресању 139
— отварање узапћених пошљака 150

Ј.

Јавност — ограничење за време истраге 103
— на глав. претресу 222, 348
— ограничење и искључење на гл. претресу 222—224, 225
— ко се не сме искључити из заседања 225
— чување тајне у случају искључења јавности 226

Јемство у чему се састоји 131
— кад пропада 132
— кад престаје 133
— жалба против решења 134

К.

Казна — ко изриче 1
— повчана, куд иде 7
— замена затвором 7
— смртна, кад се изриче 282
— замена казном лишења слободе новч. казне 287
— трошкови око извршења 314—320
— одгађање извршења 418, 419
— извршење новчане 424, 425
— ублажавање и смањивање 429, 430

Казнени лист и казнени регистар — 427

Касациони суд — састав и надлежност 8, 13, 75
— одређивање надлежности и решавање сукоба о надлежности 19, 23, 27
— решавање по ревизији 342—356

— претрес о захтеву за заштиту закона 357
— решавање о захтеву за накнаду штете неправедно осуђеним лицима 471—473

Крв — узимање за преглед 198а
Кривично дело пријава 89—91
— учињено у заседању 234
— откривено на главном претресу 266

Л.

Леш — парање 193, 196
— поступак код парања и прегледа 194, 195

М.

Малолетник као приватни тужилац и прив. учесник 55
Министар унутрашњих послова наређење о протеривању осуђеника 423

Министар правде — одлука о постојању и опсегу ванобласности 24
— шеф држ. тужништва 42
— налог о захтеву за заштиту закона 41
— одгађање извршења казне лишења слободе 418, 419
— решавање по молбама за амнестију и ванредно ублажавање казне 431
— подношење пресуде Краљу ради помиловања 432
— решавање по молбама за накнаду штете због неправдане осуде 466

— исплата награде за неправдану осуду 473
— упуство суду о оказив. прав. помоћи 488
— издавање криваца 493, 496, 498

Н.

Надлежност судова местна 8, 14, 15, 16, 17, 18, 19
— стварна 9—13
— држ. тужноца местна 45
— стварна 39—41
— решавање сукоба о надлежности судова 26, 27
— решавање сукоба држ. тужилаца 46
— код решавања о оптужници 207

Накнада штете неоправдано осуђеним лицима 466, 467
— поступак 469—475

Непозната лица — поступак против њих 455—465

Новац — мишљење да ли је истинит или није 200

Новчана казна — в. казна

О.

Обустава извиђаја 90
— истраге 108
— поступак због неурачуљивости 110
— до добављања одсутног осумњиченика 463

Овлашћени тужилац појам 1
Овлашћеник појам 6

Одбегла лица поступак против њих 455, 465

Одгађање главног претреса пре његовог почетка 220, 240
— започетог главног претреса 231, 237—241
— због другог новог кривичног дела 284

— претреса пред среским судом 388

Одлуке — појам, врсте 74

— ко их доноси 75, 76
— саопштавање 79, 80
— достављање 81, 83, 84

Одобрење за гоњење 2, 227

Одсутна лица — поступак против њих 455—465

Одузимање предмета при претресу 141—143

Окривљеник — појам 6

— позив 111
— довођење 112
— Испит 151—160
— суочење 158
— признање 159
— одрицање и одустанак од приговора против оптужнице 205
— позив окривљеника на претрес 383, 402

Окружни суд — састав и надлежност 8, 10, 11

— поступак пред судијом појединцем 372, 373
— као позивни суд 390
— поступак код окр. суда као позивног суда 397—410

Оптужба — стављање под оптужбу 209—211
— проширење оптужбе на гл. претресу 266

Оптуженик — појам 6

— испит на главном претресу 249—252
— уклањање из заседања 230, 258
— одбрана 269
— ослобођење од оптужбе 280

Оптужница — појам, шта има да садржи 202
— предаја 203
— достављање 204

- приговори против 205, 206, 210
- допуна доказа 217, 218
- читање на главном претресу 249
- измена и проширење 271

Општински часници и службе-ници — кажњавање 215

Осуда — проглашење 275, 281
— условна код окр. суда 281
— код среског суда 388

Осумњиченик — појам 6

Оштећеник — појам 6
— предлог његов за гоњење 1
— испит 179, 180
— позив на претрес 215
— права његова на главном претресу 269
— поступак са стварима, које њему припадају 298—300

П.

Парање леша — в. леш
Парница — упућивање на грађанску парницу 5, 302

Паушални износ за покриће трошкова поступка 314а, 373, 388
— не примењује се 446

Питања претходна 4
— како се постављају 154

Повраћај права изгубљених по пресуди 476—485

— поступак код повраћаја права 476—487
— у пређашње стање 326, 327, 327а, 327б, 391
— трошкови поступка за повраћај у пређашње стање 312

Покушај — одређивање надлежности суда 15

Полициске власти — помоћни органи држ. тужништва 47

— права и дужности код претходних извјешаја 93
— мере за обезбеђење истраге 99
— наређење притвора 116
— вршење претреса стана и лица 139

Помиловање — 429

— поступак 431, 432

Поновљење кривичног поступка — 359—371

Псништај изречене осуде 482

Поузданик за млађе малолетнике 440

— награда из паушалног износа 314а

Правна помоћ — 486

— поступак 487—495

— трошкови 499

Правни лекови — редовни уопште 324—335

— ванредни 312

— против пресуде судије 390—410

Преглед телесни — кад се предузима 195а

Предлог овлашћеников или оштећеников за гоњење 2

— држ. тужноца 43, 94, 95, 96, 98, 101

Пресуда — достављање оштећенику кад не дође на претрес 237а

— окружног суда 273

— садржај пресуде 275, 276

— којом се одбија оптужба због ненадлежности 277

— ослобођавајућа 280, осуђујућа 281

— изрицање пресуде и исправљање погрешака 291—294

— објављивање 88, 290

— Касациског суда 356

— Среског суда 388, 389

— извршење 412—428

Претрес пред судијом појединцем окр. суда 373

— код среског суда 385—389

— код судије за млађе малолетнике 444, 445, 448

Претресање стана и лица 135—142

Приватни тужилац као овлашћени тужилац 1

— као странка 6

— његова права 51

— његово заступање 55

— подношење оптужнице 109

— позив прив. туж. на главни претрес 214, 215

— изостанак са претреса 236

Приватни учесник — појам 6

— његова права 52—54

— недолазак на главни претрес 54, 236

— позив на главни претрес 214, 215

— награда његовог заступника 314

Приговор против оптужнице 205

Призив — против одлуке и трошковима 323

— кад има места 332

— где се изјављује 333

— поступак 334

— против одлуке судије појединца 390—405

— против одлуке за кривична дела млађих малолетника 447, 448

Признање — опозив 157

— какво треба да буде 159

— значај његов у доказном поступку 254

Притвор — случајеви 113, 114

— жалба против п. 117

— војних лица 120

— као мера казне нестражог судије 122

— престанак притвора 129, 130

— јемство 131—134

Притвореник — надзор 128

— његова права 124—126

— дисциплинске казне 127

Просторије — претресање 135—142

Р.

Ревизија — кад има места 335

— повреда форм. закона 336

— повреда матер. закона 337

— где се објављује 339

— оправдање 340

— одбијање 341

— жалба против решења судије о одбијању ревизије 342

— поступак код Касац. суда 343—356

Ред — мере за одржање реда 107, 229—232

Рехабилитација — в. повраћај права

Рокови како се рачунају 87

— не могу се продужавати 88

— у случају молбе за повраћај у пређашње стање 326

С.

Савет — санитетски 192

Саспштавање одлука 79—80

Сведок — испит уопште и у претходном поступку 161—180

— испит у стану 166

— ко се не сме испитивати 168

— ослобођење од дужности сведочења 169

— начин испитивања 171—173

— суочење сведока 174

— испит на главном претресу 247, 255—258, 260, 261, 264, 265

— бесплатна возња 315

- у поступку код средског суда 381
- Смањивање казне** кад има места 429, 431
- Срески суд** — надлежност и састав 8, 9
- пријава крив. дела 95
- као замољени суд у истра-зи 99
- поступак код средског суда 374—384, 387—389
- Ствари** — поступак са сумњивим стварима 305—308
- Стицај** — надлежност у случају стицаја кривичног дела 20, 22
- начин одређивања казни 286
- Странке** — појам 6
- њихова подела; права и дужности 39—69
- говори странака 268—272
- Судови** в. Апелациони, Касац-иони, Окружни, Срески суд
- местна надлежност 8
- Судија појединац** — поступак пред њим 372—389
- правни лекови против ње-гових одлука 390—411
- Сукоб надлежности** види над-лежност

Т.

- Тајна** — чување тајне 168
- Трагови крив. дела** — чување њихово 89

- Трошкови** кривичног поступка 309—323
- паушални износ за покри-ће трошкова 314-а
- вештака 312, 315, 316
- сведока 312 и 315
- шта све обухватају 314
- бранноца 317
- подвозни и путни 318
- утврђивање висине тр. 322
- правни лекови против од-луке о трошковима 323
- Тужилац** — појам 6
- в. држ. тужилац, прив. ту-жилац
- Тумач** — заклети 160

У.

- Ублажавање казне** — кад има места 429, 430
- Увиђај** — када се и како пре-дузима 181
- записник 182
- суда 265
- судије средског суда 377
- Узапћење списка** 145
- писама 148
- брзојава 149
- отварање узапћених ствари 150
- Условна осуда** — в. осуда
- Фонд за подизање казнених за-вода** 7
- Штампа** — надлежност код кр. дела учињена штампом 16